

דברי הכנסת

הישיבה המאתיים-ועשרים-ושתיים של הכנסת הארבע-עשרה

יום שלישי, ו' בתמוז התשנ"ח (30 ביוני 1998)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

תוכן העניינים

ישיבה מיוחדת לציון 30 שנות התיישבות בבקעת-הירדן

דברי יושב-ראש הכנסת

סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה

לדוח מבקר המדינה מס' 47

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדוח מבקר המדינה מס' 47

הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון מס' 5) (משך כהונת נשיא המדינה)

(קריאה ראשונה)

יוזמת חקיקה חדשה בנושא רכוש יהודי רומניה

ישיבה מיוחדת לציון 30 שנות התיישבות בבקעת-הירדן

היו"ר ד' תיכון:

היום יום שלישי, ו' בתמוז התשנ"ח, 30 ביוני 1998 – ישיבת הכנסת פתוחה.

ישיבה מיוחדת לציון 30 שנות התיישבות בבקעת-הירדן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אתה אמור לתת החלטה – – –

היו"ר ד' תיכון:

אני אתן בשעה 17:00, לאחר שיסתיים נושא זה. אני מתאר לעצמי שתמצא להשיב, ואני לא רוצה לדחות את כל העניין.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אם תשובתך תהיה מספקת – – –

צבי הנדל (מפד"ל):

בזה הרגע הוא אמר את תשובתו.

היו"ר ד' תיכון:

תשובתי תלויה בהחלטה של ראשי הסיעות, ואני נותן להם להתחמם עוד שעה.

מתיישבי בקעת-הירדן, לפני ימים אחדים ירדתי לבקעת-הירדן. לא אחדש לכם דבר אם אומר, שהחום בקיץ בבקעה כבד. סיירתי לאורך גאון-הירדן, בארץ המרדפים לשעבר, וראיתי את ארץ-ישראל היפה. ביקרתי בנוף בראשית, לאורך אפיק הנהר, בסבך צמחייה, לצד שדות מעובדים. מצאתי ארץ של כרמים ותמרים, של צמחי בושם ומרפא.

ראיתי מרחבים שפוחחים חלון של הזדמנויות למי שמסוגל להתמודד עם הקשיים הפיזיים והאנושיים. נפגשתי שם עם בני אדם מהזן שאנו מתגעגעים אליו וכבר חשבנו כי הוא הולך ונעלם. שוחחתי עם אנשים שהמלה "ציונות" היא בשבילם ערך חי ונושם, שהם מגשימים אותו יום יום.

לא סתם הוענק לבקעת-הירדן הכינוי המחמיא "חממת הירקות והפירות של אירופה". זהו הגן הפורח של מדינת ישראל בתקופת החורף.

הבקעה איננה עמוסה, כמו יהודה והשומרון, בסמלים לאומיים. זהו אזור קשה, שהחיים בו מהווים אתגר. שלוחות ההתיישבות היהודית מיעטו להגיע לבקעה.

עד 1948 היה בבקעה יישוב יהודי אחד, בית-הערבה, שננטש במלחמת העצמאות. 19 שנים עמד בית-הערבה בחורבנו, ואז באה מלחמת ששת הימים. שוב הונף הדגל הכחול-לבן בחוף ים-המלח, והבקעה הכמעט-ריקה נפתחה להתיישבות.

כשהגיעו הטנקים של צה"ל לגשרי הירדן ופוצצו אותם, היה זה האקורד האחרון של מלחמת ששת הימים ביהודה והשומרון. זמן קצר לאחר מכן החלה מלחמת ההתשה – מלחמה יומיומית שהשתתפו בה גם ארגוני המחבלים; המרחבים הפרוצים של בקעת-הירדן וחציית קו המים קראו להם.

בקעת-הירדן ומורדות ההרים היו לארץ מרדפים, המזרח הפרוע של ישראל. רק בספטמבר 1970, כשהמלך חוסיין החליט לדחוק את מקומם של המחבלים אל מחוץ לארצו, באה הרגיעה לאזור. הבקעה זכתה לחיים חדשים. ההתיישבות בבקעה זכתה לקונסנסוס לאומי. מלכתחילה היא נועדה להיות רצועת ביטחון שנייה, נוסף על מערך המוצבים שיצר חיץ בין ישראל לממלכת ירדן. אולם רק מעטים בחרו לבנות את ביתם באזור הנקשה הזה.

במשך 30 שנה זרמו מים רבים בירדן. היום יש חוזה שלום יציב, והגבול הסוער – שליו. שורת היישובים בבקעה היא חממת הייצוא של ישראל. רצף היישובים מהווה גשר בין עמק בית-שאן ליריחו. היישובים אומנם קטנים, אולם תרומתם רבה.

התמוטטות החקלאות לא פסחה על היישובים בבקעה. מסגרות התפרקו וארגונים נפלו. אני מקווה כי המשבר הוא נחלת העבר.

אני שבת' מהבקעה מעודד. מצאתי שם אנשים אופטימיים, אנשים שרגליהם נטועות איתן באדמה היבשה, אנשים עם הפנים לעתיד, אנשים שבונים את עתידם גם בתחום התיירות והתעשייה.

נאמר כן לבקעת-הירדן, וביום חגם, במלאות 30 שנה להתיישבות היהודית בבקעה, נברך את המתישבים האלה בברכה לעתיד, עתיד מוצלח ובטוח.

אני רוצה להזמין את חבר הכנסת רחבעם זאבי, האיש שעומד מאחורי האירוע היום וראש השדולה למען יישובי בקעת-הירדן, לשאת את דברו. בבקשה.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

היו"ר ד' תיכון:

הם ביקשו אחרונים. מה? אז אחריו מייד. לנו הודיעו שאתה מבקש להיות אחרון; לפני שתי דקות.

דליה איציק (העבודה):

טוב, הוא משנה את דעתו לעתים קרובות. אתמול היה משאל עם, היום אין.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת דליה איציק – ואחר כך אני לא מנומס. כן, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, אדוני ראש הממשלה, חברי הכנסת הנוכחים, מתיישבי בקעת-הירדן, מלחמת ששת הימים ב-1967 החזירה אותנו אל מחוזות המולדת והנופים שנעקרו מהם במשך ימי דור, בין 1948 לבין 1967. אני זוכר את הרגע שבו הגעתי לבית-הערבה החרבה בתוך מסע המלחמה, בית-הערבה שבה שהיתי בשירותי בפלמ"ח, ונשקתי לעפרה המלוח. משם שלחתי מברק לחברים בקיבוץ כברי בגליל המערבי, שהם פליטי בית-הערבה.

מצאנו בבקעת-הירדן עתודות קרקע ריקות, ופרט ליריחו ועוד שניים-שלושה יישובים ערביים היתה הבקעה ריקה מתושבים. לעובדה זאת היתה גם משמעות רבה במשימה של חסימת הבקעה בפני ניסיונות חדירה של חוליות מחבלים ממזרח הירדן אל ארץ-ישראל המערבית, ששאפו לחדור ולהתערב באוכלוסייה המקומית. עד מהרה הוקמה מערכת החסימה, שכללה מוצבים, דרכי גישוש וגדרות עם שדות מוקשים, והארץ החמה והיוקדת הזאת היתה לארץ המרדפים.

לאחר שנה הוקמו בבקעה היאחזויות נח"ל, שתפקידן היה לבחון את האפשרויות החקלאיות ולעבות את קו ההגנה והחסימה שלנו. כבר בשנת 1968 קמו ההיאחזויות מחולה וקליה, ומאז הוקמו היאחזויות ויישובים רבים, ואמנה אותם בסדר האלף-ביתי, ונקווה שלא אפסח אף על אחד: אלישע, אלמוג, ארגמן, בית-הערבה, בקעות, גיתית, גלגל, ורד-יריחו, חמדת, חמרה, ייט"ב, יפית, כפר מחולה, מכורה, מצפה-שלם, משואה, נעמה, נערן, נתיב-הגדוד, פצאל, רועי, רותם, שדמות-מחולה,

תומר וכן היישוב העירוני מעלה-אפרים, שעתיד להיות עיר הבקעה. אולי צריך להזכיר גם את כוכב-השחר, מבוא-שילה ורימונים, שמשתייכים היום למועצת בנימין.

תחילה התיישבנו בעמקים של בקעת-הירדן, ובהמשך עלינו מערבה לגיתית, בקעות, מכורה, כוכב-השחר, והם עדיין היו בתחום של "אין כפרים" ערביים. בכך עובתה ההתיישבות ונוצרו גושים התיישבותיים, ונוצר גם קו שני בראייה של ההגנה המרחבית. היתה הסכמה לאומית על כך, שבקעת-הירדן היא קו ההגנה המזרחי של ישראל, וכי יש להקים בה התיישבות. הסכמה זו נפגמה עם הנסיגה מיריחו במסגרת "יריחו תחילה", שהוציאה זרוע צפונה עד לעוג'ה. אבל רוב המפלגות רואות בבקעת-הירדן שטח ישראלי לתמיד, ואני תקווה שיתמידו בכך.

הקמת מצפה-שלם ויישובי צפון ים-המלח הוציאה את עין-גדי מבדידותה, שעמדה בה ימי דור, ויצרו אזור התיישבותי נוסף וחשוב בחומה המזרחית של מרחב ירושלים.

מעשה ההתיישבות בבקעה נעשה בשיתוף פעולה הדוק עם המחלקה להתיישבות בסוכנות או בהסתדרות הציונית, והם אנשים נפלאים בראשותו של יחיאל אדמוני, שיושבים גם כן ביציע האורחים. הם עשו זאת עם פיקוד המרכז, ובין הפיקוד הצבאי ובין חטיבת הבקעה, יחד עם המחלקה להתיישבות, נעשה מפעל ההתיישבות הגדול הזה לפי החלטות של ממשלות ישראל. ההתיישבות בבקעה זכתה להכרה ולהסכמה לאומית רחבה, וכל תנועות ההתיישבות לקחו בה חלק, פרט לקיבוץ הארצי.

מעורבותו של צה"ל במעשה ההתיישבות בבקעה היתה רבה. פיקוד המרכז ראה בנקודות ההתיישבות, ולא רק בהיאחזויות הנח"ל, בנים חוקיים שלו ודאג למיקומם, לביטחונם ולמחסורם. ראינו כאן שילוב נאה של מתיישב ומגן, יוגב ולוחם, כפי שהיה קיים מתחילת ההגשמה של המפעל הציוני. היה זה המשך וביטוי לברית השיבולים והחרב של הפלמ"ח, או המגל והחרב של הנח"ל. היישובים ראו במפקדת חטיבת הבקעה ובמפקדת הפיקוד כתובת נאותה לטיפול בבעיותיהם, ומפקדי הצבא עסקו בבעיות החקלאיות כמו גם בטיפול רפואי או בתיקון כלי רכב של המתיישבים.

המחשבה שעמדה מאחורי ההתיישבות בבקעה, נוסף על המוטיבים הרגילים של פיזור האוכלוסייה, יישוב הארץ, סתימת הוואקום וכיוצא בזה, היתה ניצול האקלים החם המיוחד של הבקעה כדי להקדים ולבוא לשווקים עם ירקות ופירות לפני התנובות שבאות ממחוזות אחרים בארץ. חשבנו, שהבקעה יכולה להיות גן הירקות, הפרחים והפירות של אירופה הקפואה בחורף. חשבנו אפילו על שדה תעופה בבקעה, שממנו יצאו המטוסים ישירות עם היבולים לאירופה.

פיתוח הכבישים בבקעה ואליה פתח צירים מהצפון לים-המלח והדרום, מירושלים לצפון ים-המלח, מגוש-דן למרכז הבקעה, הלוא היא "דרך חיים", על שמו של חברנו חבר הכנסת עוזי לנדאו – – –

היו"ר ד' תיכון:

מה אתך?

אלי גולדשמידט (העבודה):

חיים לנדאו.

רחבעם זאבי (מולדת):

זה על שמו של אביו של חברנו – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

זו סגולה לאריכות ימים.

רחבעם זאבי (מולדת):

כולנו יודעים, שעוזי ייבדל לחיים ארוכים, ואילו אביו, שהיה גם הוא חבר ועדת החוץ והביטחון, זכרו לברכה.

הכבישים החדשים הביאו לקפיצת הדרך, ויכול היום איש בישראל לצאת מתל-אביב ובתוך שעה קלה הוא בבקעה.

על הגנת הבקעה נפלו 358 מחיילי צה"ל, ובהם מפקד חטיבה, שני מג"דים, טייסים וגששים, תותחנים ורובאים, סדירים ומילואים, ובראשם לוחמי סיירת "חרוב", שמשימתם העיקרית היתה חסימת הבקעה. אנדרטה לזכר לוחמי בקעת-הירדן הוקמה במרכז הבקעה והיא צופה על עמק פצאל ועל הרי הגלעד מקדם. כל היורד לבקעה או חולף על פניה מרים מבטו אל האנדרטה הזאת וזוכר שבקעת החיים הזאת היא בזכותם של מגיניה. גם תושבי הבקעה זוכרים אותם בכל יום, ובעת התכנסם באמפי על שמו של אלוף-משנה ממושי, זכרו לברכה.

היום אנחנו מציינים 30 שנה להתיישבות בבקעה, וביציע האורחים של הכנסת יושבים מתיישבי הבקעה, אלה האנשים הנפלאים שבנו את נווה ואת משקם בארץ הבקעה הקשה, המלוחה, היוקדת, שהיתה פעם גם ארץ המרדפים. המתיישבים הלכו בהכרה ומרצון אל הקשיים האלה ואל הסכנות שהיו אז. הם ידעו שזה רצון העם והממשלה, הם ידעו שזוהי מצוות ההגשמה הציונית, הם ידעו שיהיה קשה ויהיה חם, והם הלכו ועשו את הבקעה ירוקה ומניבה. לא תמיד הם ידעו נחת מהמוסדות, וזאת אולי דווקא מפני שיש הסכמה לאומית על אחיזתנו בבקעה... הם יושבים כאן עמנו, מיובלים, שזופים וצורבי חמה, אבל בוטחים ונאמנים, ואנחנו מתגאים בכם. אף שאינני עוד במדים, אני מצדיע לכם ומחבק אתכם. את בעיות המתיישבים והיישובים נשאיר לשדולת חברי הכנסת למען הבקעה, וכאן, היום – רק נחגוג.

אני מבקש להודות ליושב-ראש הכנסת שאפשר את המעמד הזה, לראש הממשלה, לשר התשתיות הלאומיות ולראש האופוזיציה, שנענו ברצון ליטול בו חלק, וכן לעמיתי חברי הכנסת.

ליישובי בקעת-הירדן ולמתיישבים ברכת אחים נאמנה ואמיצה מאתנו בכנסת ישראל בירושלים. תודה, אדוני.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ראש הממשלה, בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

זה גם צפון ים-המלח.

רחבעם זאבי (מולדת):

הזכרתי. אצלנו – זה עד מצפה-שלם.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תושבי בקעת-הירדן, לפני חמש שנים יצאו יישובי בקעת-הירדן בססמה יפה: "בקעת-הירדן – חגורת הביטחון של המדינה". אני אומר, שהבקעה היא הרבה יותר מחגורה, היא חומה. היא היתה כזאת מאז ימי קדם, מאז חדר יהושע בן נון דרכה לארץ-ישראל; בקעת-הירדן היא השער המזרחי שדרכו אפשר לחדור לארץ-ישראל. ועל כן, כל מי שבא להגן על מדינת ישראל, חייב לשמור על הבקעה, לבצר את הבקעה, להגן על הבקעה.

עשה זאת אלכסנדר ינאי בהקימו את מבצר הסרטבה, שהתחלנו לגרד קצת בחפירותיו. אבל אנחנו עושים זאת בימינו באמצעים שונים, כי הבקעה היא החומה המזרחית והיא שמפרידה בינינו לבין רצף מזרחי ענק שבתוכו אירן, עירק ומדינות נוספות; רצף שלא כולו, בלשון המעטה, מבקש רק את טובתנו, אבל אל תטעו, חלק ממנו, בוודאי לא כולו, מבקש רק את רעתנו.

יש לנו שלום עם ירדן, וזהו נכס חשוב למדינת ישראל, ויש לשמר אותו, לטפח אותו. אני שמח שדרך הבקעה הוכפל הסחר שלנו עם ירדן כפליים בשנה האחרונה. בעיני, החומה של בקעת-הירדן צריכה ויכולה להיות בדיוק מה שאומר הפתגם: גדר גבוהה – שכנות טובה. כבר היום הבקעה היא גדר של שכנות טובה, ודווקא עם השכנים הקרובים ביותר.

אני מכיר אישית את בקעת-הירדן עוד מתקופת השירות הצבאי שלי. אני שירתתי שם אז בתקופת "ארץ המרדפים", נלחמתי עם מחבלים על קו המים וגם מעבר לו. כשאני, כמו רבים אחרים כאן, עומד מול אנדרטת נופלי הבקעה – מדי פעם אתה מזהה שם של חבר שנפל.

הבקעה אז היתה ארץ מדברית צהובה, חרוכה בשמש המדבר, והיא היתה שוממת למדי משני עברי הירדן. אבל היום, כשאני נוסע בבקעה, או כשאני טס מעליה, אני רואה דבר חדש: אני רואה ירוק בשני הצדדים, בשתי הגדות; זה עולם אחר, גם בצד שלנו וגם בצד השני. ככל שאנחנו מיישבים ובונים ונוטעים עצים בצד שלנו, עושים את זה גם הירדנים בצד השני. כלומר, חומת המגן הפכה והופכת מדי יום לגדר של שכנות.

עיננו איננה צרה בשכנים; אדרבה, שיבורכו גם הם. האזור המדברי והמוזנח הזה הפך לארץ חקלאית ברוכת יבולים גם בצד שלנו וגם בצד שלהם.

יושבים כאן היום ביציע, אדוני היושב-ראש, אנשי הבקעה, החלוצים שחוללו את המהפך הזה. ידידי, אני יודע שזה לא היה קל, ואני יודע כמה זה היה קשה, ואני מודע לא פחות לקשיים שאתם מתמודדים אתם היום.

נשיא ארצות-הברית, אייזנהאור, אמר פעם, שהחקלאות נראית קלה מאוד כשהמחרשה שלך היא עיפרון על המפה ואתה נמצא במרחק של קילומטרים משדה הגידולים. אבל כשאני חושב על הבקעה ועליכם, אני לא חושב על המפה, אני חושב על האנשים – עליכם, שאתם חיים שם בחום הלוהט והופכים את חומת המגן לגדר חיה. החקלאים במושבים, אנשי התיירות בחוף ים-המלח, אנשי התעשייה והחינוך במעלה-אפרים, אנשי המחקר והפיתוח בחווה הניסיונית – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש גם קיבוצים, לא רק מושבים. ב-50 שנה למדינה מחקתם את הקיבוצים.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

בהחלט, הקיבוצים. אנחנו מחויבים ליישובים כולם בבקעה. אין לנו שום ספקות בנושא הזה. אנחנו לא חושבים עליהם כעל נטל אלא כעל נכס גדול. זו היתה ונשארה המדיניות שלנו.

אני רוצה לתת ביטוי מעשי, ולא מלל – ביטוי מעשי למחויבות שלנו לבקעת-הירדן. היום זה אירוע חגיגי – 30 שנה להתיישבות בבקעה. קודם כול זה הרגע לומר לכם, מתיישבי הבקעה, תודה בשם מדינת ישראל, ולדבר על ההישגים שלכם.

אבל, כפי שאמרתי, אני מודע לא רק להישגים של יום חג, אלא גם לאתגרים ולקשיים של יום חול. אנחנו ראינו קודם כול את המאבק של החקלאות והקצינו מייד סכומים לסייע להם. את זה אתם הרי מכירים. אבל שוב, אי-אפשר לדבר על הבקעה רק במונחים רטוריים, רק במלים. זמן ארוך, ארוך

מדי, ממשלות ישראל דיברו; חלק עשו, אבל לא עשו מספיק כדי לממש את המחויבות האמיתית שכל
אזרח במדינת ישראל שדואג לעתידה של מדינת ישראל – – –

שלום שמחון (העבודה):

הממשלה הקודמת השקיעה פי-עשרה מהממשלה הנוכחית.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני מוכרח להגיד לאנשי המערך, שהם יכולים להרים קול כמה שהם רוצים, אבל הם שאמרו – – –

מיכה גולדמן (העבודה):

תשאל את אנשי הבקעה, אל תשאל את אנשי המערך.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, זה בכל זאת אירוע חגיגי.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני אשאל את יוסי ביילין, שדיבר וסיכם עם אבו-מאזן שהבקעה עוברת לידיים שלהם. תודה רבה.

דליה איציק (העבודה):

אתה ממשיך להסית. מסית שכמוך. לא די מה שעשית.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת דליה איציק.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אנחנו עושים מאמצים לסייע. התחלנו בתשתיות. הבטחנו לגמור בשלוש שנים את הרחבת כביש הבקעה ותיקון כביש הבקעה, כביש 90, ואחרי שנתיים אנחנו מתקרבים לסיום. הבטחנו לשפר ולהרחיב עד סוף הקדנציה את כביש חוצה-שומרון; אנחנו כבר גמרנו כמחצית הפרויקט, ונעמוד בלוח הזמנים עד סופו. הכפלנו השנה את תקציב החטיבה להתיישבות שמיועד לבקעה, והוא עומד על 200 מיליון שקל. בתחום התיירות זכתה הבקעה למעמד של אזור פיתוח א' פלוס, דבר שלא היה קודם לכן, כמובן. במעלה-אפרים פתחנו את קמפוס בקעת-הירדן, דבר שיכול להביא לקפיצת מדרגה לפיתוח היישוב. אנחנו מעבירים עכשיו – –

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, רבותי, להירגע.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

– – ארבעה מפעלים גדולים, בינוניים, מפעלי תעשייה, ממרכז הארץ לבקעת-הירדן. כבר שנים שלא היתה – – –

דליה איציק (העבודה):

מותר לו להסית?

ראש הממשלה ב' נתניהו:

גברת או-סליבן, תואילי קצת להיות בשקט יום אחד. פעם אחת תהיי בשקט.

דליה איציק (העבודה):

אולי תירגע? 17 שנה היית בחוץ-לארץ. תירגע.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

מדברת על הסתה. גברת או-סליבן.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי. חברת הכנסת דליה איציק.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

שמעתי שזה היה ברווז של השנה, יש לך זכויות רבות בעניין הזה.

דליה איציק (העבודה):

הברווז של השנה עוד לא התברר.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

כבר שנים לא היתה בנייה חדשה בבקעה. הממשלה השקיעה כספים רבים בפיתוח תשתיות בבנייה, גם למגורים וגם למבני ציבור. חלק מזה כבר הגיע לשלב הבנייה ממש, ויותר מ-200 בתים קרובים לסיום הבנייה. בצפון ים-המלח התחלנו בטיפול בשתי יחידות חוף חדשות, ועל הפרק תוכנית "מפנה 2000", שאמורה להכפיל את האוכלוסייה הישראלית בבקעה. כל אלה ודברים אחרים שמוכרים לחלק מכם, אולי לכולכם, הם ביטוי ממשי למחויבות המעשית שלנו לבקעת-הירדן. אני מציין את הדברים הללו, משום שכידוע לכם אנחנו נמצאים בתקופה של צמצומי תקציבים, ואת כל זה עשינו, ואנחנו מתכוונים להרחיב ולהוסיף גם בשנים הקרובות.

בבקעת-הירדן יש נוף, אקלים ואווירה שגורמים לך להסתכל במבט היסטורי. הבקעה היא חלק של השבר הסורי-אפריקני הענק, ומי שמשקיף עליה מתרשם גם בממד הזמן, שתמונת המצב היא רק חלק של דבר הרבה יותר גדול. כל דבר בבקעה נראה התחלה של משהו גדול, ואני מאמין שההתיישבות הנוכחית היא חלק של משהו גדול בהרבה.

מאז למד האדם הקדמון להשתמש באש נמשכו אנשים אל המקומות הקרים, בראש ובראשונה מפני שבדרך כלל יש בהם הרבה מים. מאז למד האדם המודרני להשתמש בקווי מים ובמזגנים, אנשים נמשכים אל המדבר ואל המקומות החמים. בכל העולם המודרני צומחות עכשיו ערים גדולות דווקא באזורים כמו בקעת-הירדן.

אני מאמין שזה גם העתיד של הבקעה. אני מאמין שכשנחגוג פה את יובל ה-60 וה-100 להתיישבות בבקעה, יתארח כאן ראש עיריית מעלה-אפרים, ואני בטוח שהוא ייצג עיר של אלפים רבים של אזרחים, של תושבי עיר מודרנית וגדולה, שתשמש עיר עוגן של שירותים, של תעשייה, של חינוך לאוכלוסייה נרחבת בבקעת-הירדן כולה. אלא שעד אז יש לדור שלנו עוד הרבה עבודה, והמשימה הראשונה היא בעיקר לשמור על החומה, חומת הביטחון שהופכת בהדרגה להיות גדר השלום. רק מי שישמור על הביטחון יוכל גם להשיג שלום. לכן, שיהיה ברור: בקעת-הירדן היא חלק בלתי נפרד מישראל, ובכל הסדר שלום, בכל הסדר שלום, היא תישאר כזו. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אהוד ברק, בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

אז תספח אותה, תחליט על סיפוח.

דליה איציק (העבודה):

מר פינקלשטיין סיים את – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

28 שנה קיים המצב – – –

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, רבותי. חבר הכנסת זיסמן, אל תעזור לי.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

מה שהוא אמר היה – – –

חגי מירום (העבודה):

אם זה חלק בלתי נפרד מישראל – שיספח. הוא מוכר לוקשים.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מירום, יש אופוזיציה, היא מדברת עכשיו, בבקשה. אתה מפריע לחבר הכנסת ברק.

רפאל אלול (העבודה):

— — —
אולי כדאי — — —

דליה איציק (העבודה):

למה ראש הממשלה לא נשאר?

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

למה שיישאר אחרי קבלת הפנים הזולה שאת עושה לו?

היו"ר ד' תיכון:

רבותי. תראי, את לא רוצה שחבר הכנסת ברק ידבר? חבר הכנסת גולדמן.

חגי מירום (העבודה):

אתה מכיר את המונח ממלכתיות? זה ראש ממשלה? איפה הממלכתיות?

קריאות:

— — —

דליה איציק (העבודה):

— — —

נסים דהן (ש"ס):

— — —

צבי הנדל (מפד"ל):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדמן, האם חבר הכנסת ברק יכול לדבר?

חגי מירום (העבודה):

אולי אדוני יפנה אליו שיחזור? קצת ממלכתיות לא תזיק. ישבנו והקשבנו לו; אולי יקשיב לאנשי האופוזיציה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מירום, יכול חבר הכנסת ברק להתחיל?

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש יכול לקרוא לראש הממשלה לבוא?

היו"ר ד' תיכון:

אני לא אדון לסדר-היום של ראש הממשלה. ירצה יישאר, לא ירצה לא יישאר. אני אינני מנהל — — —

רפאל אלול (העבודה):

תלמד אותו דרך-ארץ.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אלול, חבר הכנסת ברק ממתין שתי דקות והוא רוצה להתחיל, האמן לי, גם הוא ממחר בוודאי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מבקש מלה. אני רוצה להגיד לחברים שלי מהאופוזיציה – – –

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, ביקשתי מלה, הערה אל חברי באופוזיציה משמאל. אני יודע מניסיון אישי שקשה להיות באופוזיציה, וכדאי בכל הזדמנות לנגח את השלטון.

היו"ר ד' תיכון:

מי כמוך יודע.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מלך היודעים.

דליה איציק (העבודה):

אתה רוצה להיות בקואליציה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אבל אני מבקש מכם, אנחנו מאוחדים סביב עניין בקעת-הירדן.

דליה איציק (העבודה):

זה נכון.

רחבעם זאבי (מולדת):

יש לנו די הזדמנויות לנגח זה את זה. היום זה מעמד חגיגי, יושבים פה מתיישבים שעזבו את המשקים, נטשו את החלקות, עזבו את החממות, באו להיות בכנסת ביום חג להם, חג לישראל. אנא מכם, תנו לראש האופוזיציה לשאת את דברו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת ברק, בבקשה.

אהוד ברק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשי ההתיישבות ואנשי ההתיישבות בבקעת-הירדן ביצע, סיפורה של ההתיישבות בבקעה הוא סיפור של חלוציות, של ציונות, של אתגר ושל אנשים מופלאים, מאמינים, שקשרו את חייהם למפעל מופלא שמעטים דוגמתו גם בתולדותינו. זו דוגמה ומופת לכוח של עקשנות והתמדה מול קשיים של אקלים, של סביבה, של ביטחון, של אחיזה נחרצת באדמה הקשה של הבקעה עד שיגיעו להישגים.

מבית-הערבה המתחדשת, בואכה מחולה, הכוח, העקשנות, העמידה והדבקות במטרה שלכם שינו את המציאות, שינו את הבקעה, שינו את מדינת ישראל. בתנאים קשים של סביבה ואקלים הפכתם את הצהוב לירוק, בניתם בית, משפחה ודשא ומטע וכרם ומפעל.

באומץ ובתעוזה הובלתם את אחד המפעלים היותר-יפים והיותר-חשובים של מדינת ישראל בדור הזה. ערכי הציונות וערכי תנועת העבודה ממומשים במעשיכם. גאולת הארץ וגאולת העם בארץ – לא בדיבורים אלא במעשים, זוהי ההתיישבות בבקעת-הירדן.

ביום הזה אינני יכול שלא להזכיר את תרומתם הייחודית של שניים מהבולטים במנהיגי תנועת העבודה לקביעת היעד ולהשגת המטרה של התיישבות ישראלית בבקעה – יגאל אלון וישראל גלילי, שלא הפסיקו אף יום אחד פה בכנסת, סביב שולחן הממשלה, ובשטח, לדחוף קדימה ולתת כתף למפעל המופלא שאתם, אנשי הבקעה, מממשים יום-יום, מפעל ההתיישבות.

תמיד ראינו ביישובי הבקעה גם את קו הביטחון של מדינת ישראל. ריבונותנו בבקעה מחזקת את הביטחון. בקעת-הירדן ואחזת הביטחון, אחיזתנו ההתיישבותית בה, הם שייצרו לא רק את חומת ההתיישבות אלא את חומת המגן על הגבול המזרחי של ישראל. ההתיישבות בבקעה והאחיזה הביטחונית בה ימשיכו להיות חלק מקווי הביטחון, חלק מן הקווים האדומים של כל תוכנית מדינית. שאנתנו בתנועת העבודה נתייצב מאחוריה.

ביום הזה, יום חגכם, אני מצדיע לכם, תושבי הבקעה. ליוויתי אתכם כקצין צעיר, כאלוף פיקוד המרכז, כסגן רמטכ"ל וכרמטכ"ל, כשר בממשלת ישראל והיום כראש האופוזיציה. ובכל התפקידים האלה – אני מודה לכם בשם כולנו ומבקש מכם, פה ביצע, להעביר את תודת כולנו לכל התושבים שנשארו ביישובים ולא באו היום הנה, לירושלים.

ביום הזה, 30 שנה להתיישבות בבקעה, כולנו מרכינים ראש לזכרם של הלוחמים והמפקדים, אנשי צה"ל והמתיישבים שנתנו את חייהם להגנה על המפעל המופלא הזה בעשרות, עשרות של פעולות ומרדפים ואירועי טרור. רק בזכותם ניתנה לנו האחיזה, רק בזכותם נמשך וממשיך המפעל.

אנשי ההתיישבות, מפעלכם מאיר כמו לפיד את הדרך של כולנו. ביום הזה כולנו אתכם. היו ברוכים, עלו והצליחו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. השר אביגדור קהלני, בבקשה.

קריאה:

למה קהלני?

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת זיסמן, אני מפריע לך היום?

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

לא. הוא שאל למה קהלני מדבר.

היו"ר ד' תיכון:

למה קהלני? אני רוצה לומר לכולם, שהרכב הדוברים נקבע בהסכמה. חבר הכנסת רחבעם זאבי הוא שטיפל בהשגת ההסכמות. בבקשה.

השר לביטחון פנים א' קהלני:

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, ראשית אני רוצה להודות לחבר הכנסת זאבי על העלאת הנושא לסדר-היום הלאומי.

אני שמח לראות כאן בקהל את ראשי המועצות: ראש המועצה האזורית בקעת-הירדן, ראש המועצה של מעלה-אפרים וראש המועצה האזורית מגילות. אני רואה כאן את ראשי הוועדים של היישובים, ואני מסתכל על התושבים שחומי הפנים, שלא נולדו כך – הם קיבלו את הצבע שם, בבקעה.

אני זוכר אתכם מגיעים אל הבקעה לפני 30 שנה, אני זוכר איך הגעתם לארץ לא זרועה, ויודע אני היטב היום איך צבעתם את הארץ הלא-זרועה הזו בירוק. כל המסתובב היום בבקעת-הירדן נהנה מן הירק, מן החממות. לפתע נדמה לנו כי שופעים פלגי המים באזור, אבל נכון יהיה לומר: לקחתם את מעט המים שמגיעים אל האזור והפכתם את הבקעה לבקעה ירוקה, מניבה, ואנחנו פשוט גאים בתוצרת שיש לנו מן הבקעה.

לוחמים רבים נפלו בבקעת-הירדן. חבר הכנסת זאבי כבר הזכיר את האנדרטה שעומדת במרכז הבקעה. שמות חברינו חקוקים עליה. אנחנו זוכרים את "ארץ המרדפים", אנחנו זוכרים איך בקעת-הירדן היתה אז כחומה לירושלים, איך הגנו משם לוחמי צה"ל על עומק מדינת ישראל.

לאט לאט, עם השנים, הגדלתם את מספר התושבים, המתיישבים והיישובים. היום יש 18 יישובים באזור, כ-5,000 תושבים, ואני מאוד מאוד מקווה שיקומו קיבוצים ומושבים נוספים בהמשך הדרך; מעלה-אפרים תלך ותתחזק, ומי ייתן שתוך חמש שנים נצליח להכפיל את האוכלוסייה במקום.

הנכס הזה, שאתם יושבים עליו, הוא נכס אסטרטגי למדינת ישראל. מי שלא מבין את עוצמתה של בקעת-הירדן להגנת ירושלים, להגנת מדינת ישראל, לא רואה רחוק מספיק, או לא רואה קרוב כדי לחוש בסכנות שעומדות בפתח.

בקעת-הירדן חייבת וצריכה להיות חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל. בקעת-הירדן היא חומת המגן מול האיום העירקי, האירני, הסורי. נקווה לעשות אתם שלום במהרה, אבל רק משם ולא מקלקיליה ניתן להגן על מדינת ישראל. אנחנו חייבים לחזק את המקום.

יושב בינינו שר התשתיות. מי ייתן ויצליח ליצור שם אוטוסטרדה אמיתית מן הצפון אל הדרום, ארבעה מסלולים, שכל ישראלי שירצה לנסוע מצפון המדינה אל דרומה, יחצה את הבקעה במהירות. הדרכים המקצרות את הזמן ממרכז הארץ, כפי שיש לנו היום חוצה-שומרון, ילכו ויתרחבו ויאפשרו לאנשים ממרכז הארץ להגיע מהר מאוד אל הבקעה; לקרב את הבקעה אל מרכז המדינה.

כבר אז – כפי שנאמר כאן על-ידי יושב-ראש האופוזיציה – חבר הכנסת גלילי בזמנו וחבר הכנסת יגאל אלון, שהיו שרים, קבעו במרוצת הזמן את תוכנית-אלון, שהיום מדינת ישראל בעצם מאמצת אותה. שמענו מראש הממשלה דהיום, שהוא קורא לתוכניתו "אלון פלוס". אינני יודע להבחין מה זה פלוס או מינוס, אבל מי שקבע – – –

היו"ר ש' וייס:

אלון תמיד היה פלוס.

השר לביטחון פנים א' קהלני:

אלון האיש. נכון. אני מדבר על תוכנית-אלון. מי שקבע את ציר אלון וקבע את החשיבות של המיקום שלו וקבע שמציר אלון אל המים הזורמים בירדן, השטח הזה הוא בקעת-הירדן, קבע למעשה את צורת ההתיישבות ואת רוחב הגזרה של בקעת-הירדן.

ביום חג כזה אני רוצה לומר לתושבי הבקעה: תנועתי ואני אימצנו אתכם אל לבנו. אני רוצה לאחל לכם ביום החג הזה, שתמשיכו להיות נחשבים להביא אל תוכם אנשים נוספים; תמשיכו להיות אלה שהופכים כל פיסת קרקע חרבה לקרקע ירוקה; תמשיכו להביא עוד יישובים, קיבוצים ומושבים אל הבקעה; תמשיכו לגרום לנו להתגאות בכם על התוצרת הנפלאה שאתם מייצרים שם.

אנחנו מתחייבים מעל במה זו – כאיש שמשרת כרגע את המדינה מתוך הממשלה – לעשות הכול כדי לעזור לכם, לחזק את היישובים שלכם, ועל-ידי כך תחזקו אתם את כולנו. בלעדיכם פשוט לא ניתן לשמור על המדינה. אנחנו נעשה הכול כדי שתהיו חומת המגן האמיתית, אבל אם אפשר, בתהליך של זמן, אתם תהיו גם החומה היושבת על דרכי השלום בינינו אל המזרח. תודה רבה לכם.

היו"ר ש' וייס:

תודה לשר קהלני. חבר הכנסת צבי הנדל, בבקשה. אחריו – השר אריאל שרון.

כיוון שנפל בחלקי לשבת דקות אחדות עכשיו, אני מצרף את ברכתי החמה לציבור הנפלא, האורח שלנו היום בכנסת, ציבור מתיישבי בקעת-הירדן. בבקשה.

צבי הנדל (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, שרים, ראש האופוזיציה, אחי ואחיותי מתיישבי בקעת-הירדן, ודאי שאני מסכים מעומק הלב עם כל מה שנאמר עד עכשיו ומוכן להוסיף כהנה וכהנה. אתמקד בנקודות מזווית אחרת.

בקעת-הירדן בעיני, כמו אזורים נוספים בארץ, היא ארץ-ישראל נטו. אין שם מערת-המכפלה, אין חורבות בית-מקדשנו – סתם ארץ-ישראל, בלי סימנים היסטוריים גדולים.

היו"ר ש' וייס:

יש, יש בשפע.

צבי הנדל (מפד"ל):

לא ברמה של בית-המקדש.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

למיטב ידיעתך.

צבי הנדל (מפד"ל):

קביתי.

אהוד ברק (העבודה):

חומות יריחו.

היו"ר ש' וייס:

התעלמת מהארכיאולוגיה, אז העלית חרס.

צבי הנדל (מפד"ל):

קיבלתי את התיקון. עדיין זה בשבילי ארץ-ישראל נטו.

שר התשתיות הלאומיות א' שחון:

מערת-המכפלה זו לא ארץ-ישראל נטו?

צבי הנדל (מפד"ל):

ודאי ובוודאי. סליחה אם לא הובנתי נכון. אני כבר רואה שאני הולך להסתבך. מערת-המכפלה ובית-המקדש ודאי וודאי. אבל אני אומר, שיש מקומות שלא נשארו מבחינה היסטורית כנקודות בעלות משמעות כל כך גדולה, ואז ההיאחזות בקרקע היא סתם כי זוהי ארץ-ישראל נטו, בלי סימנים מובהקים מהעבר. אם יש סימנים מובהקים – זה עוד יותר טוב. ודאי שזה לא מוריד מערך מערת-המכפלה, חס וחלילה, מורי ורבי, כבוד השר אריאל שרון.

היו"ר ש' וייס:

יש כאן כאלה שהבינו אותך, כשאמרת "נטו", שאין שם סיבוכים ובעיות, ששם אפשר להישאר.

צבי הנדל (מפד"ל):

לא, לא, חס וחלילה. חס וחלילה.

עם כניסת יהושע בן נון לארץ, שנכנס, כאמור – וכבר דיברו על כך – דרך השער המזרחי, דרך האזור שבו אתם חיים, אמר לו המלאך: של נעליך מעל רגליך, כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא. כבר אז זה היה ברור. הלוואי שהיום יכלו אנחנו בביטחון מלא ועם תעצומות נפש, כמו שלא מעט מאויבינו עושים, להגיד על האדמה הזאת, על אדמת ארץ-ישראל, שהיא שלנו, סתם שלנו, ולא רק מפני שהיא נכס אסטרטגי – ואני לא מזלזל בנכס אסטרטגי. מדינה, ראוי שתדאג לביטחונה. אבל יש גם ערכים לפני זה, וזה הערך של לפני זה. זאת אדמה שלנו. לא בכדי מאותו שורש של אדמה יוצאת גם המלה אדם וגם המלה דם.

בבקעה אנחנו עדים לחבורה מופלאה שיודעת מהו ערך אדמה. היא משתרשת בעבודה חקלאית נהדרת, מתוחכמת, שמתאימה לשנות האלפיים, עם כל הקשיים. ביום חג כזה משתדלים להתעלם מהקשיים. בחיי היום-יום אנחנו לא עושים זאת. הם יודעים להיאחז. לצערנו, גם נשפך הרבה דם על האדמה הזאת.

החיבור הזה, שכולו מהשורש של דם, הוא לא בכדי. ראוי שגם את הנקודה הזאת נלמד ונעמיק שורש בחבלי ארץ שונים עם חקלאות מפותחת, שהיום אולי קצת נס ליחה. יש הרבה מה ללמוד שם. מעבר לפיתוח החקלאי הנהדר, קם שם יישוב עירוני שעדיין הוא לא עיר, מעלה-אפרים, שבעזרת השם תיהפך לעיר מחוז ויהיה לה משקל גדול מבחינת אכלוס המקום, מבחינת נפח, שגם הוא חשוב, ולא רק פוליטית.

נוסף על ההיאחזות הפיזית בחקלאות, ביישובים, בעיר – עיר ואם בישראל, בעזרת השם – הם התפנו בשנים האחרונות לחיזוק הצד הרוחני. שמחתי לשמוע שכבר יש היום מכללה אקדמית חדשה, ישיבת הסדר חדשה, שתי מכוניות לצה"ל, ושמעתי שעומדים להקים את השלישית.

שלום שמחון (העבודה):

בית-ספר שדה.

צבי הנדל (מפד"ל):

בית-ספר שדה. יש עוד כהנה וכהנה מוסדות חינוך שמחזקים מבחינה רוחנית את אחיזתנו בבקעת-הירדן.

מאחר שיש בבקעה בעיות – והזכירו את הבעיה האקלימית, אבל מדובר לא רק בבעיה הזאת – אני נוהג להגיד, שכלל שהבעיות גדולות השורשים הולכים ומעמיקים. אין לי ספק, שהחבורה המופלאה הזאת, שמופקדת על-ידי עם ישראל לאחוז ולהעמיק שורש בחבל ארץ זה, עושה את המלאכה בצורה מצוינת. אחותנו את – זו ברכתי – היי לאלפי רבבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת צבי הנדל.

לפני שאזמין את השר אריאל שרון, ברצוני לומר שהצטרפה אלינו מבקרת המדינה. אני מברך אותה ואת אנשי משרדה בברכה חמה בשם הבית. אדוני השר, בבקשה.

שר התשתיות הלאומיות א' שרון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מתיישבי בקעת-הירדן, היו ימים בארץ שהקמת יישוב חדש היתה מעוררת התרגשות, מרעידה לבבות, מקצה הארץ ועד קצה. מתנדבים התמודדו על הזכות לקחת חלק בעלייה על הקרקע, בהשתתפות בשמירה, בעזרה בעבודה. חגיגת 30 שנה להקמת אזור מיושב בוודאי היתה חג לאומי, כפי שצריך להיות. "פנינו אל השמש העולה, עינינו שוב פונות מזרחה", היינו שרים כנערים, כשעינינו מצועפות חלום, חדורי אמונה אין קץ.

"זה היה בעבר", אומרים לנו עכשיו, לעתים בביטול, "זה עולם אחר", עולם של היי-טק, של פיננסים, של הפרטות. מה אתה מתפעל מ-18 יישובים חקלאיים, כ-700 בתי-אב? ואינני כולל את חבל מגילות שגם בו חמישה יישובים, ועוד מתקנים בעלי חשיבות רבה, שמייצרים בהיקף של כ-60 מיליון דולר

בשנה. זה פחות ממפעל מצליח אחד, "זה עשירית מהפרטה אחת", הם אומרים. זה נכון, טוב שיש לנו מוחות מעולים, טוב שהתעשייה מתפתחת וצריך לעשות כל מאמץ להרחיבה. אני מאמין שממשלות ישראל ימשיכו בפיתוח התעשייה עוד שנים רבות. אבל מפעל תעשייתי, מוצלח ככל שיהיה, אינו מחזיק גבול, אינו שומר שטח חיוני בידינו. לכל אחד תפקיד חיוני משלו.

18 היישובים החקלאיים פלוס יישוב קהילתי אחד, מעלה-אפרים, ועוד חמישה יישובים והיאחזיות ומתקנים נוספים בחבל מגילות הם אלה שמחזיקים היום את אזור הביטחון המזרחי של ישראל. כמו חניתה ומטולה בצפון, נווה-אטי"ב, מרום-גולן ואלוני-הבשן בגולן, כך מחולה, שדמות-מחולה, חמדת, רועי, בקעות, חמרה, מכורה וגיתית. כך גם ארגמן, על שמם של לוחמי גיבורי ארץ המרדפים, אריק רגב וגד מנלה, זיכרוןם לברכה, משואה ויפית, פצאל ותומר, גלגל ונתיב-הגדוד – על שם הגדודים העבריים במלחמת העולם הראשונה – נערן, ייט"ב – על שמו של יצחק טבנקין – בשמת-נערן, נעמה, בית-הערבה – שהוקמה לראשונה עוד בשנות ה-40 ופונתה עם הכיבוש הירדני – אלמוג, מצפה-שלם, קליה, ורד-יריחו. כל אלה שומרים על גבולות המולדת.

צבא מטבעו הוא נייד, צבא בא והולך. היושבים שם בבקעה הם אלה שנותנים לנו קביעות, שמאפשרים לנו להמשיך ולהחזיק באזור חיוני עכשיו ולתמיד. הידיים המיובלות, הפנים צרובות השמש, השפתיים המבוקעות מלהט הבקעה הן הערובה לכך.

יש בבקעת-הירדן שכיות חמדה של עבר והווה, בוודאי של עתיד. שם, מעט צפונה, מצוי היישוב הקדום ביותר בארץ-ישראל. שם חצה יהושע את הירדן, ושם בגלגל, בקצה מזרח יריחו, הקים יהושע את 12 האבנים אשר לקחו מן הירדן. חבר הכנסת הנדל, חיפשת עוד דברים? אם אינני טועה, שם גם מלו לראשונה את בני ישראל שנולדו במדבר, כי אלה שיצאו ממצרים היו נימולים. את אלה שנולדו במדבר מלו שם לראשונה.

שם נמצאת יריחו, שם היו חיים יהודיים בימי בית ראשון ובימי בית שני, שם חצו במלחמת העולם הראשונה הגדודים העבריים, "קלעי המלך", גדוד 38 וגדוד 39, את הירדן. שם – מעניין כאפיזודה היסטורית, כבש מפקד פלוגה מגדוד 38, זאב ז'בוטינסקי, את מעבר אום-שורט, והגדודים העבריים המשיכו, יחד עם פרשים אוסטרים, לא-סלט שבארץ הגלעד. שם פעלו כוחות הפלמ"ח לבילוי הגשרים, בפיוץ גשר אלנבי בפיקודו של חיים בר-לב, זיכרוןם לברכה, בניסיון הפיוץ של גשר דמיה, ואחד המשתתפים יושב כאן – גנדי. לשם, לעורף הכוחות הירדניים והעירקיים תכנן יגאל אלון, הבולט והמבריק במפקדי מלחמת העצמאות, את תנועת צה"ל בשלהי מלחמת העצמאות, תוכנית שלא יצאה לפועל, כנראה לצער כולנו.

אזור זה נכלל בתוכנית-אלון, או אפשר לומר אולי, יותר נכון, תוכנית גנדי-אלון. נדמה לי שאתה, גנדי, אם אינני טועה, היית זה שעידך את התוכנית הזאת לראשונה, כזכור לי מאותם ימים, כאזור חיץ חיוני בין הריכוז הפלסטיני הגדול שעל גב ההר לנהר הירדן; ואזור זה הוא אזור הביטחון החיוני, המזרחי של ישראל, שישתרע בעתיד מנהר הירדן ומערבה ברוחב של כ-20 קילומטר ומים-המלח ומערבה ברוחב של 10 עד 15 קילומטרים. אזור זה היה לארץ המרדפים באחת המערכות הקשות של המאבק בטרור, שם באו לידי ביטוי מלא רוח הלחימה וערכי הלחימה של צה"ל.

אבל מעבר לכל זה מתיישבי בקעת-הירדן, שחלקם יושב כאן ביציע, הפכו שטח זה לאחד מפלאי החקלאות בעולם כולו.

עד מלחמת ששת הימים דמה האזור, במידה רבה, לתיאורו של הקולונל ווייל, שהיה אחר כך אחד הגנרלים והמפקדים הבריטים הידועים במלחמת העולם השנייה, אחד מקציניו של אלנבי במלחמת העולם הראשונה, שנתבקש על-ידו, לקראת חציית הירדן, לתאר את השטח, והוא כתב וסיכם במשפט יבש והחלטי: "באזור זה אין אפשרות קיום עצמאי ללא אספקה, לא לבקר, לא לסוסים ולא לבני אדם". באו מתיישבי הבקעה והוכיחו את ההיפך. אנחנו מודים לכם, ואני מרשה לעצמי להגיד, בשם כולנו – לצערי, לא רבים כל כך כאן – אנחנו מודים לכם על מה שעשיתם.

על הממשלה להחליט על חיזוק הבקעה, על הגדלת מספר תושביה, על הרחבת שטחי עיבוד – זאת חייבים אנחנו לעשות, זו מחויבותנו לאנשי הבקעה ולעצמנו.

בעזה חגגו אתמול. צהלה ושמחה בשומעם הדים צורמים מכאן, שהגבירו את התנגדותם למילוי חלקם בתהליך השלום. בעזה חגגו אתמול. כאן, בכנסת, אנחנו חוגגים היום 30 שנה לחידוש ההתיישבות היהודית בבקעה, ואני אומר לכם שהחגיגה הזאת תגבר.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ולכל מתיישבי בקעת הירדן ולחבר הכנסת זאבי ולכל חברי הכנסת שהשתתפו בדיון – תודה רבה.

אנחנו יוצאים להפסקה בת עשר דקות, ולאחר מכן אמסור הודעה.

(הישיבה נפסקה בשעה 17:07 ונתחדשה בשעה 17:17).

דברי יושב-ראש הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

ישיבת הכנסת מתחדשת. אנשי מבקרת המדינה יכולים לצאת לחצי שעה לפחות לנוח, כי אנחנו עוסקים בענייני דיומא. רבותי, איך אומרים? אין יום של שקט.

שבח וייס (העבודה):

מה קרה?

היו"ר ד' תיכון:

אתמול בבוקר עוד עסקנו בהצעת החוק של חבר הכנסת ברק, וכעבור כמה שעות הנושא הזה נראה רחוק מאתנו בעקבות האירועים שפקדו אותנו וטרם הסתיימו. אבל אני חייב לפרסם את החלטתו באשר להצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – גיוס בני ישיבות לצה"ל), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת אהוד ברק. אני מאוד קיוויתי שתימצא נוסחת הפשרה וכל סיעות הבית יאותו להתאחד סביב החלטה לקיים את הדיון הזה ביום רביעי הבא, 8 ביולי 1998. אבל נראה שהייתי אופטימי מדי, וכל ניסיונותי לפשר עלו בתוהו, אם כי, אני לא יודע למה, עד לפני שעה הייתי די אופטימי. אבל באין הסכמה לא נותר לי אלא לומר את הסיכומים, ואתחיל מהם.

כדי להבין את פשר הסיכומים, צריך לזכור שמדובר בשתי הצעות חוק: אחת היא הצעת חוק של חבר הכנסת רן כהן, והשנייה היא הצעת החוק של חבר הכנסת מודי זנדברג, ששותפים לה חבר הכנסת דיין וחבר הכנסת בדש. כדי להבין את לשון הסיכום, הזכרתי כמה מן השמות.

לסיכום: א. הצעת חבר הכנסת ברק לא זהה ולא דומה בעיקרה להצעת חברי הכנסת זנדברג, בדש ודיין; ב. הצעת חבר הכנסת ברק דומה בעיקרה ולא זהה להצעתו של חבר הכנסת רן כהן.

אני אומר את הדברים האלה, לאחר שהתייעצתי עם עורכי-דין רבים וחברי כנסת, וחלק מחברי הכנסת שאף הגישו את ההצעות במקור, ושאלתי אותם אם ההצעה שלהם דומה בעיקרה להצעתו של חבר הכנסת ברק, ונדמה לי שסביב העניין הזה היתה תמימות דעים. אבל, אני רוצה לפרט.

ביום 11 במאי 1998 הניח חבר הכנסת אהוד ברק על שולחן הכנסת את הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – גיוס בני ישיבות לצה"ל), התשנ"ח-1998. לאלה שעדיין זוכרים, הוא נכנס ללשכתי עם בני נוער, והמעמד הזה צולם. משהוגשה, הונחה, הצעת החוק על שולחן חברי הכנסת, פניתי ליועץ המשפטי לכנסת, צבי ענבר, בשאלה אם הצעת החוק זהה או דומה בעיקרה להצעות החוק שהוסרו מסדר-היום. אני רוצה לומר, שאני לא קיבלתי בחלקה את חוות הדעת של היועץ המשפטי של הכנסת, צבי ענבר.

לצורך ליבון העניין מזקקנו לסעיף 143 לתקנון – אותו סעיף שתוקן ב-3 בדצמבר 1997. אני מניח, שלפחות בתחילת הדרך, כלומר ביום ראשון, כמה מעמיתי שהתייחסו לנושא הזה, התיקון, כלומר הסעיף הזה בתקנון שהוא סעיף חדש, לא היו מודעים לכך, שהרי זה לא הופיע בקובץ החקיקים של הכנסת אלא בתוספת לתקנון. הצטערתי מאוד שהרבה דברים נאמרו בלי שסעיף 143(א), (ב) ו-(ג) עמד לנגד עיניהם של אותם חברי הכנסת.

אלה הוראותיו של סעיף 143 לתקנון הכנסת הנוגעות לענייננו: "143(א) הצעת חוק זהה. החליטה הכנסת להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – – – לא יתקיים דיון מוקדם בהצעת חוק זהה או דומה בעיקרה לפני עיבור תקופה של שישה חודשים מהיום שההצעה הקודמת הוסרה מסדר-היום – – – אלא אם ראה יושב-ראש הכנסת שחל בינתיים שינוי של ממש בנסיבות – – – ימי הפגרה לא יבואו במניין התקופה האמורה של שישה חודשים". זהו תיקון של חבר הכנסת שטרית, שאומר שששת החודשים יכולים להפוך בקלות גם לשמונה חודשים.

כדי שיחולו הוראות סעיף 143(א) הנ"ל צריך אפוא שיתקיימו התנאים הבאים: א. הכנסת החליטה להסיר מעל סדר-יומה הצעת חוק של חברי כנסת; ב. הוגשה הצעת חוק שהיא: 1. זהה להצעה שהוסרה; או – 2. דומה בעיקרה להצעה שהוסרה; ג. טרם עברו שישה חודשים מיום שהוסרה ההצעה הראשונה מסדר-היום, וזאת בלי להביא במניין את ימי הפגרה.

על פני הדברים, לכאורה ניתן להסיק, כי הצעת החוק שמדובר בה אינה זהה להצעות החוק שהוסרו מסדר-היום, והשאלה העיקרית היא, אם היא דומה בעיקרה להצעות חוק אלה. לשון הכתוב "הצעת חוק זהה או דומה בעיקרה" מלמדת, כי המחוקק לא ראה פגם בקיום דיון בסמוך לדיון שבו הוסרה מסדר-היום הצעת החוק הראשונה, כאשר מדובר באותו נושא או כאשר מדובר בהצעת חוק שהיא אפילו דומה לזו שהוסרה, אך אין היא דומה לה בעיקרה. במלים אחרות: המחוקק לא רוצה בקיום דיוני סרק בעניין שהכנסת אמרה בו דבר זה לא כבר. לכן, גם אם הגיש חבר הכנסת הצעה שאיננה זהה לזו שהוסרה מסדר-היום – ואני מדגיש כאן – עדיין יש לבדוק אם ההצעה הזו אינה דומה בעיקרה לזו שהוסרה, גם אם הוכנסו בה שינויי נוסח, או אפילו שינויי פרטים שאינם משמעותיים בכל הנוגע לרעיונות המהווים את עיקר ההצעה. הצעה דומה בעיקרה היא הצעה שעליה יכולים אנו לומר, שזו אותה גברת בשינוי אדרת.

ביום 25 במרס 1998 – וכאן אני מפרט את מהלך העניינים – הסירה הכנסת מסדר-יומה את הצעת חוק חובת שירות המדינה, התשנ"ז–1997, שמספרה פ/1256, של חברי הכנסת אליעזר זנברג, חיים דיין ופיני בדש. אלה עיקרי ההצעה: כל אזרח חייב בשירות ביטחון או בשירות לאומי; נוסף על הוראות כל דין, המסרב לשרת כאמור, לא יהיה זכאי לבחור או להיבחר לכנסת או לראשות הממשלה.

ביום 3 בדצמבר 1997 הסירה הכנסת מסדר-יומה ברוב של 36 חברי כנסת את הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – הגבלת דחיית שירות לתלמידי ישיבות), התשנ"ז–1996, שמספרה פ/605, של חבר הכנסת רן כהן. בהצעה זו תמכו 15 חברי הכנסת. עיקר ההצעה הוא: הגבלת מספר תלמידי הישיבות, שיוכלו לקבל דחיית שירות על-פי חוק שירות ביטחון, ל-250. וכאן, בהערת אגב, אוסיף, שהצעתו של חבר הכנסת ברק מגדילה את המספר ל-700.

אלה עיקרי הצעת החוק של חבר הכנסת אהוד ברק: א. הגבלת מספר תלמידי הישיבות שיוכלו לקבל פטור משירות ביטחון – זהו היסוד המרכזי והעיקרי של הצעת החוק שלו; ב. תוקם ועדה משותפת של ועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת החוץ והביטחון של הכנסת; ג. הוועדה תפקח על מתן פטור משירות ביטחון – מטעמים שאינם קשורים ישירות בהיקף צה"ל, סדיר ומילואים – לקבוצות באוכלוסייה; ד. היקף הפטור לבני הישיבות יהיה מוגבל ל-700 בני ישיבות בשנה; בן ישיבה שקיבל פטור עד גיל 25 יהיה פטור לאחר מכן משירות צבאי; ה. בני ישיבות שיזכו בפטור כאמור יהיו רשאים לעבוד ולהשתכר למחייתם בתחומים כגון מחקר תורני וחינוך.

ועתה, לשאלה אם הצעת החוק דומה בעיקרה להצעות החוק של חבר הכנסת זנברג ושל חבר הכנסת רן כהן, אשר הוסרו מסדר-היום: א. הצעתו של חבר הכנסת רן כהן דומה להצעתו של חבר הכנסת ברק בכך שהיא עוסקת ישירות בתלמידי ישיבות ומגבילה את מספר התלמידים שיינתן להם פטור מחובת שירות ביטחון; ב. העובדה, שאילו התקבלה הצעתו של חבר הכנסת זנברג היתה תוצאתה חיוב תלמידי ישיבות לשרת שירות ביטחון או שירות לאומי, מעידה, שההצעה דומה בעיקרה להצעת החוק של חבר הכנסת ברק. ג. לדעתי, יסודות אלה הופכים את הצעתו של חבר הכנסת ברק להצעה הדומה בעיקרה להצעתו של חבר הכנסת רן כהן.

כאן אולי המקום, וזה העיקר, להוסיף שני הדגשים מבחינת המועד שבו ניתן להביא את הצעתו של חבר הכנסת ברק לדיון מוקדם: א. הצעת חבר הכנסת ברק הונחה ביום 11 במאי 1998 על שולחן הכנסת, והמועד שבו תמו 45 ימים מהנחתה הוא 25 ביוני 1998, יום חמישי שעבר; ב. הצעת חבר הכנסת רן כהן הוסרה מסדר-היום ביום 3 בדצמבר 1997, והמועד שבו תמו שישה חודשים הוא 3 ביוני 1998. אם נוסיף על כך את פגרת פסח, שמשכה היה חודש אחד וחמישה ימים, כי אז ניתן לדון בהצעה שהיא זהה או דומה בעיקרה ביום 8 ביולי 1998, שהוא יום רביעי בשבוע הבא. לפיכך תועלה הצעת חוק שירות הביטחון של חבר הכנסת ברק ביום 8 ביולי 1998, שהוא יום רביעי בשבוע הבא.

בהנחה שיוגש ערר – ואם לא יוגש ערר אין בעיה – יחול כמובן סעיף 143(א), (ב) ו/או (ג), ואז יעבור העניין לליבון בוועדת הכנסת, והחלטתה תהיה סופית על-פי התקנון.

שבח וייס (העבודה):

יש לי שאלה.

היו"ר ד' תיכון:

החלטה ארוכה, מסובכת, אבל בדוקה.

בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

יש לי שאלה שאלתית.

היו"ר ד' תיכון:

כל מי שרוצה לדבר יכול להירשם.

שבח וייס (העבודה):

שאלה ואחר כך משאלה. נניח שמישהו יגיש ערעור לוועדת הכנסת. הוא יכול להגיש את הערעור, נניח, ב-7 בחודש בשעה 23:55? והאם יש זמן מוגבל לדיונים בוועדת הכנסת לעניין זה?

היו"ר ד' תיכון:

אתה רוצה שאני אשיב?

שבח וייס (העבודה):

אני גם אעיר הערה, ואתה תשיב לי יחד בחבילה.

אני עדיין חוזר על מה שביקשתי ממך בישיבת הנשיאות וגם שלשום כאן. באמת באופן מאוד מפורט תיארתי את פרשת הדברים, ואני חושב שרוב התקלה נבעה מאי-הבנה מצד אלה שלא קראו ולא באה לידיעתם ההחלטה שלנו מ-1 בדצמבר 1997, שמעצבת את כללי המשחק. בכל זאת, בהצעה של חבר הכנסת אהוד ברק יש רבדים ממשיים שונים או נוספים על אלה שהיו בהצעתו של חבר הכנסת רן כהן. אני אומר נוספים. באיזה שלב "נוספים" הופכים אצלך ל"שונים"?

נסים דהן (ש"ס):

אם זה היה בוועדה, היית טוען שזה נושא חדש? לא היית טוען – נושא חדש.

שבח וייס (העבודה):

אני לא יודע אם הייתי טוען.

נסים דהן (ש"ס):

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת נסים דהן, אני פתוח לשכנוע.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שבח וייס, שאלתי שתי שאלות ואענה לך. לגבי השאלה הראשונה, אם אתה זוכר מהי, אני כבר מנוע מלחוות את דעתי, כי דעתי איננה נחשבת. אם יהיו עררים, ואני מניח שיהיו – כי אל

תשכח שאני מצוי כאן בין המצרים, זה לא צד אחד והצד השני איננו. הצד השני שומר על הצד הראשון, ואני מצוי בתווך. זה לא שלא באו כל יום ללשכה שלי ושאלו אותי, תגיד מה עם ההצעה של ברק, מתי עוברים 45 יום. זה מה שכמה מחברי שכחו, שיש עוד צד לעניין, שאני לא בעל-בית יחיד, ולכן אני צריך לשמור בעניין הזה ולדבוק בתקנון.

אני רוצה לשאול אותך שאלות, כי שאלתי כמה עורכי-דין: מה העיקר בהצעתו של חבר הכנסת רן כהן? העיקר זה הפטור של תלמידי הישיבות. מה העיקר בהצעתו של חבר הכנסת ברק? – גם כן. אתה יכול לשאול אותי שאלה: ונניח שהגישו את זה על נייר מצבע אחר, האם זה זהה או לא זהה? דומה מעיקרו או לא דומה מעיקרו? אני עשיתי ניסיון בעניין הזה, וזו דעתי האישית, לו נדחה העניין בשבוע בשקט, קרוב לוודאי שהוא היה עולה ולא היו מתעוררות בעיות. אבל למישהו אצה הדרך, וזה לא מענייני למה ומדוע. בעוד שבוע נראה לי שהעניין היה עולה. אם אתה שואל אותי, מה יהיה בעתיד, מה יהיה בוועדת הכנסת – אני אינני חבר בוועדת הכנסת, אבל אתה כן חבר בוועדת הכנסת.

שבח וייס (העבודה):

אני רוצה להתייחס לגבי ההבדל, כי אנחנו באמת מלבנים פה עניין שילווה אותנו שנים. שלשום, באחת הדוגמאות ברדיו או בעיתון, אמרת, מדובר נניח במטוס "בואינג", ונתת שלוש או ארבע דוגמאות של מטוסי "בואינג" שונים.

היו"ר ד' תיכון:

כן.

שבח וייס (העבודה):

אני לא כל כך מתמצא בזה.

היו"ר ד' תיכון:

אני מתמצא.

שבח וייס (העבודה):

חשבתי באותו רגע, שבכל זאת יש הבדל אדיר בין כל ה"בואינגים". אגב, גם במחירי הכרטיסים ואורך הטיסה. אבל זה רק לעניין הדוגמה. בוא נניח לדוגמה.

היו"ר ד' תיכון:

ההבדל הוא במספר הנוסעים שכל אחד יכול להטיס.

שבח וייס (העבודה):

כל מיני דברים.

עכשיו בכל זאת לעניין הכבד. אני לא מזלזל בנושא שדנת בו והתייעצת. אין לי תשובה כזאת קלילה בעניין הזה. אני חושב שזה כבד. למרות הכול, יש כאן איזו פרשת מים. הסוגיה היא גיוס בחורי הישיבות. יש בזה חילוקי דעות.

היו"ר ד' תיכון:

בעניין הזה אני מסכים לדעתך.

שבח וייס (העבודה):

אתה יודע שגם בתוך מפלגתי יש כאלה. אנחנו נפעל על-פי משמעת מפלגתית. אני לא מאלה שכל כך התלהבו מהצעד הטקטי הזה וכן הלאה, אבל יש עניינים של משמעת מפלגתית, ואני מקבל אותה ברצון. יש לנו חבורה, מתייעצים, פעם אחת מקבלים את עמדותי, פעם אחת עמדות אחרות. צריך ללכת יחד. אנחנו סיעה, אנחנו שליחי תנועה.

אבל בכל זאת ניתן לשאול: באיזה שלב המינון הופך שונה? כי יש פה בכל זאת אלמנטים שונים.

היו"ר ד' תיכון:

בין 250 ל-700?

שבח וייס (העבודה):

לא, זה לא כל כך. אבל מנגנון הפיקוח, האפשרות לעבוד. זה אותו סכום, אבל זה בהחלט לא על איזה נייר זה נכתב.

נסים דהו (ש"ס):

כל זה היה נדון בוועדה רגילה.

היו"ר ד' תיכון:

רבתי, תירשמו כאן.

חבר הכנסת וייס, אני גם הבאתי דוגמה אחרת. נניח שיוצב תמרור בכניסה למגרש החנייה של הכנסת, ולפיו אסור לאוטובוסים להיכנס, והצעת החוק הזאת תגיע לכנסת והיא תיפול. כעבור שבוע ימים יגיע חבר כנסת ויגיש הצעה אחרת ויאמר: אסור להיכנס רק לאוטובוס מסוג "וולבו", ול"מרצדס" – כן. האם זה דומה מעיקרו או לא דומה מעיקרו?

שבח וייס (העבודה):

מה הביא את היועץ המשפטי לכנסת, שהוא איש שוויוני מאוד, לומר שזה לא דומה?

היו"ר ד' תיכון:

תוכל לשאול אותו, והוא ילווה את דיוני ועדת הכנסת. אני סברתי, שכל סעיף 143 הוקן במיוחד כדי לעסוק בשאלה האם זה זהה או דומה מעיקרו. דומה מעיקרו, אני לא למדתי משפטים אבל יש לי שכל ישר, ואני שואל משפטים וחברי כנסת שהגישו הצעות דומות, וכבר כמעט הסגרתי את כל נשקי, והם אמרו: זו הצעה דומה מעיקרה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תלוי מאוד מהי הנוסחה של הדוגמה השנייה שהוא נתן. אם אתה בא ואומר, שכאשר אומרים שאוטובוסים לא ייכנסו, ההיגיון מאחורי החוק הוא, שכלי רכב גדולים לא ייכנסו, זה דבר אחד. לעומת זאת, אם היה בא ומבחין בין שני סוגי כלי רכב – צריך להבין מה מהות ההבחנה, מדוע היא נעשתה. אם הניסיון הוא לעקוף את החוק הקודם ופה יש מידה של התחכמות, מובן שזה זהה מעיקרו. אבל אם בהבחנה בין אוטו כזה לאוטו אחר יש מהות – – –

היו"ר ד' תיכון:

איזה מהות? ב"מרצדס" יש 50 מקומות וב"וולבו" יש 48 מקומות. זה כמו ב"בואינג" 647 ו-767.

שבח וייס (העבודה):

המספר לא משנה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה שחשוב זה אם ההבדל משמעותי.

חיים אורון (מרצ):

זו כמות שהופכת לאיכות.

היו"ר ד' תיכון:

זה נכון.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ד' תיכון:

זה נכון. אם היה מדובר ב-1,000 תלמידי ישיבות וההבדל היה בין 250 ל-700, הייתי מוכן לקבל את ההבחנה הזאת. אבל אני לא חושב שאלה הם המספרים. כי הרי ממה נפשך? תמיד אפשר לשנות חלק של סעיף פה ולהוסיף עוד אמצעי בקרה. אני לא רוצה לומר לך, שעל-פי הקונסטיטוציה, ואתה מכיר אותה טוב ממני – בעצם הימים האלה אני כבר לא יודע, אבל אם אתה שואל אותי, אני חושב, לפי השכל הישר שלי, זה בכל זאת דומה בעיקרו, ולכן לא קיבלתי חלק מחוות הדעת של היועץ המשפטי. בנושא זנדברג קיבלתי, אבל אני מניח, שאם העסק מתחיל להתגלגל, אז יש לזה פרשנויות.

שבח וייס (העבודה):

נושא זנדברג באמת שונה לחלוטין.

היו"ר ד' תיכון:

אבל אתה יודע מה הביא את זנדברג לנסח את ההצעה שלו כפי שהוא ניסח. הוא בוודאי חשב, שאם הוא יפרט יותר, יגדירו את ההצעה הזאת הצעת חוק גזענית.

רבותי, בואו נמשיך. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, אני פתחתי את הזירה. אחריו – חבר הכנסת מיכה גולדמן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לחזור על דברים שאמרתי אתמול. אומנם זה אקס פוסט פקטום, כמו שאומרים. אני לא רוצה להגיד פוסט מורטם, אני לא עוסק בקביעות.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשמידט, תרשה לי להעיר הערה. נשאלתי קודם אם באמצע השיבה ירדתי ללשכת ראש הממשלה לדקה אחת או שתיים להראות לו את ההחלטה שלי. אני ירדתי בנושא אחר לחלוטין, וראש הממשלה לא הנחה אותי. להיפך, דעתו היתה – – –

שבח וייס (העבודה):

אגב, זה לא נורא אם מתייעצים עם ראש הממשלה.

היו"ר ד' תיכון:

לא, לא. אני לא נוהג להתייעץ בנושאים האלה. אלה שמכירים אותי יודעים שלא. מאחר שהואשמתי בהאשמות כאלה או אחרות, אני מודיע לך שאין לו לא יד ולא רגל, וגם אם היתה לו לא הייתי מקבל. לידיעתך, נדמה לי שמישהו אמר לי שהוא סבור שצריך לקיים את הדיון ביום רביעי זה. אבל לא כך סבר חבר הכנסת גפני, ששמר עלי. בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מקבל את תיקונו של חברי, חבר הכנסת בן-עמי. אנחנו מדברים פה אקס פוסט פקטום ולא אקס פוסט פקטום. שליטתו בלטינית, באיטלקית, בספרדית ובכדורגל הספרדי טובה הרבה יותר משלי.

אני חושב, אדוני היושב-ראש, שאתה שגית גם במישור העקרוני וגם במישור המעשי. אתה שגית, משום שלדעתי השאלה הזו, שאתה נדרשת אליה לגבי המהות, דומה בעיקרה – לגבי, זהה – מבחינת השוואת שתי הצעות החוק של חבר הכנסת רן כהן וחבר הכנסת אהוד ברק. לשם כך יש מוסד שנקרא היועץ המשפטי לכנסת. נכון שהמוסד הזה לא מוגדר היום בהגדרה של המלצה מחייבת, אבל יש לנו פרקטיקה בחיים הציבוריים, והפרקטיקה הזאת באה לידי ביטוי בראש ובראשונה לגבי היועץ המשפטי לממשלה.

אני חושב, שדווקא נוכח עובדה זו, טוב היית עושה אילו לא הכנסת את ראשך. ואגב, אני כמשפטן אומר תמיד, עובדה שיש שופטים שחלוקים ביניהם בהרכבים. הבג"ץ הרבה פעמים חלוק בתוכו. יש מחלוקות בין משפטנים, ודווקא אולי בתחומים כאלה. יש שורה ארוכה של פסקי-דין לגבי הגדרה מה היא תאונת דרכים, לצורך חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים. שופט אחד אמר א' ושופט אחד אמר ב', העניין הגיע בסוף לבית-המשפט העליון, ויכול להיות שברוב דעות, יכול להיות פה-אחד, קבעו. הרי בסופו של דבר תמיד יכולים להישאר חילוקי דעות.

אני בכלל לא רוצה להיכנס לשאלה. יש לי עכשיו יכולת להסביר מדוע הצעתו של חבר הכנסת רן כהן איננה דומה בעיקרה להצעתו של חבר הכנסת אהוד ברק. אבל דעתי בעניין הזה משקלה כמשקל דעת כל אחד אחר שיקרא את שתי הצעות החוק הללו.

לכן קיים המוסד של היועץ המשפטי של הכנסת. היועץ המשפטי של הכנסת נדרש לחוות דעת, והוא נדרש לחוות דעת על-ידך. מאי נפקא מינה, כמו שאומרים? בשביל מה לבקש ממנו חוות דעת? אם חוות הדעת שלו לא נראית לך, בסופו של דבר, כיושב-ראש הכנסת – ואני מקבל שבכנות היא לא נראית לך. אני לא חושב שהיא לא נראית לך משום שניסית לעשות פה תרגיל. היא לא נראית לך, אבל זו חוות דעתו.

. כי AS IS אני חושב שנכון היית נוהג אם היית מקבל את חוות דעתו, כמו שאנחנו אומרים באנגלית, בהחלטתך בעצם אמרת: חוות הדעת של היועץ המשפטי לכנסת איננה נראית לי.

עכשיו תראה מה קרה מהעניין, ואני גם רוצה להכניס את ההיבט הפרקטי. אתה יודע בדיוק באיזה מועד של המושב אנחנו נמצאים. אנחנו נמצאים שלושה שבועות וחצי לפני תום המושב. אתה יודע מה משמעותו של ההבדל הקריטי בין הבאת הצעת החוק הזו ביום רביעי זה לבין הבאת הצעת החוק הזו ביום רביעי הבא.

היו"ר ד' תיכון:

מה ההבדל?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני אגיד לך בדיוק. ברגע שמישהו יערער, וכולנו חיים בתוך עמנו, ואנחנו יודעים שמישהו יערער, ואנחנו גם יודעים מי מסייע לו סיוע חצי משפטי, לא משפטי, איך לעשות את הדברים, ואני כבר יכול

לומר מראש מה הוא יגיד. הוא יגיד שהחלטתך לגבי האי-זיהוי בין הצעת החוק של מודי זנדברג להצעת החוק של אהוד ברק איננה תקפה, וחלפו רק שלושה חודשים מאז הצעת החוק של חבר הכנסת מודי זנדברג. העניין הזה יבוא לוועדת הכנסת – ויש לי יסוד סביר להניח, שיש בוועדת הכנסת כמה אנשים שמאוד לא מוצאת חן בעיניהם הצעת החוק של חבר הכנסת אהוד ברק לגיוס בני הישיבות.

נסים דהן (ש"ס):

כמו שיש חוקים שלא מוצאים חן בעיניך.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני לא באתי בטענות. אני אומר, זאת הפרקטיקה, זו דעתכם, ואני מניח שחבר הכנסת פנחסי, שהוא יושב-ראש ועדת הכנסת, לא מתלהב מהצעת החוק של חבר הכנסת אהוד ברק, אם לנקוט לשון המעטה מאוד מופלגת. ומה שיקרה הוא, שאם הערעור היה בא לפני יום רביעי הזה, חבר הכנסת פנחסי היה יכול למצות את הדיון במשך שבוע, במשך עשרה ימים, היה צריך להחליט, וזה היה נגמר עוד לפני הפגרה.

ברגע שהצעת החוק הזו עולה ביום רביעי הבא, אני מעריך שהעניין הזה יימשך וייכנס לתוך הפגרה, והשורה התחתונה שלו תהיה שהצעת החוק הזו לא תעלה במליאת הכנסת בטרם הפגרה. זאת התוצאה הפרקטית של ההחלטה שלך. היא היתה אולי נחסכת. אני שמעתי מה שאמרת – – –

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

— — —

חיים אורון (מרצ):

הוא קבע את זה להיום. היושב-ראש קבע את יום רביעי הבא, והכנסת לא יכולה – – –

נסים דהן (ש"ס):

למה לא? יש ערעור על החלטת היושב-ראש.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת אורון, הלוואי שאתה צודק. אני לא חבר ועדת הכנסת, ואני מאוד מקווה שאתה – – –

היו"ר ד' תיכון:

היית יושב-ראש הוועדה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אבל היום אני לא חבר ועדת הכנסת. מה לעשות?

דרך אגב, היה פה עוד נושא אחד שיכולת לשקול אותו מעבר לקבלת חוות דעתו של היועץ המשפטי לכנסת, ולא להיכנס ולהסתבך בעניין ולהשאיר את זה ביום רביעי זה.

היה גם שינוי נסיבות בעקבות דוח מבקרת המדינה שכללה את פרשת גיוס בני הישיבות, וזה קרה בין ההקראה של שתי הצעות החוק. אני מודה לחברי חבר הכנסת יוסי כץ שהעיר את תשומת לבי בעניין הזה כיושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

שורה תחתונה – אתה החלטת, ההחלטה נפלה. אני מאוד מצר עליה. אני חושב שהיית צריך לקבל את המלצתו של היועץ המשפטי לכנסת.

קרו פה שני דברים, ובזה אני מסכם. החלטתך עלולה לגרום לכך שהצעת החוק לא תועלה עד הפגרה – זה בהיבט הפרקטי, ואני מקווה שתצליחו בוועדת הכנסת למנוע את המצב הזה. בהיבט השני, אני חושב שנעשתה פה שגיאה עקרונית, ואני עומד עליה ואומר זאת ברוח טובה, לא לצורך התנגחות, בכך ששוב נפגע מעמדו של היועץ המשפטי של הכנסת, וחבל שכך הדבר. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

אני רוצה לענות לך בקצרה. חבל שלא נזדמנת לוועדת הכנסת ביומנים האחרונים, היית רואה כמה ממיטב חברי הכנסת, והשמות לא חשובים, פשוט מודיעים שהם לא מקבלים את חוות דעתו של היועץ המשפטי לכנסת, והם אינם חברי כנסת עלומים, ללא ניסיון. זו זכותו של כל חבר כנסת להביע את דעתו בכל נושא, ומותר לו שיחלוק על חוות הדעת של היועץ המשפטי לכנסת. אני לא מביע בו אי-אמון.

חבל שלא שמעת היום כשדיברתי במשך שלושת-רבעי שעה על חוות דעת אחרת שלו, במה אני מסכים ובמה אני לא מסכים. אני לא פסלתי את כל חוות הדעת שלו. עיקרי הדברים שקראתי מבוססים היום על חוות הדעת, אלא שאני מגיע בשורה אחת למסקנה הפוכה מזו שהוא הגיע אליה.

חבר הכנסת גולדשמידט, למה אתה לא בא בטענות אל עצמך? היה מקום לשקול את העניין אם להעלות את הצעת החוק שבוע לפני המועד או במועד. מדוע כשנאמר לך להגיש אותה בעוד שבוע, הלכת למלחמה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

משום שידעתי שחבר הכנסת גפני יושב לך על הראש.

היו"ר ד' תיכון:

אבל בלי גפני, אם לא היית יוצא למלחמה ואומר "יושב-ראש מטעם" ו"יושב-ראש שליח של מישהו" – עייפתי מלומר לך שדווקא האיש שאתה חושד בו רוצה את זה ביום רביעי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, זה לא הוגן מה שאתה עושה, כי גם היום וגם אתמול דיברתי מאוד בנימוס. תאמין לי שיש לי בטן מלאה. זה לא הוגן.

היו"ר ד' תיכון:

לא, לא. בהחלט, אבל למה לא תאמר: נראה שלא היה הסעיף הזה לנגד – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

– – –

היו"ר ד' תיכון:

אני לא פותח. אתה תקפת אותי במשך עשר דקות: אתה שגית, אתה טועה ואתה מעוות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני תקפתי? חלקתי על דעתך.

היו"ר ד' תיכון:

עוד מעט היית מעמיד אותי אל הקיר. אני נעלבתי ממה שאמרת.

חבר הכנסת מיכה גולדמן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני לא רוצה לחזור עכשיו על הדברים שאמרו חברי על ההחלטה. אני חושב שההודעה שלך היום אומרת למעשה, שהנושא יעלה לאחר הפגרה.

היו"ר ד' תיכון:

לא נכון.

חיים אורון (מרצ):

מה פתאום? למה אתם אומרים את זה כך?

היו"ר ד' תיכון:

תמשיך לדבר. אני לא מלמד תקנון, חבר הכנסת אורון.

חיים אורון (מרצ):

אני אנסה עכשיו לעשות משהו.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אחת הסיבות שאמרנו שיש הבדל, שוני, בין ההצעה של חבר הכנסת רן כהן לבין ההצעה של חבר הכנסת אהוד ברק היא קודם כול כתוצאה מהנחת דוח מבקרת המדינה.

היו"ר ד' תיכון:

הו, את זה אני שומע בפעם הראעשונה לפני דקה.

מיכה גולדמן (העבודה):

אתה יודע שיש שם פרק מיוחד שמתייחס לגיוס בחורי ישיבה.

נסים דהן (ש"ס):

— — — אני מודיע לכם שיהיה.

מיכה גולדמן (העבודה):

אתה יודע שבפרק המיוחד הזה יש כמה שורות שמצינות – ואולי לחלק מחברי הכנסת שיושבים כאן לא יהיה נעים לשמוע – יש שם ביטוי שאומר, שבשנתון האחרון אנחנו מגיעים כבר לפטור של 8%, אדוני היושב-ראש. המבקרת גם אומרת, שלא היתה התייחסות לוועדת חיים ישראלי.

ומה אומרת ועדת חיים ישראלי? ואני לא רוצה כאן לפרט. היא אומרת, שבנושא הפטורים צריך לקיים דיון מחדש ולבדוק איך מפרשים את מה שהחליט בזמנו דוד בן-גוריון, זיכרונו לברכה. ואנחנו מתעלמים. מדי שנה מתבססים על דוד בן-גוריון, כשהפטור הוא בלתי מוגבל. אמרתי, הפטור כבר הגיע ל-8%.

לכן אני רואה בהצעת החוק של חבר הכנסת אהוד ברק, כתוצאה מהעיתוי – — —

היו"ר ד' תיכון:

למען הדיוק, אני לא מזכיר את חבר הכנסת אופיר פינס, אבל הוא במעמד שווה לחבר הכנסת רן כהן. שניהם הגישו הצעות חוק לא זהות ודומות, ושתי ההצעות האלה נפלו והן חוזרות ומוצבות על סדר-יומה של הכנסת.

מיכה גולדמן (העבודה):

אני אומר, כתוצאה מכך חל שינוי. ולכן אני רואה בהצעת החוק של חבר הכנסת אהוד ברק הצעה שונה מהצעת החוק של חבר הכנסת רן כהן, ולא ניכנס לפרטים של בין 250 ל-700, כשל-250 יש אפשרות לעבוד במקצוע שבו הם עוסקים, דהיינו בחינוך.

קרה משהו, וצריך להתייחס לחוק בצורה שונה, ולכן אני חושב שההמלצה של היועץ המשפטי של הכנסת היתה נכונה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. לא נותר לי אלא לומר לך את אשר אמר חבר הכנסת שבח וייס. אני לא יודע מה דעתך בעניין הזה, אבל יש לי דעה בעניין, והיא מאוד ברורה. יכול להיות שהיא אפילו לא עומדת בסתירה להשקפת עולמו של חבר הכנסת שבח וייס. אבל לא זה הנושא שעומד על סדר-היום.

חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת נסים דהן.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יושב-ראש הכנסת קבע בהחלטתו, כפי שהוא הביא לידיעתנו היום, שתי קביעות. הקביעה האחת, שהצעת החוק שבה מדובר, של חבר הכנסת ברק, דומה להצעת החוק של חבר הכנסת רן כהן ושונה מהצעת החוק של חבר הכנסת זנדברג. זאת קביעה ראשונה.

קביעה שנייה, שמועד הדיון בהצעת החוק יהיה ביום רביעי הבא.

נסים דהן (ש"ס):

זה מתבקש מהקביעה הראשונה.

חיים אורון (מרצ):

סליחה. ועדת הכנסת קבעה והודיעה על סדר-היום של יום רביעי הבא, קביעה שהיא כולה בסמכותו, ורק בסמכותו, ולאיש אין סמכות בכנסת, להוציא היושב-ראש, לקבוע את סדר-יומה של הכנסת.

ועדת הכנסת היא מקום לערעור רק בשאלה אחת, האם קביעתו של היושב-ראש, שהצעת החוק של חבר הכנסת ברק שונה מהצעת החוק של חבר הכנסת זנדברג, תקפה או איננה תקפה. הדיון הזה חייב להסתיים עד יום רביעי הבא. אם הוא לא מסתיים עד יום רביעי הבא, יש בכך הפרה של תקנון הכנסת. לרשות ועדת הכנסת עומדים כל הימים והלילות ממחר בבוקר עד יום רביעי בלילה, מועד

העלאת הצעת החוק לדיון. וכל מהלך אחר, חבר הכנסת נסים דהן, שאני כבר מבין שהוא מבטל, הוא פשוט הפרה של התקנון.

עכשיו אני רוצה להגיד דבר נוסף. מידת הגמישות של התקנון, הערתי בקריאת ביניים כשאמרנו לחבר הכנסת אלי גולדשמידט שהוא היה יושב-ראש ועדת הכנסת והוא מצוי בתקנון, שהתקנון הולך עם יושב-ראש הכנסת. זה היה לצורך האירוניה ולא במהות עצמה. אם אנחנו לא נשמור על כמה כללים, התרגיל הבא יהיה, שחבר כנסת יבוא למליאה ויציע סדרת הצעות חוק בניגוד לדעתו. למשל, אני אציע, בניגוד לדעתו של חבר הכנסת בני אלון, שכדי לספח אני לא יודע מה, צריך רוב של 95% מחברי הכנסת. ההצעה תיפול, אבל במשך שמונה חודשים הוא לא יוכל להציע הצעת חוק.

היו"ר ד' תיכון:

היו דברים מעולם.

חיים אורון (מרצ):

המסגרת הזאת קבעה כללים שיש בהם גם היגיון של משחק הוגן. אני חושב, שהתחום הזה מוצה עד תום בשבוע האחרון, ועכשיו תתכבד הכנסת, על דעת רוב חבריה, ותצביע לגופו של עניין. ואם אתם מתכננים עכשיו לבצע מהלך של דחיית הנושא מעבר לתאריך שמדובר בו, תביאו את זה בחשבון.

והערה אחרונה. אם הבנתי נכון, אותם 14 יום שמופיעים בתיקון לסעיף 143 ואנחנו עוסקים בהם פעם ראשונה – אותם 14 יום מתייחסים לזכותו של חבר הכנסת להלין כנגד קביעתו של היושב-ראש, לא למועד ההצבעה. אם היושב-ראש היה פוסל לי הצעת חוק, היתה לי זכות להתלונן בתוך 14 יום בוועדת הכנסת ולומר: הפסילה אינה כדין. זו היתה רוח השינוי, זו היתה הכוונה, ולא שלוועדת הכנסת יש 14 יום לדחות מועד שהיושב-ראש קבע אותו והודיע עליו מעל דוכן הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. חבר הכנסת נסים דהן, בבקשה.

אגב, לפי מיטב זיכרוני, היה פעם מקרה שמישהו הציע באחת הכנסות – אני לא יודע אם אתה היית אז חבר הכנסת – לפזר את הכנסת, ועודדו אותו, כדי לחסום לתקופה של חצי שנה. חבר הכנסת וייס בוודאי זוכר את המקרה. זאת אומרת, זאת לא איזו טקטיקה חדשה. הציעו את זה כדי לחסום את העניין לחצי שנה, כי היו פעם כנסות שבהן הרוב היה של איש אחד.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

דבר כזה לא יכול לתפוס בכלל לגבי פיזור הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:

אבל זה מה שקרה.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

שישה חודשים לא יכולים לשחק פה. פיזור הכנסת – – –

שבח וייס (העבודה):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

אני אומר לך מה שהיה כאן. אתה אומר לי שזה לא יכול להיות? אני אומר לך שזה היה.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, החשש שאתה מעלה הביא אותנו לדחות את ההצעה, לא להעלות אותה מחר, כדי לא לפתוח את הדין על – – –

היו"ר ד' תיכון:

לא, אתה קבעת שבעתיד זה יכול להיות. אגב, אתם דחיתם את ההצעה שלכם? אני לא ידעתי.

בבקשה, חבר הכנסת דהן.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אני לא רוצה – – –

שבח וייס (העבודה):

— — — הוא נימוק שלא עומד. אפשר כל יומיים להציע.

היו"ר ד' תיכון:

לא שמעתי. בבקשה, חבר הכנסת נסים דהן.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, שמעתי את הערתו של חבר הכנסת אורון, ואני רוצה לשאול את אדוני היושב-ראש – לדעתי, חבר הכנסת אורון לא הבין נכון. על-פי הבנתי, יושב-ראש הכנסת קבע שמיום רביעי הבא ואילך חבר הכנסת ברק יכול להעלות את ההצעה שלו. הוא לא קבע שהדיון יהיה ביום רביעי. 45 יום וששת החודשים מאז עלתה ההצעה האחרונה הדומה ייתמו ביום רביעי הבא. מיום רביעי חבר הכנסת ברק יכול להעלות את ההצעה שלו, אם אף אחד לא יערער. אם מישהו יערער, ועדת הכנסת תחליט. אבל יושב-ראש הכנסת לא קבע שהדיון יהיה ביום רביעי.

חיים אורון (מרצ):

— — —

אופיר פינס-פז (העבודה):

— — —

יצחק כהן (ש"ס):

— — —

נסים דהן (ש"ס):

יושב-ראש הכנסת לא קבע. זה הדבר הראשון שאני רוצה להבין. לא, הוא עוד לא קבע את סדר-היום. הוא אמר, שמיום רביעי והלאה הוא יוכל להעלות את ההצעה, אם הוא ירצה. נכון, אדוני היושב-ראש, הבנו נכון?

חיים אורון (מרצ):

נסים דהן (ש"ס):

הוא לא קבע שיהיה הדיון. 45 יום וששת החודשים מסתיימים ביום רביעי. אחר כך הוא יכול להעלות את ההצעה לדיון, אם הוא רוצה. אבל לא את זה רציתי לומר.

היו"ר ד' תיכון:

אני מבין שיהיה דיון בוועדת הכנסת. תשמעו את דעתי.

נסים דהן (ש"ס):

בסדר, מסכים.

חיים אורון (מרצ):

אופיר פינס-פז (העבודה):

היו"ר ד' תיכון:

תשמע את דעתי.

נסים דהן (ש"ס):

לא נקבע הדיון ביום רביעי.

היו"ר ד' תיכון:

סיימת?

נסים דהן (ש"ס):

לא, זו הערה לחבר הכנסת אורון.

חיים אורון (מרצ):

אני שמעתי – – –

נסים דהן (ש"ס):

זה לא נכון. לא שמעת טוב. הנה, בבקשה, היושב-ראש נמצא פה. הוא לא אמר שנקבע דיון בהצעה. מיום רביעי והלאה הוא יכול להעלות אותה לדיון. הוא עוד יכול למשוך, אם הוא רוצה.

חיים אורון (מרצ):

– – –

נסים דהן (ש"ס):

היו ימים.

היו"ר ד' תיכון:

אני אמרתי, שאילו הוא לא היה חוזר בכלל עם העניין הזה ולא עושה מזה עניין, ההצעה היתה עולה לדיון ביום רביעי הבא, בתום שישה חודשים.

נסים דהן (ש"ס):

נכון, בתום שישה חודשים מאז הצעת החוק של חבר הכנסת זנדברג. מה לעשות? ואני אומר לך
במלוא – – –

חיים אורון (מרצ):

כרגע, מה מונע את הבאתו של הסעיף ביום רביעי הבא?

היו"ר ד' תיכון:

אני לא יודע, כרגע – שום דבר. כרגע אני קבעתי את ההחלטה שלי.

חיים אורון (מרצ):

שביום רביעי הבא זה עולה.

נסים דהן (ש"ס):

יכול לעלות, לא עולה. הוא יכול להניח את ההצעה על שולחן הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:

קבעתי מה אני מאשר ומה אני לא מאשר.

חיים אורון (מרצ):

– – – ביום רביעי הבא ההצעה עולה.

נסים דהן (ש"ס):

אבל היושב-ראש קובע סדר-יום. אתה יכול לשים את זה על שולחן הנשיאות, לא יותר.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אורון, הוא יכול להמשיך. הרי זאת לא חקירה. תהיה חקירה. סוף כל סוף יגיד לך חבר הכנסת שבח וייס, שהדיונים המעניינים ביותר היו בענייני תקנון, והיית צריך לראות מה קורה כשדנים בתקנון, איך כל ה"תקנוניסטים" רצים עם הספרים, פותחים את הספר ורואים את הסעיף – – –

נסים דהן (ש"ס):

ואפילו מצליחים לקרוא סעיף שלא קיים.

שבח וייס (העבודה):

זהו, אני מכיר כאלה שקראו – – –

היו"ר ד' תיכון:

עזוב, זו אגדה. אני מקווה, חבר הכנסת שבח וייס, שאתה מבין שזו אגדה. הוא היה פוסח על פני קטע בתוך הסעיף – –

שבח וייס (העבודה):

זה אותו דבר.

היו"ר ד' תיכון:

– – והיה אומר שהוא אמר פעם כך וכך, שחבר הכנסת בגין אמר כך וכך, והוא אמר בדיוק את ההיפך.

שבח וייס (העבודה):

– – –

היו"ר ד' תיכון:

בסדר.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי את רשות הדיבור כדי להבהיר נקודה אחרת. לדעתי, שיקול הדעת צריך להיות: אם הצעת החוק הזאת היתה עוברת בקריאה טרומית ונדונה בוועדה – האם כל הצעות החוק הדומות היו נקראות נושא חדש? אם לא היו נקראות נושא חדש, לדעתי זו אותה הצעת חוק, ואז היה צריך להמתין שישה חודשים מאז הצעתו של חבר הכנסת רן כהן, ולא מהצעתו של חבר הכנסת מודי זנדברג. אני כבר מגלה לך את הערעור שלי. זה יהיה הערעור. הערעור יהיה, שלדעתנו צריך להמתין שישה חודשים מאז הצעתו של חבר הכנסת רן כהן.

היו"ר ד' תיכון:

מאז הצעתו של חבר הכנסת רן כהן?

אלי גולדשמידט (העבודה):

נסים דהן (ש"ס):

לא, זה לא נגמר. ביום רביעי הבא.

אופיר פינס-פז (העבודה):

נסים דהן (ש"ס):

לא, סליחה, הצעת חבר הכנסת זנדברג מיום רביעי הבא.

היו"ר ד' תיכון:

הוא התכוון להצעת חבר הכנסת זנדברג, לא להצעת חבר הכנסת רן כהן. זה יהיה הערעור, כיוון שאתם בעצמכם לא הייתם טוענים "נושא חדש", ואם זה לא נושא חדש, זה אותו חוק.

נסים דהן (ש"ס):

ולכן, אדוני היושב-ראש, אנחנו מערערים על החלטת היושב-ראש, ולדעתנו צריך להמתין עוד, כיוון שעוד לא עברו שישה חודשים מאז נפלה הצעת החוק האחרונה שהיא דומה.

חיים אורון (מרצ):

הדיון יתקיים ביום שני – – –

יצחק כהן (ש"ס):

– – –

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אופיר פינס-פז, בבקשה.

נסים דהן (ש"ס):

– – –

חיים אורון (מרצ):

– – –

אופיר פינס-פז (העבודה):

אני רוצה לומר לך, אדוני היושב-ראש, שאני באופן אישי שמעתי ברוב קשב את ההחלטה שלך ואת הנימוקים לה, ואני אומר לך את האמת – אני לא נופל מהכיסא. אני חושב שההחלטה מנומקת, אפילו סבירה ואפילו הגיונית. אני מסכים עם חלק מחברי שהיא החלטה דווקנית במובן מסוים, שהרי כולנו בתוך עמנו חיים, ויכולת להתייחס לזה ויכולת לא להתייחס, אבל זכותך היתה להתייחס ולומר שהצעות החוק של חבר הכנסת רן כהן ושלי דומות להצעת החוק של חבר הכנסת ברק, וממילא – – –

היו"ר ד' תיכון:

דומות מעיקרן.

אופיר פינס-פז (העבודה):

כן, דומות מעיקרן, ואני לא פוסל את ההחלטה הזאת ואני אפילו אומר שיש בה סבירות.

מה מכעיס אותי? הפיליבסטרויות והשימוש לרעה בהצעה של חבר הכנסת זנדברג. כי זו לחלוטין שבירת כללי המשחק. הרי אנחנו, שהצענו את הצעת החוק, הצבענו נגד הצעת החוק של חבר הכנסת זנדברג. היעלה על הדעת לבוא ולטעון היום בוועדת הכנסת שאלה הצעות דומות מעיקרן?

יצחק כהן (ש"ס):

מה הקשר?

אופיר פינס-פז (העבודה):

הרי אלה הצעות שונות תכלית השינוי, והיום להיתפס לעניין הזה – זה ניצול מחפיר של התקנון, כדי לעשות פיליבסטר ולצאת לפגרה.

עכשיו אני בא ואומר, ואני אומר את זה לחברי, לכל מי שיערער, חבר הכנסת נסים דהן, חבר הכנסת משה גפני: אם אלה יהיו כללי המשחק, הם יהיו דו-סטריים. על כל הצעת חוק שהחברים האלה יעלו – יהיה ערעור. יהיה ערעור על כל הצעת חוק שהם יביאו, ואנחנו נגרור אותם לוועדת הכנסת על כל סעיף ועל כל פסוק ועל כל נושא ונוציא להם את הנשמה, משום שהם עושים דברים שלא ייעשו.

נסים דהן (ש"ס):

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שבעניין הזה צריך להיות נחרצים, ואסור לתת יד לכך שהצעת החוק הזאת לא תועלה בכנס הקיץ. זה צריך להיות הקו האדום. אי-אפשר להסכים לזה, שכתוצאה מפרצות, או מכל מיני תחכומים ותחבולות, העניין הזה יידחה לכנס החורף, קרי: לאוקטובר. זה ניצול

מחפיר של התקנון, בניגוד מוחלט לחוות הדעת של היועץ המשפטי, להחלטה שלך ולכל דבר אחר שהוא בגדר הסביר וההיגיון.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אופיר פינס, אתה גם כן חבר כנסת צעיר.

אופיר פינס-פז (העבודה):

כמו ברק.

היו"ר ד' תיכון:

זה אתה אמרת.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אתה אמרת.

היו"ר ד' תיכון:

אתה אמרת שאני אמרתי. אין ויכוח.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, בתור צעיר הוא עשה "מיילג" לא רע.

היו"ר ד' תיכון:

בסך הכול מה שהוא חושב אני שומע. שמעת? המרחק בין המקום שהוא ישן לבין המקום שאני ישן הוא בטח לא יותר מ-20 סנטימטר, זה עובי הקיר, שלא יבינו אותי שלא כהלכה. הוא עושה "מיילג"? בסדר גמור, כל הכבוד, אבל לא להלך אימים. באמת, לא להלך אימים. בכנסת בטח הנושא יעלה, אני מניח, ותהיה הידברות וינסו להגיע לעמק השווה. אני מכיר את חבר הכנסת אורון, אני לא תמיד

מסכים אתו, זאת אומרת, לעתים קרובות אני חולק על דעתו. היום, למשל, חבל שהוא לא האזין לדברים שאמרתי בוועדת הכנסת.

חיים אורון (מרצ):

קראו לי לישיבה אחרת.

היו"ר ד' תיכון:

הם היו כבדי משקל. תאמין לי, תשאל את חבר הכנסת שבח וייס. אני מניח שתהיה הידברות.

שבח וייס (העבודה):

למה אותי?

היו"ר ד' תיכון:

שישאל אותך. אתה היית.

שבח וייס (העבודה):

אתה פשוט השתמשת במסקנות.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר גמור.

שבח וייס (העבודה):

אני הייתי יושב-ראש הכנסת, לא רציתי שיהיה אי-אמון בפגרה, כי גם ראש הממשלה לא רצה – – –

היו"ר ד' תיכון:

זה אתה אומר בפעם הראשונה – אני שומע.

שבח וייס (העבודה):

בפעם השמינית כבר.

היו"ר ד' תיכון:

שראש הממשלה המנוח לא רצה?

שבח וייס (העבודה):

למה שראש ממשלה ירצה אי-אמון בפגרה?

היו"ר ד' תיכון:

אני לא יודע. אני שומע בפעם הראשונה. לא השתמשתי בנימוק הזה של ראש הממשלה כי לא ידעתי. אולי אתה התכוונת.

שבח וייס (העבודה):

בעקיפין.

אלי גולדשמידט (העבודה):

עכשיו יש לך נימוק חדש.

היו"ר ד' תיכון:

זה נימוק לא – – – היית צריך לשמוע אותי, איך ניסו לשכנע אותי שצריך להחליט במשך שבוע ימים על נושא שהכנסת לא רוצה להחליט משנת 1972. ורק חבר הכנסת שבח וייס, בהיותו יושב-ראש הכנסת, החליט החלטה מנומקת, אבל אומרים: הוא לא נחשב. אתה שומע? הוא לא נחשב, נתעלם ממנו.

שבח וייס (העבודה):

אז הוא נחשב. היום הוא מוזמן לארוחות.

היו"ר ד' תיכון:

אז הוא נחשב.

חבר הכנסת אברהם פורז, איך שכחתי? הנה הוא היחיד שלוקח את החוק, את הספר.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

לוקח את החוק לידים.

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' תיכון:

הוא יגיד שאני לא מבין את סעיף 143 כהלכה.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

איך אתה יודע מה אני אגיד?

היו"ר ד' תיכון:

הרי אני מכיר אותך.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אתה מכיר אותי. ואם אני אפתיע אותך?

היו"ר ד' תיכון:

הרומנים משחקים עכשיו.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

כן, אני יודע.

אדוני היושב-ראש, דבר ראשון, אני חושב שקודם כול צריך לומר שההחלטה שלך סבירה לגמרי. בין עמדתך לבין עמדת היועץ המשפטי, אני חושב שאני מעדיף את עמדתך.

הדבר השני, אני רוצה להפנות את תשומת לבך לסעיף 143. יש לו שני חלקים שונים.

היו"ר ד' תיכון:

אתה לא קורא את הסעיף הנכון. אני כבר רואה שאתה טועה. בוא תיקח את סעיף 143 החדש שלא מופיע בספר.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אני לא יודע.

היו"ר ד' תיכון:

בוא תיקח אותו מכאן, ואחר כך תראה אם יש לך מה לומר. זה לא נכון. אתה עושה את הטעות שעשו בתחילת השבוע.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יש פה שאלה מעניינת.

היו"ר ד' תיכון:

אני יודע. אנחנו נדאג.

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה קורה עם ההחלטה – – –

היו"ר ד' תיכון:

יש הבדלי נוסח.

יוסי כץ (העבודה):

אם חבר הכנסת פורז בר-אוריין ובר-סמכא בנושא – סימן שצריך להפיץ ולעדכן כמו שצריך.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יש מנהג שאתה לומד אותו במשפטים, שחוק שלא פורסם – לא תקף. שינוי התקנון הזה בוועדת הכנסת היה במחשכים, במרתף.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשמידט, אני אומר תמיד, שטוב עשתה אמי, זיכרונה לברכה, ששלחה אותי ללמוד כלכלה ולא משפטים. היא רצתה משפטים ואני רציתי כלכלה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

שונה לגמרי.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת פורז, זה אותו דבר?

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

לא, זה לא אותו דבר.

היו"ר ד' תיכון:

זה לא אותו דבר. אתה רואה? והוא כבר עלה עם נימוק מוכן.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

נכון, זה לא אותו דבר. אחת הטענות שרציתי לטעון נופלת.

היו"ר ד' תיכון:

כבר הכנת טיעון חלופי?

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

לא, היו לי כמה טיעונים.

הטיעון הראשון שאני רוצה לטעון הוא זה: נניח שמועלית טענת נושא חדש באחת מוועדות הכנסת לגבי חקיקה, האם יכול יושב-ראש ועדת הכנסת לסחוב את טענת הנושא החדש על פני חודשים ולמנוע את חקיקת החוק? לדעתי, התשובה היא לא. האם כאשר ועדה של הכנסת מביאה חוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית ומניחה אותו כאן, יכול יושב-ראש הכנסת שלא לקבוע דיון בחוק ולהחליט שסמכותו לקבוע את סדר-היום, והוא לא קובע דיון בחוק? אגב, בעניין הזה יש תקדים. חבר הכנסת לשעבר דב שילנסקי, בשעתו, בעניין כספים ייחודיים, ניסה לעשות זאת, והיה בג"ץ של חבר הכנסת שבח וייס ושלי.

לכן אני אומר, אדוני היושב-ראש, שיושב-ראש ועדת הכנסת, מרגע שהודעת פה במליאה שזאת החלטתך, והדיון יהיה ביום רביעי בשבוע הבא, דין הודעתך כאילו הגיעה לידיעת כל חברי הכנסת, כי זה רשום בפרוטוקול הכנסת, ולפי הפרוזומפציה כולם אמורים לשבת פה, או לפחות לקרוא את הפרוטוקול. מי שרוצה יכול להזדרז ועוד הערב להגיש ערעור. ועדת הכנסת צריכה לדון במהירות ולסיים את הדיון יום לפני יום רביעי הבא. אם ועדת הכנסת לא תסיים ולא תהפוך את החלטתך על פיה, לא תתקבל החלטה המבטלת את החלטתך, אתה צריך לקיים את ההצבעה באותו יום. אין להעלות על הדעת ואין להסכים למצב – – –

היו"ר ד' תיכון:

אני מציע לך, חבר הכנסת פורז, אנא קרא את סעיף 143 עד הסוף. פשוט לקחו לך אותו מהיד.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

מאה אחוז.

חיים אורון (מרצ):

אני קורא אותו וקראתי אותו השבוע עשר פעמים, והוא צודק במאה אחוז.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

המועדים הקבועים בסעיפים – כמו בכל דבר, צריך להשתמש בתום לב ובדרך מקובלת. אי-אפשר . זאת אומרת, מי שרוצה לערער על החלטה של היושב-ראש ויודע, אין לו סמכות ואין ABUSE לעשות לו זכות להמתין עד לדקה האחרונה ולעכב את ההליכים, משום שזה יהיה שימוש לרעה בזכות, ולא נותנים שימוש לרעה בזכות.

אני רוצה להגיד לאנשי מפלגת העבודה. אדוני היושב-ראש, לו אני אהוד ברק הייתי שולח לך זר פרחים גדול, ואולי יותר מזה. אתה הצלחת למקד תשומת לב ציבורית סביב הצעת החוק. נתת לה קידום עצום באמצעי התקשורת.

חיים אורון (מרצ):

זאת היתה הכוונה מההתחלה.

היו"ר ד' תיכון:

זו היתה הכוונה של חבר הכנסת ברק.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אני אומר שאתה שיתפת אתו פעולה.

היו"ר ד' תיכון:

הנשיא פשוט טרף לו את הקלפים.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אני לא יודע. אתה בכל מקרה שיתפת אתו פעולה יפה מאוד.

היו"ר ד' תיכון:

זה נכון.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

ועל כך אתה זכאי לכל התודות, הברכות וההוקרה מטעם מפלגת העבודה.

היו"ר ד' תיכון:

איך אמרו? טוב, רואים שאתה לא מבין ביחסי ציבור ואתה שורף כספים לשווא בעיתון "הארץ", כל פעם באמצעות מודעות. אבל, חבר הכנסת פורז, מה אתה מכניס לי מתחת לחגורה? הרי גם לי מיקרופון, רמקול.

חיים אורון (מרצ):

סעיף 143(ג) אומר מה שפורז אומר.

היו"ר ד' תיכון:

תשמע, העניין מצוי בידי ועדת הכנסת, ואני מציע ללכת לוועדת הכנסת, אבל קודם כול אני מציע לחבר הכנסת אורון, שהוא ידוע כמתווכך ופשרן – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

למה אתה הורג?

היו"ר ד' תיכון:

מה יש? תשמע, חבר הכנסת גולדשמידט, אני מכיר אותו ארבע שנים לפניך בעבודה יומיומית. מה לעשות שזו האמת, לפחות לפי שעה.

חבר הכנסת דהאמשה, אתה רוצה?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

בעניין הזה?

היו"ר ד' תיכון:

אז לא צריך. לא צריך לדבר. חבר הכנסת ריבלין, ואחריו אתה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני אומר רק שני משפטים, כבוד היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

כן.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני שמעתי חלק מהדיון, חלק ממה שהחברים אמרו פה. העניין נמצא על סדר-היום הציבורי כבר שבוע-שבועיים. אני אומר, יש ועדת פירושם בכנסת. אנחנו צריכים פשרה, צריכים פירוש. אז ועדת הפירושם תחליט. אולי זה יפתור את הבעיה. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

זה בסדר. אני רוצה לדעת איך אתה תצביע. חבר הכנסת ראובן ריבלין, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעיר לאדוני הערה שהיא בשולי הנושא החשוב שהועלה כאן, אבל הוא חשוב לא פחות. אין כל ספק, שלפי סעיף 143, גם בנוסחו החדש וגם בנוסחו זה, הסמכות היא בידי יושב-ראש הכנסת. גם התקנון לא מחייב את יושב-ראש הכנסת בחובת התייעצות כלשהי עם היועץ המשפטי של הכנסת או יועץ משפטי כזה או אחר.

אבל בכל זאת קרה דבר, בזמן שאנחנו מהרהרים בקול רם ושואלים את עצמנו, האם לא היה ראוי, אפילו, שהיועץ המשפטי לממשלה לא יהיה יועצה המשפטי של הכנסת, אלא היועץ המשפטי של הכנסת יהיה יועץ משפטי מיוחד לבית-המחוקקים, שיכול להיות אפילו לעומתי ביחס ליועץ המשפטי לממשלה, יועץ משפטי אשר על פיו יישק דבר ואשר חוות דעתו – – –

היו"ר ד' תיכון:

0:1 לקרואטיה, אם זה מעניין אותך.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

עניין התקנון מנע ממני לראות את כל המחצית וחשבתי שבגלל זה דחו את הגולים. לא ייסלח לקרואטיה שהכניסו גול – – –

היו"ר ד' תיכון:

יש לי חדשות בשבילך, אתה חוזר על דברי שבח וייס אתמול בנשיאות.

מיכה גולדמן (העבודה):

מקליטים לך את כל המשחקים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זה נעשה בעידן שבו אנחנו מבקשים לקיים מוסד של ייעוץ משפטי מיוחד לכנסת. כאמור, התקנון איננו מחייב את יושב-ראש הכנסת להתייעץ, יושב-ראש הכנסת הוא מוסד שיכול להחליט. אבל קרה דבר, ויושב-ראש הכנסת ביקש את חוות דעתו של היועץ המשפטי.

יכולים להיות פתרונות מספר לשאלה מסוימת, יכולים להיות שני פתרונות מקבילים לשאלה שמתעוררת: פתרון אחד הוא משפטי, פתרון אחד הוא פוליטי. אם שני הפתרונות אפשריים, רשאי מי שמבקש את חוות הדעת לומר: אף שהפתרון המשפטי כפי שהובא בפני הוא כזה, אני מעדיף את הפתרון הפוליטי. אבל משקבע היועץ המשפטי את חוות דעתו לגבי נושא מסוים, נראה לי שטוב שלא נתחיל בתקדים שלפיו אנחנו דוחים את חוות דעתו של היועץ המשפטי.

כאשר חוות הדעת המשפטית ניתנה ליושב-ראש הכנסת, ואין לו נימוק אחר אשר מזהיר אותו שעל אף חוות הדעת הוא נותן החלטה אחרת, בגלל נימוקים שנרשמו, הייתי מעדיף שנושא כזה יובא להכרעה אולי אפילו של ועדת הכנסת, בערעור של אחד מחברי הכנסת, כשהטעון כלפי אותה חוות דעת משפטית יכול לבוא לביטוי על-ידי דיון נוקב של כל חברי הוועדה.

אני מציע, שברגע שהיועץ המשפטי התבקש ליתן חוות דעת, אם חוות דעתו היא חוות דעת משפטית בלעדית – כלומר, יכולה להיות פרשנות משפטית אחרת, אבל זו הפרשנות המשפטית שניתנה על-ידי היועץ המשפטי, שעל פיו יישק דבר – אנחנו נמצאים בבעיה, אם אנחנו אומרים: על אף חוות הדעת אנחנו יכולים להחליט כל מה שאנחנו רוצים.

תודה רבה לאדוני על הסבלנות, אני לא מדבר על העניין הזה באופן – – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ריבלין, תרשה לי לענות לך. הטיעון הזה נטען פעמים מספר במרוצת היומיים האחרונים. הרי אתה רץ מוועדה לוועדה וממלא-מקום בכל הוועדות – – –

חיים אורון (מרצ):

הוא חבר בכל ועדה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר בכל הוועדות. אבל יש ועדה אחת שאני ממליץ שתבוא אליה, וזו ועדת הכנסת. היית רואה כמה וכמה פעמים במרוצת הקריירה שלי ושל חברי הכנסת נתן היועץ המשפטי לכנסת חוות דעת והן לא נתקבלו.

אמרתי אתמול והיום, היו כמה דוגמאות – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הן לא התקבלו בוועדת הכנסת – תמיד על בסיס שיקול פוליטי.

היו"ר ד' תיכון:

מה פתאום?

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש פה שאלה מעניינת. היועץ המשפטי של הכנסת אומר: לפי דעתי, על-פי התקנון צריך להעביר חוק לוועדת הכלכלה, אבל חברי ועדת הכנסת רוצים שזה יהיה בוועדת הכספים, כי שם יש להם רוב.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מנימוק פוליטי.

היו"ר ד' תיכון:

לא מנימוק פוליטי, אין נימוק פוליטי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא פסלת את חוות הדעת על רקע פוליטי אלא על רקע משפטי.

היו"ר ד' תיכון:

נכון. שוב אני נזקק לאמי, זיכרונה לברכה. היא רצתה מאוד משפטים, אני רציתי כלכלה, הלכתי לכלכלה. אני נמצא בכנסת כמה ימים, לא הרבה, ומפעם לפעם אני מתעסק בנושא – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אמי, תיבדל לחיים ארוכים, היא בת 95, עד מאה-ועשרים לפחות, והיא לימדה אותי שלא לבקש חוות דעת אם אני לא מתכוון לקבל אותה.

היו"ר ד' תיכון:

לא. תמיד אני נעזר ביועצים המשפטיים שלי. רציתי לומר שיש לי ניסיון של כמה שעות בענייני תקנון
-- --

חיים אורון (מרצ):

יש לי מה להגיד לכם בשם אמי, זיכרונה לברכה, אבל אני לא אומר.

שבח וייס (העבודה):

אני מציע שנקרא לקטע הזה "קולה של אמא".

היו"ר ד' תיכון:

יש לי כמה דקות בענייני תקנון, חבר הכנסת גולדשמידט, ויש לי גם ניסיון אדיר. אני יכול לומר, שבנושאי תקנון יש לי לא פחות שעות מאשר ליועץ המשפטי של הכנסת, ומותר שתהיה לי גם דעה משלי. לעולם אני לא מתחייב לקבל דעה כלשהי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אף אחד לא חולק על זה.

היו"ר ד' תיכון:

אני אומר לך, שב-95% כל מה שקראתי כאן מתבסס על חוות דעתו של היועץ המשפטי לכנסת.

אלי גולדשמידט (העבודה):

השורה התחתונה הפוכה.

היו"ר ד' תיכון:

אבל אני מגיע למסקנה הפוכה, כי הוא שכח משפט אחד, שלפי דעתי הוא עיקרי בעניין הזה – במה עוסקות שתי הצעות החוק הללו. פתאום נשכח לו משפט אחד שראיתי אותו. תאמין לי, הלכתי והתייעצתי עם חברי כנסת ועם משפטים רבים ושאלתי אותם. אני לא חושב שחבר הכנסת פורז הוא בעדי או נגד היועץ המשפטי.

לשאלתו של חבר הכנסת ריבלין, דווקא הקושיות שעלו ביומיים האחרונים הועלו על-ידי חברי כנסת שתומכים במתן מעמד מיוחד ליועץ המשפטי לכנסת. העובדה שאני לא מקבל את חוות דעתו, זה לא אומר שלרגע אני חושב כמו שחושב חבר הכנסת שבח וייס, שאסור להפריד בין היועץ המשפטי של הממשלה ושל הכנסת. אני חושב שצריך להפריד ביניהם, אבל אני לא קבלן שמתחייב לומר שכל מה שאומרים לי – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מי יגן עליך בהחלטתך שהיתה ניתנת בפני בית-המשפט הגבוה לצדק?

היו"ר ד' תיכון:

מי שיגן על הכנסת ביום חמישי הבא.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זו שאלה שעדיין לא הוכרעה, אבל אם יוכרע שהיועץ המשפטי של הכנסת יהיה עצמאי, בנפרד מהיועץ המשפטי לממשלה, נוצרת בעיה.

היו"ר ד' תיכון:

נוצרת בעיה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אם אתה שואל לחוות דעתי המלומדת, כמו פורז – דיברנו על כך – מקובלת עלי פרשנותו של היושב-ראש, אבל זה לא אומר כלום, הנושא הוא עקרוני.

היו"ר ד' תיכון:

הבנתי.

רבותי, אנחנו צריכים להתקדם היום. האחרון – חבר הכנסת אליעזר זנדברג, אתה בעל עניין בנושא הזה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אני רוצה לדבר כבעל עניין, אני חייב להודות. קראתי את הצעת החוק של חבר הכנסת ברק וגם את שלי פעם נוספת. אני סבור שהצעות החוק שונות. הן נבדלות בשלוש נקודות: העניין הראשון – העובדה שהצעת החוק שלי חלה על כל אזרחי המדינה, יהודים כערבים; הדבר השני – מדובר בה על אופציה של שירות לאומי לצד שירות צבאי, דבר שלא קיים; דבר שלישי – שלי טובה יותר.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אחרי שאתה שולל זכות בחירה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

נושא שלילת זכות הבחירה ירד, הודעתי את זה כאן מעל הבמה.

אני רוצה להתייחס לדברים שאמר חבר הכנסת פינס; הם לא ראויה לדבר. חבר הכנסת פינס אמר כאן: ההוכחה לכך שההצעות הן שונות היא העובדה שאנחנו, סיעת העבודה, הצבענו נגד ההצעה של חבר הכנסת זנדברג. אני אומר שעשיתם את זה על מנת לנקות את השטח ולאפשר לכם להוביל מהלך באופן עצמאי, בלי שהכבוד, היוקרה או הקרדיט ילכו גם לאחרים. זה לא משנה, אני מוכן לקדם את הנושא, ולא משנה מי מוביל אותו. תכל'ס, הסיבה היחידה לכך שמפלגת העבודה רוצה להצביע נגד אולי היתה כפולה, אולי הפחד שלהם מהציבור הערבי, מחברי הכנסת הערבים, שלא רוצים להרגיז את הערבים, אז הם לא תומכים בהצעה הזאת. ויותר מזה, לפנות ולהזיז הצעה הצעות חוק אחרות כדי שהבמה תישאר רק למפלגת העבודה. אגב, זה לגיטימי מבחינה פרלמנטרית, אבל לפחות תאמרו לציבור את האמת. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, סיימנו. חבר הכנסת שטרית, סיימנו, אני מצטער, קיימנו דיון ארוך. בטח יש תור ענק ליד הלשכה שלי. חבר הכנסת שבח וייס, תואיל להחליף אותי. המשך הדיון בוועדת הכנסת.

חיים אורון (מרצ):

בלשכה או פה?

היו"ר ד' תיכון:

גם זה יגיע. יש חיים אחריו, חבר הכנסת אורון.

חיים אורון (מרצ):

כמה שאני יודע את זה — — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כבר קבעו היושבים-ראש הדגולים, שבח וייס ודן תיכון, את התקדים.

היו"ר ד' תיכון:

עכשיו נודע לי שרבין קבע. יש חבר כנסת אחד שיעץ לחבר הכנסת שבח וייס עצה, והוא הצליח לשכנע אותו. היום הוא טוען במהופך, מה יש?

היו"ר ש' וייס:

רבותי, כשיושב-ראש הכנסת אמר שהוא טען במהופך, הוא לא התכוון אלי, רק לחבר הכנסת ההוא.

סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה

לדוח מבקר המדינה מס' 47

היו"ר ש' וייס:

קודם כול, אני מתנצל בשם הבית בפני מבקרת המדינה, המנכ"ל של המשרד ועוזרותיה הבכירות. התפתח פה דיון פרוצדורלי שנמשך זמן ארוך. אנחנו מודים לה על הסבלנות. דווקא היה די מעניין, יכולתם להישאר פה.

אני מזמין את חברי חבר הכנסת יוסי כץ, יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, להציג בפנינו את הנושא: סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדוח מבקר המדינה מס' 47. לאחר מכן נקיים דיון.

יוסי כץ (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גברתי מבקרת המדינה, צוות המשרד, אני פותח דיון בנושא הדוחות של מבקרת המדינה ויישומם על-ידי הכנסת.

יש קשר ישיר בין הדיון-וחשבון שמגיש מבקר המדינה מדי שנה לבין ההחלטות של הכנסת. המבקר מגיש את הדוח לכנסת, הכנסת מקיימת דיון בכל אחד מהפרקים, וסיכומי הוועדה מובאים הנה, בסופו של דבר, עם המלצות לגבי החלטות הכנסת.

אני רואה זאת כחובה, אינני יכול לומר נעימה, כי הרגעים האלה הם רגעים שהעצב והשמחה משמשים בהם בערבוביה, אבל אי-אפשר שלא לציין את העובדה, שבימים האלה אנחנו נפרדים מהגברת בן-פורת, אשר עמדה בראש מוסד מבקר המדינה במשך עשור שנים. בתפקידה זה הטביעה הגברת בן-פורת את חותמה והעלתה את דרגת הביקורת לרמה גבוהה ביותר וליוקרה ציבורית שאין דומה לה.

דוח מס' 47 הונח על שולחן הכנסת ב-7 במאי 1997, והוועדה הצליחה, בהתאם לתוכנית שקבעה לעצמה, לדון ברוב הפרקים שלו.

אני רוצה להודות לעמיתי, חבר הכנסת רן כהן, שחלק אתי בנטל הובלת הדיון בדוח מס' 47. זאת גם ההזדמנות להודות לצוות העוזרים, למנכ"ל, למשנה למנכ"ל ולשאר האנשים שעסקו במלאכה והכינו את הדוח הזה, כמו את קודמיו, וכמו את אלה שיבואו אחריו.

בכל אחד ואחד מהדוחות מושקעת עבודה כבירה, בלתי רגילה, דיון יסודי, מעבר על מסמכים רבים, דיון עם הגופים המבוקרים, ובסופו של דבר אנחנו מקבלים את הכרכים שמכילים בתוכם כל כך הרבה חומר שצריך להשתמש בו ולהסיק את המסקנות הנכונות. יש בהם כמובן ביקורת על הרשויות הציבוריות, אבל זו ביקורת בונה. המטרה שלה היא בפירוש להביא לידי כך, שהמינהל הציבורי במדינת ישראל, שרשויות המדינה יתנהגו בצורה טובה יותר, יעילה יותר, וימנעו בזבז של כספי ציבור. על כל אלה, כמובן, משרד מבקר המדינה ראוי לתודה.

הוועדה קיימה 116 ישיבות במליאת הוועדה על דוח מס' 47. כמובן, במקביל, עסקנו גם בנושאים אקטואליים. הנושאים האקטואליים זוכים לכותרות, אבל למעשה העבודה השוטפת, היוקרה שנושא משרד מבקר המדינה והדוחות השוטפים הם אלה שקובעים, בסופו של דבר, את חשיבותו של המוסד.

אני מוכרח לציין ולומר, שהפרק הביטחוני חלקו חסוי, אבל אין לי ספק שכל מי שמעיין בפרק הזה יודע שהוא משמש חומר גלם יוצא מן הכלל לצבא-הגנה לישראל ולמערכת הביטחון.

אני רוצה להודות לחברי הוועדה, למנהל הוועדה ברוך פרידנר, ליועצת המשפטית עורכת-הדין אנה שניידר, למזכירת הוועדה ריקי, לעוזרות שלה לאה וטלי ולעוזרים לוועדה מטעם המכון לדמוקרטיה, דן וענבר.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזו – אף שמחר נעשה סיכום מפורט יותר, גם לגבי תקופת כהונתה של המבקר, וגם נקדם בברכה את השופט אליעזר גולדברג, שמגיע אלינו אף הוא מבית-המשפט העליון – ולהתייחס בכמה מלים לעבודה של האגף לביקורת המדינה במשרד ראש הממשלה. מר עוזי ברלינסקי מרכז את הטיפול בנושא. צריך לזכור שמתקיים מעקב קבוע ושוטף אחרי יישום החלטות הוועדה, הכנסת, ואם אינני טועה, כשליש מן הפרקים יושם, כשליש נמצא בתהליך של יישום וכשליש ייושם, אני מקווה, בעתיד.

בכל אופן, צריך לומר עוד מלה, אף שהכנסת לא שופעת באנשים, וצריכים להיות גלויים. אינני בטוח שעומדים בידינו מלוא הכלים שהיו מקנים לנו מילוי התפקיד החשוב ביותר של הכנסת כגוף מפקח על הרשות המבצעת. אין לי ספק, גם מעיון בסדרי העבודה, לפחות של הסנאט האמריקני – אם כי יש הבדל בין שיטות הפרלמנט שלנו לבין אלו של הסנאט – אין ספק, שמי שרוצה לתת תוכן משמעותי יותר, צריך לשפר את כלי העבודה שלנו. אין לי ספק, שאם חברי הכנסת, שנמצאים יום אחד באופוזיציה ועוברים לקואליציה, יישאו אתם את המטען שהם רכשו כשהם היו באופוזיציה גם כשהם מגיעים לקואליציה, ויש להם רוב – היה אפשר לשפר את העבודה של הכנסת בכלל, ושל הוועדה לענייני ביקורת המדינה בפרט.

אני רוצה להעיר עוד הערה כללית על הדוחות של מבקרת המדינה ועל הדיונים שלנו. הנושאים החברתיים לא זוכים תמיד לכותרות, אבל מי שמעיין גם בדוח מס' 47 וגם בדוח מס' 48 לא יכול להתעלם מהתמרוקים החברתיים שאליהם התייחסה מבקרת המדינה. בדוח הזה מדובר על סידור של דיור חוץ-ביתי לנכים ולמוגבלים, על סדרי הניהול והפיקוח ועל העובדה שהם אינם מנוצלים כראוי. הדיור החוץ-ביתי הוא כלי בלתי רגיל לשיקום הנכים ולשילובם בחברה. המבקר בהחלט התייחסה לנושא הזה. גם הוועדה ראתה במתן אפשרות של דיור חוץ-ביתי לאוכלוסיית הנכים והמוגבלים בישראל חלק חשוב ויסודי במאמץ להביא אותם לשילוב מלא ויעיל בחברה הישראלית. היא מביעה דאגה מהמחסור הקיים במקומות פנויים לדיור חוץ-ביתי לאוכלוסיות הללו. אנחנו תבענו ממשרד העבודה, ואנחנו חושבים שהכנסת חייבת להתייצב מאחורינו בעניין הזה, לגבש הצעה שתדאג לתקצוב מתאים והולם לשירותים של דיור חוץ-ביתי.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יוסי כץ, יש לי שאלה, שהיא קצת לטובת הציבור, שבחלקו צופה בנו, בוודאי, באמצעות השירות המצוין של ערוץ-33. השאלה שלי היא שאלה באזרחות. מתוך היוקרה שיש למוסד מבקר המדינה והיוקרה פלוס שהצטברה סביב אישיותה של המבקר שלנו, יכולה להיות הנחה, שכשהיא מעירה הערות בספר המבקר, לשלטון יש מידה גדושה של דרך ארץ וגם קצת חרדת דעת קהל, והוא מגשים ומבצע את ההמלצות. אבל מישו יכול להניח, שכאשר ועדת כנסת מקבלת איזו המלצה, מתוך כך שמתייחסים אליה כאל איזה הרכב של רוב פוליטי כזה או אחר, בעצם מבצעים זאת פחות ואין על כך שום סנקציה.

האם יהיה זה נכון לומר, שבמובן זה ועדת כנסת אפילו מפריעה קצת, חלילה, לביצוע המלצות מבקרת המדינה? זו לא שאלה קנטרנית, אלא זו שאלה באזרחות.

יוסי כץ (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אתן עליה תשובה גם עקרונית וגם פרקטית.

קודם כול, בבית הזה כולנו אנשים פוליטיים.

היו"ר ש' וייס:

אני בוודאי לא נגד זה.

יוסי כץ (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

בסדר. אבל אם שאלת – שאלת זאת גם למען הציבור. אני חושב שכדאי לענות על כך גם במישור העקרוני וגם במישור המעשי.

במישור העקרוני – בתורת הרשויות הידועה לנו מלימודי הפקולטה למשפטים או הפקולטה למדע המדינה, אין מוכרת לנו רשות מבקרת. אנחנו יודעים שיש רשות מחוקקת, רשות מבצעת ורשות שופטת. המבקר בעצם מבצע את פעולתו ומדווח לכנסת, בחלק מהדברים הוא אף עושה זאת לפי בקשת הכנסת, כחלק בלתי נפרד מהגוף המפקח. ביקורת מיוחדת גם למבקר המדינה, ואם תשאל את דעתי – גם לתקשורת החופשית, לעיתונאות חוקרת וכדומה.

בכל אופן, אנחנו בבית הזה כולנו פוליטיקאים. הוועדה לביקורת המדינה יש לה ייחוד מסוים. ראשית, בראשות הוועדה הזאת עומד איש אופוזיציה. שנית, רוב חברי הוועדה הם חברי קואליציה. כלומר, יש איזה איזון מסוים. שלישית, אני באמת ובתמים חושב, שיושב-ראש הוועדה לביקורת המדינה מצווה לנהוג בצורה ממלכתית. כלומר, נכון שהוא איש פוליטי ונכון שיש לו דעות פוליטיות. אבל יש רגעים שבהם הוא צריך לגלות ממלכתיות.

לא אפרט, כמובן, את הדברים כאן, אבל מדי יום ביומו עולות הצעות לסדר-היום. אתן אולי דוגמה אחת מהחודש האחרון. קיבלנו הצעה לסדר-היום, שבה נתבקשנו לדון במערכת היחסים בין הרמטכ"ל לבין ראש הממשלה, על רקע העובדה שראש הממשלה מנע מהרמטכ"ל להמשיך ולדבר בישיבת הממשלה. יכול להיות שזה היה נושא תקשורתי מאוד, וזה היה נושא שאפשר לנגח בו את ראש הממשלה. אבל אני סברתי לתומי, שזה איננו נושא מסוג הנושאים שבהם צריך לבקש חוות דעת ממבקרת המדינה. זו דוגמה אחת. אני משוכנע שגם קודמי נהגו כך. בהחלט יש איזון מסוים בנושא הזה.

אבל אני רוצה לומר, שהדוחות של מבקר המדינה הם רבגוניים בצורה בלתי רגילה. אין כמעט תחום שבו לא עוסקים הדוחות האלה, החל מנושאים חברתיים, דרך נושאים כלכליים ונושאים ביטחוניים. באמת אי-אפשר לתאר את הנושאים שבהם עוסק הדוח. יש כמה נושאים שבהם עסק הדין-וחשבון הנוכחי, ואותם חשבתי שכדאי להדגיש. והנה, הכנתי את הנושא ולא ציפיתי לשאלה הזאת. בדין-וחשבון הזה אנחנו מציעים כמה החלטות שנוגעות לתמיכות של משרד החינוך והתרבות בתקופת הממשלה הקודמת. מבקרת המדינה מתחה ביקורת על כמה דברים ועל כמה תמיכות שנעשו שלא בהתאם לקריטריונים, שלא על-פי החלטות מקובלות, תוך חריגה מסמכויות. אנחנו בפירוש אומרים שאנחנו רואים זאת בחומרה רבה, ואנחנו מתייחסים לדין-וחשבון הזה בדיוק באותה מידה כפי שאנחנו מתייחסים לנושאים אחרים שקשורים לפעולות הממשלה הזאת. אני חושב שזה חלק מהעניין.

היו"ר ש' וייס:

אתם לא מתייחסים בחומרה רבה לביקורת, אלא למבוקרים.

יוסי כץ (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

ברור. אנחנו מתייחסים בחומרה רבה לעובדה שיש חריגות בתחום הזה. המינהל צריך להיות תקין, ויהיה שייך השר לסיעה שאליה הוא שייך.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כולם היו בני, כולם יושבים על תנאי.

יוסי כץ (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

ממש כך.

היו"ר ש' וייס:

חוץ מנעמי. כולם היו בני, חוץ מנעמי.

יוסי כץ (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

דבר נוסף – אני מאמין גדול בחיים הדמוקרטיים. היום אתה באופוזיציה, מחר אתה בקואליציה. זה חלק בלתי נפרד מההווה שלנו.

היו"ר ש' וייס:

זה גם חלום.

יוסי כץ (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אני מוכרח לציין כמה דברים. דבר ראשון, הדוח בנושא ערכות המגן והמעקב שנעשה עליו. אין ספק שהעמידה האמיצה, החדה כתער של מבקרת המדינה בנושא הזה הוכיחה את עצמה. אני מקווה שהממשלה שיפרה את היערכותה ותקבל את ההמלצות שלנו בצורה שתביא לשיפור במצב.

נושא נוסף, שלא זכה לביטוי תקשורתי ואני חושב שכדאי לומר אותו, הוא הביקורת על העמותות במדינת ישראל. חלק עצום בפעילות הציבורית הכלכלית והכספית מתבצע באמצעות עמותות במדינת ישראל. אולי אין אפשרות לבצע את הפעולות האלה אלא באמצעות עמותות בתחום החברתי ובתחומים נוספים רבים אחרים. שורר חוסר סדר וחוסר פיקוח בנושא הזה. העמותות מנוצלות לרעה. המבקרת הצביעה על העניין הזה, ואנחנו קיבלנו החלטות. אני מקווה מאוד שההחלטות הללו תגענה לכלל יישום.

תקצר היריעה מלהיכנס לפרטי הפרטים. כמובן, אם חברי הכנסת יתייחסו – אשמח להגיב.

כמובן, אני מבקש מהכנסת לאשר את הסיכומים ואת ההמלצות. אני מקווה, שמחר תינתן לנו הזדמנות נוספת, בנוכחות רחבה הרבה יותר של חברי הכנסת, לתת ביטוי לסיכום שנות כהונתה המבורכות של מבקרת המדינה ולקדם גם את המבקר הנכנס. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת יוסי כץ. חבר הכנסת ראובן ריבלין, ארבע דקות לרשותך. בדרך כלל הזמן הוא שלוש דקות. אבל הפעם ניתן ארבע דקות, כי זו פרוטקציה לאלה שלמרות המוניטאל מכבדים אותנו בנוכחותם. אחריו – חבר הכנסת שבח וייס. אבל אדחה זאת.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, גברתי מבקרת המדינה, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לנצל את ההזדמנות שניתנת לי לדבר בנושא הדוח על מנת להיפרד מהגברת בן-פורת בתפקידה זה. אני מקווה שעוד ניפרד ממנה בתפקידים רבים אחרים, שכן הרי היא כבת 20 שנה, והייתי אומר שעוד עתידה לפניה.

אני מוכרח לומר, שבתקופת היותה של הגברת מרים בן-פורת בתפקיד מבקר המדינה הפכה הביקורת והפך המוסד להיות הרשות הרביעית. נוספה על הרשות המחוקקת, על הרשות המבצעת ועל הרשות השופטת, הרשות המבקרת. ההכרה ברשות הרביעית לא ניתנה על-ידי שום חוק, אלא על-ידי הציבור כולו. היתה זאת מבקרת המדינה אשר עמדה נכוחה מול פני הרשות המבצעת ומול הרשות המחוקקת. כאשר שאלו החברים ברשות המחוקקת שאלות, היא עמדה נכוחה גם כאשר הפוליטיקאים ברשות המחוקקת יצרו קואליציה מקיר אל קיר לעמוד בפניה של הגברת בן-פורת והמוסד לביקורת. והיא קבעה ואמרה: הציבור ישפוט, ישפוט הציבור. והציבור שפט, והציבור אמר לנו: אתם, נבחרי הציבור, אתם לא מורמים מעם, והחלטתכם ושיקול דעתכם אינם עומדים מעל שיקול דעתה של ביקורת הוגנת, צודקת ואף נכונה.

וכאשר אנחנו, שהיינו משופעים באנשים מעולים ומצוינים, שבאו ממגזרי חיים שונים והיו יכולים לעמוד בפני גברת, שופטת – לא אשת צבא, לא אדם שהיה בקרב, אלא אדם שלמד וחקר ובדק וסמך על אותם אנשי מקצוע שהיו ברשותו ויחד עם רמטכ"לים, ביניהם, זיכרונם לברכה, אנשים נפלאים ומופלאים, ביניהם רמטכ"ל שהיה גם משחררה של ירושלים; יחד בוועדה לענייני ביקורת המדינה, והייתי אנוכי הקטן, היינו עומדים ומשתאים מול ביקורת המדינה אשר בנושא מסכות הגז, וזה רק נושא, כאשר אנשי הצבא, ובכללם, ייבדל לחיים ארוכים, הרמטכ"ל לשעבר אהוד ברק, היום ראש האופוזיציה ומועמד מטעמה, על כל פנים לפי שעה לראשות ממשלה, ועל-פי חוות דעתו טעתה מבקרת המדינה, אבל היא עמדה על שלה ואמרה: הציבור ישפוט, והציבור שפט, וגם העובדות התבררו כאשר היא עמדה מול כולם.

אני מוכרח לומר, שתקופתה של השופטת מרים בן-פורת כמבקרת המדינה, כאשר נטענו טענות על-ידי ראשי ממשלה ולא רק על-ידי חברי כנסת, בזמן אמת ובתהליך ביצוע של פעולות אשר אנשים רבים היו מגדירים אותם כזכות הבלעדית של הרשות המבצעת, היא ביקרה ואמרה: ראו נא, אתם עושים כאן דבר אשר אני יכולה לבקר אותו בזמן אמת, משום שהוא מתייחס גם לעבר, ועל-פי העבר אני רואה מה כוונתכם לעשות בעתיד – ראו הוזהרתם. והיא עמדה מול ראשי ממשלות, אם היו אלה ראשי ממשלות מימין ואם משמאל לא היתה אצלה הנחה, כאומרת: כולכם הייתם בני, כולכם תשבו אצלי על תנאי; על תנאי שתעשו ותפעלו לפי כל אמות המידה הציבוריות ועל-פי כל אותן אמות מידה אשר נדרשות על מנת שיהיה מינהל תקין ועל מנת שתקבלו את הכרעתכם בצורה הראויה.

אני מוכרח לומר, שהגברת מרים בן-פורת – יחד עם המוסד לביקורת כולו, על כל שלל עוזריה, אשר גם ימשיכו בתפקידם אחריה, ואינני רוצה להיכנס כאן ולמנות – האדירה את שמה של הכנסת. אני מוכרח לומר, שבתקופתה, ביוזמתה ובליזויה חוקק אותו תיקון בחוק מבקר המדינה, שנתן אפשרות לוועדת הכנסת, שהיא הוועדה לענייני ביקורת המדינה, לשמש כוועדת חקירה. אני חושב, שהעוצמה של הביקורת, היכולת לעמוד נכוחה מול פני כל אדם הטוען שהביקורת אינה נכונה, שהעובדות אינן עולות בקנה אחד עם המסקנות – כולן התבררו בסופו של דבר כטענות סרק. היא זו שהביאה גם לעוצמתה של הביקורת כמו גם לעוצמתה של הכנסת כגוף מבקר ולא רק כגוף מחוקק.

היא זכתה לאמון הציבור. ואנחנו זוכרים מינויים פוליטיים – אותם דברים שהיום הם דברים מובנים מאליהם, היו אז בבחינת התנגשות חזיתית של הרשות המבקרת והרשות המבצעת, כאשר הרשות המבצעת חשבה שהיא יכולה לנפנף את הביקורת בצורת מלה פשוטה, ויצאה בסופו כשידיה על ראשה. אני מוכרח להזכיר גם הכספים הייחודיים.

כל מה שנותר לי לעשות הוא, בשם חברי – חברי הליכוד גם כאופוזיציה וגם כקואליציה, גם בשבתנו שם וגם בשבתנו כאן – אנחנו מברכים אותך ומקווים מאוד שתעשי הרבה למען עם ישראל ומדינת ישראל. כל טוב.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת ריבלין. חבר הכנסת אחמד סעד, ואחריו, ככל הנראה, חבר הכנסת נואף מסאלחה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

ברשותך, חבר הכנסת סעד, בעודך מגיע לכאן, אני אאפשר לסגנית המזכיר למסור הודעה. בסדר?

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק איסור אפיית לילה (ביטול), התשנ"ח-1998; והצעת חוק עבודת הנוער (תיקון מס' 9), התשנ"ח-1998 – שהחזירה ועדת העבודה והרווחה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לך מאוד.

סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדוח מבקר המדינה מס' 47

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת סעד.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, כבוד מבקרת המדינה, אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת כדי לדבר מלת אמת, להביע את הערכתנו הרבה למבקרת המדינה.

במשך שתי קדנציות של עבודה יסודית של המבקרת, המבקרת ביטאה, באומץ לב, שהיא עומדת על המשמר במטרה לחשוף ולמגר את התופעות השליליות בחברה, במיוחד את השחיתות במגזר הציבורי.

בקשר אלינו, לאוכלוסייה הערבית, אזרחי המדינה, אני רוצה להגיד, שמהדוחות, ולמען האמת הדוח בשנה שעברה, 47 וגם 48, שהיתה לי הזדמנות לקרוא אותם, במיוחד בקשר לאוכלוסייה הערבית – אני רוצה להגיד, שהמבקרת, בעין מבקרת, שמה את האצבע על הבעיות הבוערות של האוכלוסייה הערבית ברוב התחומים שהם תוצאה של מדיניות אפליה כלפי חלק מאזרחי המדינה, כלפי האוכלוסייה הערבית.

היום שמעתי ברדיו את הצהרת מבקרת המדינה בקשר להמנון. אני רוצה להגיד, שהעמדה שלה משקפת את הגישה ההגיונית המציאותית של מבקרת המדינה. היא אמרה, שההמנון – – –

נואף מסאלחה (העבודה):

ההמנון.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

ההמנון; תודה רבה לך. ההמנון, בתוכנו, מופנה לעם היהודי. והיא אמרה, בצדק: למה לא יהיה ישראל שבאמת ישקף את המציאות במדינה שיש בה יהודים ויש בה 20% בערך ערבים? ויש SONG דוגמה – בדרום-אפריקה השאירו את ההמנון שהיה וחיברו המנון חדש, שמשקף את המציאות החדשה. אז למה לא יהיה הדבר גם בישראל?

כיוון שהזמן נגמר, אני רוצה לאחל למבקרת המדינה הצלחה ואושר, וגם למבקר החדש, שימשיך את המשימה, את הדרך של המבקרת, ואני מאחל לו הצלחה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת סעד. חבר הכנסת נואף מסאלחה, בבקשה.

נואף מסאלחה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי מבקרת המדינה, אני עומד כאן כדי לברך אותך, ולא יספיקו כמה דקות כדי לשבח את הפעולות שלך, את הביקורת של הצוות שאת עומדת בראשו, והאמיני לי, שאנשים יודעים את זה; חברי הכנסת יודעים את זה. גם בדיון בדוח הקודם הייתי יושב-ראש ישיבה, ולא היו הרבה חברי כנסת.

אגב – וגם אני נמנה, לצערי, עם אלה הנעדרים לפעמים – לפעמים, גם חוקים שהם לא חוקי יסוד מתקבלים בשניים נגד אחד. זה יצא לי, כי הייתי סגן יושב-ראש גם בקדנציה הראשונה: 1988-1992. זה אומר משהו, שהדמוקרטיה שלנו, אפילו שהמדינה בת 50 שנה, עם קיבוץ גלויות או שילוב גלויות, גם עם המיעוט הערבי, או בין היהודים, עדיין צריכה הרבה הזמן כדי להתחשל. שמעתי את ידידי, חבר הכנסת יוסי כץ, וראיתי אותך בטלוויזיה: פעם מונדיאל ופעם זה. זה גם שיגעון המונדיאל – וזה לא אומר, שזה יותר חשוב מהביקורת – וכולם מסתכלים על המשחק של קרואטיה ורומניה, אבל זו גם לא סיבה. גם כשלא היה מונדיאל לא היו הרבה.

שמעתי גם את חבר הכנסת יוסי כץ. בכלל, הוועדה לביקורת המדינה מבורכת. אני לא נותן ציונים, אבל עמדו בראשה אנשים רציניים מאוד: דן תיכון, דוד ליבאי, רן כהן וגם יוסי כץ, ויבוא חגי מירום אם תתפטר, וזה לא בהכרח. זה גם מראה כמה אנחנו מחשיבים את הביקורת.

מה הבעיה שלנו? למה אני אומר דמוקרטיה שהיא גם צעירה והיא עדיין שברירית? כל שר צריך להתפאר, הוא וצוותו, בעשייה. אבל הוא צריך להתבייש במחדלים שהמבקרת והצוות שלה מצינים. אם אין לנו בוש או מתחילים לתקן, אז מה זה משנה? אומרים, ואני שומע: וואללה, המבקרת כתבה. זה לא זלזול, חס וחלילה, במבקרת ובצוות שלה, אלא החינוך לדמוקרטיה שלנו לוקה, לדעתי, ואנחנו, חברי הכנסת, הראשונים שנותנים דוגמה לא טובה לעם בהתייחסותנו לביקורת. אם אנחנו בקואליציה – אז מגינים על שרינו שעשו מחדלים, ואם אנחנו באופוזיציה – מתנפלים עליהם.

אזכיר מה שהזכיר ידידי חבר הכנסת יוסי כץ: שולמית אלוני. אני חבר ועדת הכנסת, וכל פעם ששניים-שלושה חברי כנסת רק מדברים על מישהו, מתקיפים את השרה שולמית אלוני, הביקורת שנמתחה עליה על כך שהיתה חריגה מסמכות כשהיתה שרת חינוך. אני, כבן המיעוט הערבי, הייתי נותן לה צל"ש, כי היא היחידה, ואולי אחריה – – – שהיה אצלה גידול ריאלי של 70% בתקציב של משרד החינוך, בימי המנוח יצחק רבין. בגידול ריאלי של 70% היה קצת צמצום פערים אצל הערבים. אולי היה מחדל שלנו, חברי הכנסת הערבים, שאנחנו עוסקים יותר מדי בעניין הפלסטיני, שהוא עניינו, ולא בצמצום הפערים. אני לא אומר לאיים על הממשלה, אבל להשתמש בכוח הפוליטי שניתן לנו, ופעמים רבות גם בהצעת חוק כאן, כדי לשפר את מצבה של האוכלוסייה הכללית, אבל גם את זה של האוכלוסייה הערבית ששלחה אותנו לכאן.

גברתי המבקרת, האמיני לי – ואני אומר זאת מתוך הערכה אישית אלייך ואל צוות מבקר המדינה, ואני גם מבטא בוודאי את רחשי הלב של רוב עם ישראל וכנסת ישראל – שהיה לנו מזל, למדינה הזו, שעמדת בראש משרד המבקר כמבקרת המדינה הנבחרת עשר שנים.

אני רוצה לאחל לשופט אליעזר גולדברג, שהיה לי הכבוד גם לבחור בו – אומנם היתה בחירה חשאית, אבל מותר להגיד. אני בטוח שיש הניסיון שלכם בבית-המשפט העליון, שאנחנו כמיעוט ערבי

מאוד מאמינים בו. יש לפעמים חוקים מפלים, ביורוקרטיה מפלה או מדיניות מפלה. אני אומר גם את רחשי הלב של החברים הערבים. היו לי הרבה שיחות עם הנשיא הקודם, שמגר, והיו לנו שיחות כשהייתי גם סגן יושב-ראש הכנסת, ואמרתי לו מה שאני חושב, ואמרתי זאת גם כביקורת מסוימת כשהייתי חבר ועדת החוקה, חוק ומשפט. אבל בסך הכול, אנחנו כמיעוט וכאזרחי המדינה הזו משתמשים מאוד ומנסים להיעזר בצדק של שופטי בית-המשפט העליון ובניסיון שלהם, וכמה זה חשוב לנו.

זמני תם בוודאי. אני רוצה לאחל לידידי חבר הכנסת יוסי כץ הצלחה כמו שהצלחת. תלבנו את הבעיות.

אדוני היושב-ראש, משפט אחרון – למה אמרתי? כי לפעמים אנחנו לא מתביישים במחדלנו, ואז לא מיישמים את ההמלצות. כמו ששמעתי מחבר הכנסת יוסי כץ, כשליש מיושם ושליש לעתיד. הלוואי שהיה מחכה כל משרד, וכל דבר היה מייד מחכה לדוח המבקרת או מבקר המדינה, והוא היה מתקן את עצמו ושולח דוחות לעם ישראל, אם זה מבמת הכנסת ואם במקומות אחרים, ואומר להם: אני עשיתי הרבה. טעיתי. אין מי שלא טועה. תיקנתי. למדתי. ואז העם היה מכבד אותו יותר. אדוני היושב-ראש, תודה רבה.

הי"ר ש' וייס:

אני מודה לך מאוד, חבר הכנסת מסאלחה. עכשיו יואיל אדוני להחליף אותי, ואני אשתתף בדיון.

הי"ר ל' מסאלחה:

חברי הכנסת, חבר הכנסת שבח וייס היה רשום שני, ואני מחליף אותו ומבקש ממנו להשתתף בדיון. אדוני, בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת דהמאשה, חבר הכנסת בויס, וכמובן אורחינו המכובדים, מבקרת המדינה וצוותה הבכיר, הדבר העלום – אבל הוא בבחינת נפץ – אם היה אפשר בכלל לגלותו במוסד הביקורת, הוא ההיקף האדיר של סטיות מן הנורמות שנחסך על-ידי עצם הידיעה שיש ביקורת. זאת אומרת, זה התפקיד החשוב ביותר של מבקר סמכותי, שיש יראה ומידה של דרך-ארץ. המון סטיות נמנעות מראש. כלומר, הייתי אומר: הדין-וחשבון שלא נכתב הוא הדין-וחשבון המעניין ביותר. אני אומר, שלא מספיק מוסד של מבקר המדינה אלא מידה גדושה של יראה ויראת כבוד, ואפשר לומר זאת.

הערה שנייה – כמובן בהזדמנות היסטורית זו שעוסקים בניתוח הישגי מדינת ישראל, 50 שנה להקמת המדינה, ואפשר במידה רבה מאוד לצרף כאן גם את 100 שנות ציונות, אותו אתוס גדול של ניסיון לכוון ישות ריבונית מחודשת, דמוקרטית, כמובן, בשיתוף פעולה בין יהודים לבין ערבים אזרחי מדינת ישראל, לא אחת נשכחה העובדה, שחלק גדול מן החיים היהודיים בחלק מארצות הגולה

ברמת הקהילה, ברמת החברה כולה, ברמת הפרט וברמת השכונה, התאפשר על-ידי מניפולציות עם השלטונות. כלומר, היו גם דינא דמלכותא דינא, שזה צורך קיומי – זו לא היתה בדיוק ממלכתיות, זו היתה קיומיות – וגם מניפולציות. מה עוד שחלק גדול מן היהודים חיו במשטרים ובתרבויות פוליטיות ואדמיניסטרטיביות שבאופן בסיסי נעו על שימון של גלגלי השררה באמצעות שוחד וכיוצא באלה. לקחת ציבור גדול כל כך ולהרגיל אותו להקמת מינהל סביר, נקי פחות או יותר, הוגן פחות או יותר – ואני לא רוצה להפריז בהגדרות טוטליות, גורפות ויעקוביניות, כי המינון הוא זה. אני חושב, שאת סוד המינון הזה ידעו מבקרי המדינה שלנו, כמובן גם מבקר המדינה הנוכחי. יש "צדק צדק תרדוף", יש "צדק תרדוף", ואפשר בנקל לקפוץ אל "תרדוף". צריך להיעצר ליד "צדק תרדוף". זה מעשה חינוכי מהמם.

עניין שלישי – למדינת ישראל יש מסורת אדמיניסטרטיבית צנטרליסטית מאוד: עם קטן, משימות היסטוריות גדולות, הרבה מאוד משאת נפש, הרבה מאוד ציפייה מן החברה ומן המדינה, ריכוז אדיר של גיוס הון ומשאבים באמצעות מסים מבפנים, הכסף של העם היהודי שנרצח, השילומים מבחוץ, הכסף של העם היהודי המסייע מבחוץ, הסיוע האמריקני וכיוצא באלה – הכול כמעט דרך הממשלה, דרך השלטונות, דרך הסוכנות וכיוצא באלה.

הרבה נטיות גבאיות באופי ובמסורת שלנו. משטר צנטרליסטי; משטר צנטרליסטי שמרחיק לכת בתאווה שלו לספק המון צרכים. בבסיס עומדת, אם כן, מעורבות אדירה של המדינה. הייתי אומר, יש לנו לא מעט תופעות, שבדרך לכוונות הטובות קיים גיהנום אדמיניסטרטיבי. לפעמים מרוע לב, מאטימות, זלזול בכבוד האדם, בטלנות, סחבת, אדישות. מבחינה זאת, רוב מבקרי המדינה והמבקרת הנוכחית, פשוט זעזעו את אמות הספים בקטע הזה, ודווקא אנחנו ככנסת לא תמיד סייענו על-ידי יצירת מסגרות יותר הגיוניות ויותר צודקות.

אני מתייחס בדיון הזה לאיזה ניסיון טלגרמטי, תמצית שבתמצית, ומרמז על כמה עניינים שהם במוקד החשיבות של המוסד הזה.

אני רוצה באופן אישי להודות לך, גברתי המבקרת. הייתי ארבע שנים יושב-ראש הכנסת, והעובדה הזאת יצרה קשר עבודה מאוד אינטנסיבי בינינו, ולא פעם אחת גם עצה טובה שנתת לי. את משאירה חותם יוצא מגדר הרגיל בחוויה האדמיניסטרטיבית, הציבורית והחברתית של מדינת ישראל. כשאני אומר את, תמיד אני מצרף את העוזרים המצוינים שיש לך במשרד.

אני מברך אותך מאוד, שיהיה לך טוב אחרי שתמצי את התפקיד הזה, ואין לי ספק שתמצאי הרבה אפשרויות נוספות לתת ביטוי לאישיות יוצאת הדופן והמצוינת שלך. תודה רבה.

הי"ר ל מסאלחה:

תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס. רשות הדיבור לחבר הכנסת טלב אלסאנע, ואחריו – לחבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

— — — כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אתה לעולם לא אומר "אדוני היושב-ראש", אלא כל פעם "כבוד היושב-ראש".

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

זה גם כבוד, לא?

היו"ר נ' מסאלחה:

זכותך, אבל שמתי לב לכך.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

נעביר את זה למבקרת המדינה שתחליט אם יש מקום לביקורת על הסמנטיקה כאן. אני חושב שזו הגדרה מכובדת.

היו"ר ש' וייס:

התחלפו לך היושבים-ראש, אתה יכול להמשיך.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש החדש, הנכנס והיוצא, אני רוצה לומר, שבדרך כלל טבעו של אדם שהוא לא אוהב ביקורת. כולנו אוהבים שמפרגנים לנו אבל לא אוהבים ביקורת ולא אוהבים את המבקרים אותנו. אבל דווקא באופן יוצא דופן מבקרת המדינה זוכה לפופולריות רבה.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו תמיד אהבנו את הביקורת שלה על אחרים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

נראה שהיו כל כך הרבה אחרים, אז יש כל כך הרבה שאהבו את זה. אבל האמת היא, שלדעתי הסוד נובע מהצדק בביקורת, מההיגיון הפנימי שיש בביקורת, שאפילו המבוקרים גם כן הסכימו שיש היגיון בדבר. יש גם עניין הצדק והעקביות. אף שברור לכולנו שהחברה הישראלית היא לא חברה הומוגנית, היא חברה מגוונת, קוטבית, ואז כשמבקרים את החרדים, יכול להיות שיגידו שזו התנפלות על חרדים, וכשמבקרים את הערבים, יגידו שזו גזענות כי מדובר בערבים – למרות הקיטוב שיש בחברה, העקביות נתנה לכולנו תחושה שהביקורת באה מתוך שיקולים ענייניים. לכן ההרגשה שהמבקרת זוכה לפופולריות וכולנו רוחשים לה אמון.

לכן אני מברך אותה על העמל הרב שהשקיעה, על הדוחות שהוציאה ועל הנושאים שהעלתה. יש הרבה תחומים שקודם לא נדונו ולא היתה אליהם התייחסות, ויש התייחסות אליהם בדוחות של מבקרת המדינה. לדוגמה, הרבה נושאים שנוגעים למערכת היחסים בין המדינה לאזרחים הערבים, אם זה עניין של מערכת החינוך, הנשירה, החינוך הטכנולוגי, פתרונות והמלצות שמשרד החינוך צריך לאמצעם על מנת לשפר; אם זה במערכת בתי-הדין השרעיים, שכן עד כה לא היתה התייחסות לנושאים הללו, לרבות התפקוד של המזכירים – אפילו עניינים קטנים, ביקורת שהגיעה למקרה של מזכיר בבית-דין שרעי מסוים. הדברים האלה מאוד חשובים, כי כולנו יוצאים מתוך הנחה, שאם יש ביקורת, הביקורת צריכה לבוא מתוך מערכת בתי-המשפט שהיא אחראית לאכיפת החוק וליישומו. במקרה הזה מבקרת המדינה נכנסת לחלל שמערכת המשפט לא מגיעה אליו, מפני שאין גורם מתלונן ולכן אין מי שיגיש את התלונה ויפעיל את מערכות החוק – המשטרה, אחר כך הפרקליטות ואחר כך בית-המשפט – ולכן המוסד של מבקרת המדינה נכנס לכך.

אני חוזר ומברך את מבקרת המדינה. נאחל הצלחה למבקר המדינה החדש, השופט אליעזר גולדברג, ונאחל לך הצלחה בכל תפקיד שתמלאי בעתיד. יש לך הרבה מה לעשות, לדעתי.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אלסאנע. חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, כבוד מבקרת המדינה, שופטת בית-המשפט העליון לשעבר, הגברת בן-פורת, והצוות הבכיר של המשרד הנלווה אליה, חברי חברי הכנסת, אף שאיני אוהב לחזור על דברים שנאמרו, במקרה הזה ככל שנחזור ונאמר כן ייטב.

אני, כמובן, שותף לכל דברי ההערכה שנאמרו קודם. הייתי רוצה לומר דברים מיוחדים שלי מקרב לב ומעומק הנפש. ההרגשה בציבור, שהמבקרת הנכבדה אכן הצליחה והיה ביכולתה לזרות אור שמש על נקודות חשובות במינהל הציבורי ובחיינו הציבוריים בכלל במדינה הזאת, ההרגשה הזאת לעולם לא תישכח. אנחנו, כחלק מהציבור החלש, אם הציבור הערבי ואם החלשים בכלל, האנשים שאין להם במינהל הציבורי לא שושבינים ולא נציגים – ורק במקרה היום עלינו בוועדה לפניות הציבור על

ביקורת מסוימת, כאשר העליתי את הנושא של הזקנים בבתי-אבות והיחס המשווע והתת-אנושי, והאמת, לא ידעתי אז שכבוד המבקרת התייחסה לנושא. העליתי את זה מתוך ידיעתי ומתוך התייחסות אישית שלי לנושא, והנה אני מוצא שהמבקרת הנכבדה אכן כבר היה לה מה לומר בנושא.

למען האמת, יש להודות, לדעתי, רוב חברי הכנסת אינם מצליחים בדוחק הזמן ובדוחק התפקידים לקרוא את הספר עב-הכרס של ביקורת המדינה, אבל דברים מיוחדים אכן קיימים ודברים אחדים אנחנו יודעים.

אינני רוצה להרבות מלים, אני סמוך ובטוח שהאישיות האצילה שאלוהים חנן בה את המבקרת שלנו תמשיך להאיר בציבור שלנו גם להבא, אומנם לא בתפקיד ממלכתי כפי שהיה עד עכשיו, אבל בכל תפקיד אחר, ובתור אשת ציבור מהמדרגה הראשונה. אני סמוך ובטוח, שהאישיות הזו גם תמשיך לעזור לחלשים ולהאיר את הנקודות החשובות בחברה שלנו, ולשאת אל על את דגל הדמוקרטיה והגנת הציבור החלש במדינה הזאת.

אני רוצה לומר במשפט מסכם, אילולא הביקורת הזאת, הדמוקרטיה שלנו היתה נראית הרבה יותר חלשה, או הרבה פחות נאורה ונכונה. הביקורת רק עוזרת לנו אכן לראות עד כמה חשוב שבמדינה הזאת יהיה ויתחזק המשטר הדמוקרטי לטובת המדינה כולה, על כל שכבותיה ותושביה.

הייתי רוצה רק להפנות את תשומת הלב, שכנראה נציגי הציבור החלש אכן חשוב להם העניין הזה, ואין זה מקרה שבדיון הזה השתתפו, לא רק כנואמים אלא גם בנוכחות במליאה, חברי הכנסת הערבים בייצוג של 50%, פחות או יותר, לדעתי, אף כי בכנסת הם מהווים כ-10% בלבד.

ברשותך, כבוד היושב-ראש, אני הייתי רוצה לסכם, למען חשיבות הנושא, את המשפטים שלי בערבית. חשוב שגם הציבור הערבי יבין על מה מדובר.

היו"ר ש' וייס:

ודאי. לא קיבלנו את הרעיון של ביטול השפה הערבית כשפה שנייה בכנסת. היתה הצעה מוזרה כזאת לפני שבועיים.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

(נושא דברים בשפה הערבית; להלן תרגומם לעברית:

רבותי המאזינים, קהל נכבד, הנושא שיידון היום הוא מבקרת המדינה, שופטת בית-המשפט העליון בדימוס, הגברת מרים בן-פורת, אשר מסיימת היום את תפקידה לאחר שמונה שנות כהונה.

ציינתי בעבר, כי היה למבקרת הנכבדה חלק נכבד בפיקוח על מעשי עוול רבים ועל פינות אפלות במנגנון הציבורי, במשרדי הממשלה ובכל המערכות בעלות העניין הציבורי.

אמרתי כי אין זה מקרה שחברי הכנסת הערבים מהווים את רוב המשתתפים בדיון הזה. הציבור הערבי יזקוף חסד לזכותה של המבקרת הנכבדה, משום שהיא היתה מבין אלה אשר העלו על נס את הקריאה להגן על חירויות הפרט והדמוקרטיה ואת התביעה לאפשר לציבור העני ולמגזרים החלשים באופן כללי, ולציבור הערבי באופן מיוחד, לקבל ייצוג הולם, הגנה ראויה מפני העושה ושמידה על זכויותיו.

אני מאחל למבקרת הנכבדה אריכות ימים והמשך פעילות ציבורית מבריקה למען כלל האנשים ולמען הציבור החלש באופן מיוחד. תודה רבה לכולכם, שלום לכם וכל טוב.)

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת דהמאשה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחריו – אחרון הדוברים יהיה חבר הכנסת זאב בויס. זאת גם הזדמנות לברך אותך שוב על הולדת הבן. אני לא בטוח שכולנו נהיה בברית ביום חמישי, אבל אנחנו נשמח אתך מכל מקום בארץ.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

איך יקראו לו?

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

קוראים לו כפיר.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כבוד הגברת בן-פורת, מבקר המדינה והצוות של משרד מבקר המדינה, אומנם אנחנו עוסקים בדיון בדוח מסוים, דוח מס' 47, אבל כפי שנהגו קודמי גם אני רוצה לייחד את הדיבור לסיכום תקופה ולהצטרף לאלה שמבטאים במלים את ההערכה הרבה שאנו כאן, בכנסת, רוחשים לפועלה של מבקר המדינה, הגברת בן-פורת.

אני חושב, שאבן יסוד וגם נכס יסוד של כל משטר דמוקרטי הוא מינהל תקין וטוהר מידות. אני חושב, ששני אלמנטים חיוניים אלה, מבקרת המדינה בפועלה לאורך השנים דאגה פעם אחר פעם להשיג

אותם, לשמר אותם ולהנחיל אותם בכל המוסדות שעברו תחת הביקורת. לא פעם אחת ולא פעמיים צוטט דוח מבקר המדינה, שהפך למסמך חשוב ומכובד, ואני חושב שהוא השפיע באופן ישיר על דעת הקהל בישראל, וכך צריך להיות; כך צריך להיות בפירוש.

בדוחות השונים באה לידי ביטוי עבודה מאומצת, עבודה מקיפה בנושאים רבים. חלקם לא הושלמו, ולדעתי האישיית אולי היה מקום להשלים אותם. אבל אני חושב, שבמהלך השנים האלה קנה לו הדוח מעמד חשוב, נכבד ורציני, לא רק אצל אנשי הפוליטיקה, אצל אנשי המשרדים המבוקרים, אלא גם בקרב הציבור כולו, ואני חושב שזה ההישג החשוב ביותר.

יש מקום לדיון אינטנסיבי ותכופ יותר בנושאים השונים שבביקורת במהלך השנה. אנחנו עדים בתקופה שסמוכה לפרסום הדוח, בימים שלפני ובעיקר בימים שאחרי, לעיסוק ציבורי גדול ורחב היקף, ולאחר מכן יש דעיכה מסוימת. כבר הצעתי בעבר, אף שאני יודע שעמדת מבקר המדינה היתה שונה, לנסות ולפרסם את הדוח, כך שיוגשו פרקים פרקים לאורך השנה כולה, ובמידה רבה מאוד לא ירדו הנושאים השונים והחשובים מסדר-היום הציבורי. אני חושב שזה חשוב מבחינת הדיון וגם מבחינת היכולת לעסוק בתחומים השונים.

אמר חבר הכנסת דהאמשה, ובצדק, שאנחנו, חברי הכנסת, אין לנו הכלים או הזמן לעבור על כל הספר עב-הכרס מדי שנה בשנה, ומטבע הדברים נבחרים נושאים מסוימים, שבהם מרבית לעסוק, ואחרים אולי מושמים קצת הצדה מבחינת תשומת הלב הציבורית. אולי יש מקום לבחון את האפשרות שהנושאים כולם יהיו במרכז סדר-היום.

אני רואה בישיבה זו ישיבה שיש בה הרבה מן הסמל והפרידה. לא זה המקום להתווכח אם ההצעה שלי נכונה או לא נכונה, אלא להודות ולצרף איחולים לבריאות טובה ולהצלחה לגברת בן-פורת ולהודות לה על פועלה עד היום, בשם כל אזרחי ישראל.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת זנדברג. חבר הכנסת זאב בויס, בבקשה. לאחר מכן, אף שחבר הכנסת אלון לא רשום וכן הלאה, בהתחשב בנסיבות של אוירת הפרידה הנינוחה והנעימה, אני אאפשר לך לומר כמה מלים מהמקום.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הגברת מרים בן-פורת ואנשי הצוות של משרד מבקר המדינה, אני יושב פה בחלק מהדיון ושומע את הדברים הטובים שמרעיפים חברי הכנסת על המבקרת ועל המוסד שהיא עומדת בראשו. אני מתאר לעצמי – סליחה על הפנייה הישירה – שאת משמינה מנחת. אני יכול לומר, שאנשים אומרים פה, כמנהג המקובל עלינו, רק מקצת השבחים. אם היו אומרים את כולם, תארי לך לאיזו דיאטה היית צריכה להיכנס.

אני לא רוצה לחזור על דברים שכבר נאמרו. אני רוצה לומר משהו לעניין היראה, שהזכירו חלק מהדוברים, יושב-ראש הכנסת ויושב-ראש הישיבה. חבר הכנסת שבח וייס דיבר על היראה. אני התנסיתי בקשר עם המוסד בשני צדדים: בהיותי אחראי למערכת מוניציפלית כראש העיר קריית-גת, הייתי מבוקר על-ידי מוסד מבקר המדינה, ובאותו תפקיד הסתייעתי בו בטענות שהיו לי כלפי משרד ממשלתי. לגבי עניין היראה – כאשר עמדנו בביקורת ברשות המקומית, אני זוכר את ההרגשה שלי ושל אנשי, הרגשה של הרבה מאוד כבוד, גם הרבה חשש מפני הביקורת, שמא לא נעמוד בביקורת, שמא תחשוף פגמים וליקויים.

מעל לכול, אני, לפחות, השתדלתי שהביקורת תשמש מנוף לתיקון של המערכת, ונערכנו כך כדי שכך אכן יהיה. אני לא יכול לומר שאת הכול תיקנו, אבל זה בהחלט סייע. הורגש שהאנשים של המוסד הזה לא באים רק לבקר כדי לכתוב דוח, אלא תוך כדי הביקורת הם משתדלים גם לסייע כדי לכוון במקום שמצאו דברים שראוי לתקן אותם.

בצד האחר הדבר בא לידי ביטוי בדוח מס' 44 שלך. אז הופעתי בפני הוועדה לביקורת המדינה, והיתה לי הזדמנות לעמוד על העוצמה שהכנסת למוסד הזה, שכלפיה לא שר, לא רוזן ולא משרד ממשלתי, תהיה עוצמתו אשר תהיה – השררה הזאת היא שררה שדרושה לה ביקורת וראוי שתהיה. כך נעשה, ואני מוכרח לומר שזכיתי לחוש בתיקון של המערכת הגדולה הזאת, של שלטון מרכזי, כאשר אחרי דברי ביקורת מוצדקים הוא מתיישר, מתקן, נענה, לפחות בחלק מהדברים, לביקורת.

אני רוצה לאחל לך, גברתי, באופן אישי, בריאות טובה, וכמו שלמדנו להכיר את הגברת בן-פורת, אני בטוח שהיא תמצא עצמה עד מעל הראש בסטטוס של גמלאית, ואני מאמין שהשופט גולדברג ישכיל להיכנס לנעליה הגדולות של הגברת מרים בן-פורת ויוסיף משקל משל עצמו – כך אנחנו מקווים – למוסד מבקר המדינה. תודה לך.

נואף מסאלחה (העבודה):

חבר הכנסת בויס, לא רק ישכיל לעשות זאת; זה בטוח.

אדוני היושב-ראש, נהנית מהמשחק?

היו"ר ד' תיכון:

לא ראיתי.

נואף מסאלחה (העבודה):

זה היה משחק יפה.

היו"ר ד' תיכון:

אני מוכרח לומר לך, שזה לא קרה בהיסטוריה שלי, מאז 1950, שבשל מצוקות העתים לא ראיתי משחק במסגרת המונדיאל. אתה מאמין? ונדמה לי שאני גם אפסיד את השני בעקבות מה שיעבור עלינו בשעות הקרובות, כפי שאני מבין.

אופיר פינס-פז (העבודה):

— — — זו כבר — — —

שבח וייס (העבודה):

— — — אנחנו בשם הכנסת — — —

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו נצא להפסקה בשעה 20:00. נדמה לי שבשעה 20:00 נצא כולנו להפסקה, כדי לשמוע את "מבט". בעצם — לא "מבט". זה הערוץ השני היום, נכון? "מבט" זה ב-21:00.

נאף מסאלחה (העבודה):

— — — אבל גם ב-20:00 — — —

היו"ר ד' תיכון:

— — — ב-20:00 וב-21:00. אני מבטיח לכם — — —

שבח וייס (העבודה):

— — — אפשר לעשות פטנט, שחבר כנסת ידבר דקה — — —

היו"ר ד' תיכון:

כך הודיעו לי מהטלוויזיה, אבל חבר הכנסת יוסי כץ, יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, צריך לדבר עכשיו.

שבח וייס (העבודה):

נאף מסאלחה (העבודה):

יש זמן.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אפשר שבהצעות החוק הבאות ידברו דקה.

נאף מסאלחה (העבודה):

אולי שתי דקות.

היו"ר ד' תיכון:

הצעות החוק הבאות הן העיקר.

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת כץ – – –

היו"ר ד' תיכון:

זה העיקר, אבל העיתוי הוא אומלל. בבקשה.

יוסי כץ (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אדוני היושב-ראש, ברשותכם, אני רוצה להעיר רק שתיים-שלוש הערות קצרות. ראשית, פעם נוספת להתנצל בשם הכנסת בפני גברתי וצוות משרד מבקר המדינה על כך שהדיון הקודם התמשך וגרם לכך שהשעה תהיה מאוחרת ואתם תתעכבו כאן זמן רב כל כך עד לתחילת הדיון.

שנית, אני רוצה להודות לחבר הכנסת דהאמשה על כך שדיבר בערבית וסיפר, כפי שאומרים, מקצת הדברים לאזרחי המדינה שדוברים ערבית. זה דבר מאוד חשוב, ואני – – –

נאף מסאלחה (העבודה):

אני יכול להעיד – – –

יוסי כץ (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

תודה.

דבר אחרון, אני רוצה להעיר הערה. למעשה לא נשמעו הערות מיוחדות לגבי הדוחות, למעט תשבחות על מוסד המבקר ועל התפקיד הבלתי-רגיל שמילאה הגברת בן-פורת בעיצוב המוסד הזה ובהקניית עוצמה בלתי רגילה לתפקיד, 'וקרה וכל מה שקשור בזה. אני רק רוצה להעיר הערה אחת לגבי חלק מהדברים שנאמרו. מבקרת המדינה גילתה לא אחת עירנות רבה לגבי קיפוח של מגזרים שונים. מבקרת המדינה לא אטמה את אוזניה או את עיניה בפני העובדה שיש מגזרים מקופחים במדינת ישראל ושהקיפוח הזה קיים במשך שנים רבות. הדברים אמורים גם לגבי הציבור הערבי במדינת ישראל וגם לגבי הציבור החרדי, בתחומים מסוימים. אבל המבקרת חזרה והדגישה – ואת זה צריך לדעת – שגם קיפוח מתקנים בצורה מסודרת, על-פי כללי מינהל תקין, ולא תוך רמיסת אותם כללים שהרשויות מצוות לפעול על-פיהם. וזה הדבר שצריך להקפיד עליו, כמובן, כי אין ספק שלפעמים נוצר קיפוח כזה או אחר מבחינה חברתית, ומן הראוי ליצור העדפה מתקנת, כפי שעשינו, להבדיל, במערכת החקיקה לגבי נשים בחברות הממשלתיות וכדומה.

מלה אחרונה. בשמי, בשם הוועדה לענייני ביקורת המדינה, בשם הכנסת כולה, מלה אחת: תודה.

אני מבקש, כמובן, לאשר את הסיכומים שלנו. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

דברי ברכה, משפט אחד, לחבר הכנסת בני אלון, מן המקום, ואחריו – חבר הכנסת אופיר פינס-פז.

נאף מסאלחה (העבודה):

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, גברתי מבקרת המדינה, אני אומר שני משפטים. ראשית, משפט ענייני, והוא, שאני – בלי לפגוע במכובדי חבר הכנסת כץ – מאוד הצטערתי שיש ועדה לענייני ביקורת המדינה, כי מאוד רציתי שהכנסת ככנסת תהיה, חוץ מגוף מחוקק, גם גוף מבקר, ואז ניהנה מהופעותיה של המבקרת בכל הוועדות, בכל נושא ונושא לפי ענייני, וזה לא יהיה נחלתה של ועדה אחת, וכך אני לא זכיתי לדבר הזה באופן האישי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אגב, יש בזה היגיון רב.

בנימין אלון (מולדת):

כן, כך אני חושב. אני מעיר את זה עכשיו במסגרת המצומצמת של רשות דיבור מהמקום.

ובהשלמה למשפט הראשון הזה, גם המעקב, שבזמנו עבר למשרד הכלכלה, שהוקם בזמנו – אני חושב שגם עליו היינו צריכים להמשיך לפקח בכל הוועדות ולראות את השיניים ואת הסנקציות של הביקורת הכתובה.

ומשפט אישי אחרון: אדוני היושב-ראש, אני חושב שהחוק הזה, שמחייב שופטים של בית-המשפט העליון לפרוש בגיל 70, מראה לנו שיש לנו פה עשר שנות פעילות שעשו היסטוריה, אחרי הגיל שבו פרשה המשנה לנשיא בית-המשפט עליון, השופטת בן-פורת, וכמה אנחנו, כמדינה, הרווחנו מעשר השנים האלה, ועוד היד נטויה, וזו רק הוכחה – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת אלון, הפסדנו מזה שלא – – – שופט אחר מבית-המשפט העליון – – –

בנימין אלון (מולדת):

אני מדבר ברמיזות ואני רק אומר שהעיקרון הוא, שכל חוק וכל כלל חוטאים בסופו של דבר לאדם כאדם, כי כל אדם באשר הוא יש לו האישיות משלו, האנרגיה שלו והכוחות שלו, ובמקרה הזה, אחרי פרישתה של המשנה לנשיא בית-המשפט העליון, הרוויחה המדינה מבקר שהכניס את המוסד הזה לרמות שמעולם לא הכרנו.

היו"ר ד' תיכון:

היות שהוא העיר לי, אני מבין שיכול להיות גם אחרת. יכול גם להיות מצב אחר. זה שזה הצליח הפעם – זה לא מלמד על הכלל. הגישה שלי היתה: אם בגיל 70 אתה לא טוב שם, למה אתה טוב במקום אחר?

חבר הכנסת אופיר פינס-פז, בבקשה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני אסתפק באמת בדברי ברכה למבקר. לצערי, לא נתאפשר לי להיות חבר בוועדה לענייני ביקורת המדינה, ועם זאת מצאתי במבקר המדינה כתובת לסוגיות לא מעטות שחשבתי שמן הראוי שמשרד מבקר המדינה יעסוק בהן.

אני חושב שהמבקר תרמה תרומה שלא תסולא בפז, ואני משתמש בביטוי המאוד בומבסטי הזה, משום שהוא מאוד מאוד אמיתי בעניין הזה. גברתי המבקר, אני חושב שתרמת תרומה חשובה באופן בלתי רגיל לשלטון החוק במדינת ישראל, לטוהר המידות במדינת ישראל, והעלית בדרגה שלמה את כל הנושא הזה מבחינת – איך הציבור תופס אותו, איך הממשל תופס את עצמו, איך הכנסת תופסת את תפקידה. אני חושב שבעניין הזה מגיעה לך ברכה מיוחדת מכולנו ותודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. לפני שאנחנו ניגשים להצבעה, תרשו לי לומר כמה מלים. ראשית, תודה לעובדי הוועדה לענייני ביקורת המדינה על שטרחו והכינו את ההמלצות, והם אמונים על ביקורת המדינה זה שנים.

תודה לעובדי משרד מבקר המדינה. תודה לעובדי נציבות תלונות הציבור שהגישו היום את הדוח השנתי שלהם ולכל אלה שעוסקים בביקורת המדינה. אנחנו מעריכים, ומישהו אמר: מכירים. אנחנו גם מוקירים. ואני הוותיק ביותר מבין חברי הכנסת בוועדה לענייני ביקורת המדינה. נכנסתי לוועדה ב-1981, כשהמבקר היה עדיין ד"ר נבנצל, ולבושתי, אני יכול לומר שלוועדה בתקופה ההיא לא היו שיניים, והיא גם נחשבה לפחות חשובה מבין כל הוועדות בכנסת. איש מחברי הכנסת לא רצה להימנות עם שורותיה, וזה נחשב לאחד התפקידים הפחות-חשובים. מה גם שנאמר, שאורך חיי המדף של הדוח מסתכם ביומיים-שלושה ימים ולמבקר אין שיניים.

והנה, לפני עשר שנים בדיוק נבחרה מבקר. ומי שזוכר איך נראתה הביקורת לפני עשר שנים ורואה איך היא נראית היום – זהו בעצם הערך המוסף של המבקר הנוכחית ואנשי משרדה, והיא העלתה את הביקורת לשיאים שכמותם לא ידענו. משרד המבקר משמש כאי בים סוער שאליו פונים אזרחים רבים בנושאים שונים ומגוונים.

למבקרת – תודה מן הכנסת, וליושב-ראש הוועדה – תודה על מה שעשה ועושה, ואני מקווה שימשיך לעשות. תודה רבה בשם הכנסת לך, גברתי, ואני מקווה שעוד נכוננו לך תפקידים נוספים בשירות הציבור.

כאמור, אני עובר להצבעה, והנושא: סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדוח מבקר המדינה מס' 47, שמונח לפנינו, והכנסת רושמת ומקבלת את הסיכומים וההצעות. מי בעד? מי נגד? אפשר להצביע.

הצבעה מס' 1

בעד סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה
לדוח מבקר המדינה מס' 47 נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 11, אין מתנגדים, אין נמנעים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אבקש לצרף את קולי.

היו"ר ד' תיכון:

הסיכומים וההצעות אושרו. מישהו רוצה שאצרף אותו? – חבר הכנסת ריבלין מבקש לצרף את שמו לתומכים.

שבח וייס (העבודה):

גם את שמי.

היו"ר ד' תיכון:

גם חבר הכנסת שבח וייס. אז זה 13 – אפס.

רבותי, תודה למבקרת.

הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון מס' 5) (משך כהונת נשיא המדינה)

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לנושא הבא, שהוא גם כן מעניין – הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון מס' 5) (משך כהונת נשיא המדינה), של חבר הכנסת מאיר שטרית. יציג את החוק חבר הכנסת מאיר שטרית. איזה עיתוי, איזו עונה, איזו שעה הולכת להיות לנו, רבותי.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני – – –

חיים רמון (העבודה):

בעיתוי הזה היה ראוי שהצעת החוק תוסר.

היו"ר ד' תיכון:

נכנסים למקלטים, חבר הכנסת שטרית?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חלילה וחס, להיפך. אדוני היושב-ראש, אני רוצה דווקא להרגיע את הבית ואת חברי הכנסת ולומר שאין שום קשר בין הצעת החוק שלי לבין הדברים שנאמרו על-ידי נשיא המדינה בימים האחרונים – –

נאף מסאלחה (העבודה):

אבל אתה אהבת את הדברים של נשיא המדינה, ויושב-ראש הכנסת ישב על-ידך וחיך. אדוני היושב-ראש, זה לא נכון?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני אתייחס. אני מציע – – –

היו"ר ד' תיכון:

לא שמעתי.

נאף מסאלחה (העבודה):

אתמול בטלוויזיה עמדת בצד וחייכת.

היו"ר ד' תיכון:

לא, היינו עסוקים בנושא אחר. רמון מעסיק אותנו.

חיים רמון (העבודה):

אני מציל אתכם. אתם לא רוצים.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

הצעת החוק, אדוני היושב-ראש, אין לה שום קשר לאירועים של הימים האחרונים ולהתבטאויות הנשיא בימים האחרונים. הצעת החוק הזו אושרה בכנסת לפני שישה חודשים ואושרה על-ידי הוועדה לפני שבועות אחדים לקריאה ראשונה, והיא מובאת לכנסת ללא שום קשר לאירועים, ואם אני מבין נכון נרשמו חברי כנסת לדבר, ורבים בוודאי ידברו על התבטאות נשיא המדינה.

הרשו לי, חברי הכנסת, דווקא להוריד את הטון ולומר, שאולי יאה השעה שאנחנו נוריד את הטונים בעניין הזה. זה לא תורם לאיש שום דבר, לא לנשיא המדינה ולא לראש הממשלה, וכדאי להחליש את

הטונים ולעבור בפרשה הזו לסדר-היום ולנסות להוריד את המתח שנוצר ביניהם ולתת להם את ההזדמנות לעשות זאת. אין שום צורך להוסיף שמן למדורה.

היו"ר ד' תיכון:

אתה נפגשת עם נשיא המדינה?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

נפגשתי היום עם נשיא המדינה, אדוני היושב-ראש, פגישה שאין לה שום קשר לאירועים האחרונים. הפגישה תוכננה מראש, ולצדדי נפלה כמובן גם על רקע האירועים האלה.

היו"ר ד' תיכון:

הבנתי.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני חושב שרצוי לדון בחוק לגופו, והחוק לגופו לא נוגע כלל לנשיא המכהן היום, לעזר ויצמן. החוק הזה נוגע רק לנשיא הבא, שאמור להיבחר בתום כהונתו של הנשיא ויצמן.

החוק הזה בא לתקן שני סעיפים בלבד. סעיף אחד בא לומר, שנשיא המדינה, כמו שעשינו לגבי מבקר המדינה, ייבחר במקום לשתי קדנציות שכל אחת מהן חמש שנים – לקדנציה אחת של שבע שנים בלבד. המגמה של החוק הזה פשוטה מאוד, היא נועדה למנוע מצב שקרה בבחירות האחרונות לנשיא המדינה בקדנציה השנייה שלו, שנשיא המדינה יאלץ לעשות לובי פוליטי בתוך הכנסת, להגיע לחברי כנסת ולסיעות שונות. אני חושב שזה לא מכובד למעמד הנשיא. זה מערב את הנשיא בפוליטיקה. ורצוי שמעמדו של הנשיא, כמו של מבקר המדינה, יהיה מורם מהמערכת הפוליטית. מרגע שהוא נבחר הוא צריך להיות גורם ממלכתי, עם כל המתחייב מהעניין, וצריך למנוע ממנו את העניין הזה של בחירות באמצע כהונתו לקדנציה נוספת.

הכנסת אישרה פה-אחד את החוק לגבי מבקר המדינה, והמבקר שייכנס מחר לתפקידו כבר ייבחר על-פי החוק החדש, הוא נבחר על-פי החוק החדש והוא יכהן קדנציה אחת של שבע שנים.

נשיא המדינה דהיום תמך בחוק הזה עוד בתקופת החקיקה שלו. נדמה לי שבקריאה הטרוםית תמכו בו כל חלקי הבית פה-אחד, כנ"ל גם בוועדת החוקה. אין מתנגדים לחוק הזה. ואני חושב, אדוני היושב-ראש, שנעשה טוב אם נתקן זאת ונאשר את הצעת החוק להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

התיקון השני בחוק, אדוני היושב-ראש, הוא בעיה שנתקלנו בה במהלך בחירתו של הנשיא לכהונה הזאת בפעם השנייה – מועד הצהרת האמונים. אנחנו מציעים שבסעיף 10 לחוק-היסוד, אחרי "ייתן את הצהרת האמונים", יבוא: "בתום תקופת כהונתו ובסמוך ככל האפשר לפני תום תקופת כהונתו של נשיא המדינה הקודם". הסוגיה הזו נבעה מכך, שהיום החוק קובע בצורה מפורשת ממש את היום שבו יקיימו את ההשבעה, ואם היום הזה נופל בשבת, או ביום שאין בו ישיבת הכנסת, או ביום אחר, ויש בעיה שבגללה אי-אפשר לקיים את ההשבעה באותו יום – יש בעיה מבחינת החקיקה. התיקון הזה נותן גמישות מסוימת ליושב-ראש הכנסת לקבוע את מועד השבעת הנשיא, לאו דווקא בדיוק, יכול גם בסמוך למועד או קצת לפני פקיעת כהונתו של נשיא המדינה, כדי לאפשר מצב שלא דווקא ביום וברגע ובשעה חייבים לקיים את ההשבעה.

אלה בעצם התיקונים העיקריים, ואני אודה לחברי הכנסת אם הצעת החוק הזאת תאושר ותועבר לוועדת החוקה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

נאף מסאלחה (העבודה):

הוא לא חוק-יסוד? הוא לא מצריך רוב של 61?

היו"ר ד' תיכון:

כן. הוא לא מצריך 61.

תרשו לי כמה הערות, כי יש לי גם כן חלק בעניין הזה, כמי שהביא את הנושא הזה. זו היתה בקשתו של הנשיא ויצמן לפני שהוא נכנס למערכת הבחירות האחרונה. הוא ביקש שלא לחזור על הטעות הזו של עירוב נשיא במערכת בחירות. את פרי הבאושים של מערכת הבחירות אנחנו אוכלים, לצערי הרב, כמעט מדי יום ביומו, ובעצם הרגעים הללו, כשכולם מנסים להתחשבן, וזה לא טוב ולא בריא, ואני מקווה שהנשיא יתעשת ויבין מה תפקידה של הכנסת בעניין הזה, שהרי אני לא מניח שהוא רצה לפגוע במעמדה של הכנסת, ואולי הוא לא היה ער למשמעויות ולדקויות של הדברים שהוא אומר, ואני נמנה עם אלה שסבורים שיש לנשיא זכות לבקר, אבל הוא איננו יכול לפלוש לתחום הכנסת בכל מה שקשור בהקדמת מערכת הבחירות, גם אם הוא חושב כך.

כאמור, החוק הזה הוא על דעתו של הנשיא הנוכחי, אם כי – – –

חיים רמון (העבודה):

אתה תומך בחוק הזה?

היו"ר ד' תיכון:

כן, כן, אני הבאתי אותו בכלל. אתה לא מרוצה?

חיים רמון (העבודה):

אני מתנגד בחריפות לחוק. מה שהיה בימים האחרונים מוכיח מה יכול להיות תקוע. זה שנשיא המדינה המכהן לא אהב – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

זה הדיון עכשיו, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, ברשותכם, בשעה 20:00 ארצה לרדת, אבל היות שלא יהיה מי שיחליף אותי – –

שבח וייס (העבודה):

אם תדבר, אני אחליף אותך.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

– – נעשה הפסקה לראות את מסיבת העיתונאים, ב-21:00.

היו"ר ד' תיכון:

אז ב-21:00 נעשה עוד הפסקה. יכול להיות שהדיון ייראה אחרת.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אתה ממחר לאיזה מקום היום. מה היה עם קרואטיה ורומניה?

חיים רמון (העבודה):

0:1. לא הפסדת שום דבר, אדוני היושב-ראש, משחק לא טוב.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת נסים דהן – אינו נוכח. חבר הכנסת בני אלון, בבקשה, שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת אופיר פינס-פז. אחריו – חבר הכנסת אחמד סעד. אחריו – חבר הכנסת רובי ריבלין.

אז קדנציה אחת לחמש שנים זה יותר טוב, לא?

חיים רמון (העבודה):

בוודאי.

היו"ר ד' תיכון:

אז תציע, זה בקריאה ראשונה, אפשר לשנות לחמש שנים, אפשר גם לארבע.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

היתה פעם רשימה לכנסת, והם אמרו, שאם הם ייבחרו תהיה רוטציה, וכל אחד מהם ייכנס לכהן.

היו"ר ד' תיכון:

אני בטוח שעל התקופה לא יהיה ויכוח, על זה נגיע להסכמה; השאלה היא אם זו קדנציה אחת או שתיים. כן, חבר הכנסת אלון.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנשיא ויצמן הראשון מייחסים לו את האמרה, שחוץ מלממחטה אין לו לאן לתחוב את האף.

חיים רמון (העבודה):

אסור לו.

בנימין אלון (מולדת):

אסור לו לתחוב את האף.

היו"ר ד' תיכון:

הוא היה חכם.

בנימין אלון (מולדת):

אני מקווה שאני לא אצטרך לומר: הנשיא ויצמן האחרון; כלומר, האחרון שבנשיאים. עם הקצב של הפולמוס שנוצר בעקבות מעורבות פוליטית של הנשיא, ובעקבות השינוי הקונסטיטוציוני שקרה עם הבחירה הישירה לראשות הממשלה – שנותן לראש הממשלה מעמד שונה מזה של הכנסת – נוצר כאן מצב משונה: נשיא נבחר על-ידי כנסת, כשראש ממשלה נבחר על-ידי העם, וכשנשיא לא שומר על הסגנון הממלכתי המורם מעם ומתערב, יכולה להיווצר דינמיקה של דעת קהל שתאמר: התחלנו בויצמן ונסיים בויצמן.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אתה מתכנן משהו, חבר הכנסת אלון?

בנימין אלון (מולדת):

לא.

אופיר פינס-פז (העבודה):

מויצמן עד ויצמן לא קם – – –

בנימין אלון (מולדת):

אני לא מתכנן שום דבר.

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת אלון אמר שהמצב היה אמור להיות אחר.

בנימין אלון (מולדת):

אני רוצה להבהיר שאני נוהג כבוד בבית הנשיא, בנשיא. אני חושב שכולנו, כל אזרחי ישראל, צריכים לנהוג כבוד בנשיא המדינה. גם קל לי לומר את זה, כי אזרחי ישראל אוהבים את הנשיא שלנו, אני לא מסתכן פה בשום דבר. אני לא מבקש מהאזרחים צו וגזירה שהציבור אינו יכול לעמוד בהם – קל לאהוב את הנשיא ויצמן, להעריך אותו ואת רעייתו ואת העשייה שלהם.

אסיים במה שהתחלתי. אני פונה מכאן, ממשכן הכנסת אל נשיא המדינה, בהמשך לפנייתו של היושב-ראש, אם אנחנו לא רוצים לעמוד בפני קביעה ציבורית שלא נוכל לחסום אותה. מעבר לסימפתיות האישיות, תמיד אמרתי שכימיה וסימפתיה אישית יש להן חשיבות גדולה מאוד, אבל הן לא כל העולם, גם לא בפוליטיקה. היתה כימיה גדולה בין ויצמן לבין סאדאת, אבל לא זה מה שקובע פוליטיקות ברמות בין-לאומיות; כנ"ל בדברים אחרים. אנשים מלאי קסם כמו הנשיא יכולים לפעמים לטעות בשפיטה הציבורית. הציבור יאהב אותם, כי הם מקסימים, אבל הציבור גם יאמר את דברו, שהוא אינו מעוניין במעורבות פוליטית יתירה מן המידה הראויה. עד כאן.

שבח וייס (העבודה):

גם ויצמן הראשון היה כימאי.

חיים רמון (העבודה):

המחנה שלך אהב את המעורבות הפוליטית, טיפח את המעורבות הפוליטית של הנשיא ויצמן והעלה אותה על נס.

בנימין אלון (מולדת):

מי?

חיים רמון (העבודה):

המחנה שאתה משתייך אליו. כאשר המעורבות הזאת מצאה חן בעיניכם, אמר ראש האופוזיציה דאז: הקשיבו לויצמן, הקשיבו לנשיא.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, אתה מוותר על זכות הדיבור? כבר אמרת את שתי ההערות שהיו לך.

חיים רמון (העבודה):

יש לי ארבע.

בנימין אלון (מולדת):

אני פטור מלענות, כי זו הערה עניינית, ומישהו אחר בוודאי ישיב על ההערה הזאת. תודה, אדוני.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אופיר פינס-פז.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, בפתח הדברים אני רוצה לומר, שאני תומך בהצעת החוק, וצריך לשים דברים על השולחן. ההצעה הזאת מחזקת את מעמד נשיא המדינה ופוטרת אותו מתלות מוגזמת בתהליכים שעברנו.

אני רוצה להזכיר לכולנו, שאנחנו גרמנו לנשיא להתפלש בעפר, השפלנו אותו – – –

היו"ר ד' תיכון:

למה?

אופיר פינס-פז (העבודה):

למה? כי תהליך הבחירות שויצמן עבר כאן לא מזמן היה תהליך מביש, שגם בייש את הכנסת, לעניות דעתי.

היו"ר ד' תיכון:

למה? כל פעם שחברי הכנסת מצביעים כמו שאתה לא אוהב, הכנסת צריכה להתבייש? אני שואל. אני לא אוהב את ההלקאה העצמית הזאת. כל פעם שמישהו לא נבחר בסיבוב ראשון או שצריך להתאמץ על-פי החוק, אנחנו לא מכבדים אותו?

שבח וייס (העבודה):

יצחק בן-צבי נבחר בקושי בסיבוב השלישי. זה לא היה תהליך משפיל, אבל אז לא היה מועמד מעדות המזרח.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ראשית, אני מרוצה מהתוצאה.

היו"ר ד' תיכון:

אני מתאר לעצמי שאתה מרוצה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אני רוצה להזכיר לך, שחברי כנסת נעמדו מול מצלמות הטלוויזיה, ויום אחד הם אמרו שהם מצביעים כך, ביום השני אחרת, הם אמרו דבר והיפוכו, והיה סביב העניין הזה מחול שדים.

היו"ר ד' תיכון:

למה? זו הצבעה חשאית, ואיש לא ידע כיצד חבר הכנסת הצביע. בכוונה המחוקק רצה שההצבעה תהיה חשאית.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אני בעד הצבעה חשאית. צר לי שאתה חושב אחרת ממני. אני חושב שהתהליך הזה לא הוסיף כבוד לכנסת. אם יש חברים שחושבים אחרת – זכותם.

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו מלקים את עצמנו במו ידינו, במו פינו; תמיד אנחנו מפחיתים את מעמדה של הכנסת.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אין פה שום שאלה של פחד.

היו"ר ד' תיכון:

מפחיתים, מלשון פיחות; לא מפחדים.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אנחנו באמת מפחיתים בערך עצמנו, אבל בתהליכים, לא בניתוח התהליכים.

חיים רמון (העבודה):

אם היו שני מועמדים שאחד מהם איננו נשיא?

היו"ר ד' תיכון:

מה היית אומר אז?

אופיר פינס-פז (העבודה):

אינני יודע מה הייתי אומר אז, אני יודע מה אני אומר היום. אני אומר שהתהליך היה לא מכובד. זה הכול.

היו"ר ד' תיכון:

למה בחירות חשאיות – – –

חיים רמון (העבודה):

למה כשהרצוג היה מול השופט אלון היה קרב קשה, מסובך, קרב דמוקרטי, ובסופו של דבר היתה הכרעה ואף אחד לא הרגיש מושפל?

אופיר פינס-פז (העבודה):

בתהליך הנוכחי יצא הנשיא מושפל והוא הרגיש רע מאוד עם התהליך הזה. אני חושב שהוא צודק, הוא עבר כאן תהליך שהוא לא היה צריך לעבור אותו.

שבח וייס (העבודה):

מזל שהרצוג נבחר, כי רמון נכנס במקומו.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת פינס, כל מי שהולך לבחירה עובר תהליך לא נעים.

היו"ר ד' תיכון:

מי אוהב בחירות? אתה אוהב את הפריימריס?

אופיר פינס-פז (העבודה):

זה לא דומה.

חיים רמון (העבודה):

זה דומה. כל מי שרוצה להיבחר במשטר דמוקרטי צריך לעבור תהליך שבו הוא צריך לבקש מהגוף הבוחר שיבחר אותו.

אופיר פינס-פז (העבודה):

עדיין אני חושב, שנשיא מדינה לא צריך להתפלש בעפר, לא צריך להשפיל את עצמו.

חיים רמון (העבודה):

זה עניינו.

אופיר פינס-פז (העבודה):

לכן נולדה הצעת החוק הזאת, שנשיא לא יצטרך לכהן שתי קדנציות – תהיה לו קדנציה אחת של שבע שנים. זו בדיוק הסיבה לכך שהצעת החוק הזאת הועלתה, למי שלא זוכר.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

בבחירה הראשונה זה לא יהיה?

אופיר פינס-פז (העבודה):

יש הבדל בין הבחירה הראשונה לשנייה. בבחירה השנייה הוא זקוק לאמון מחודש ולאליף ואחת הידברויות וסחיתות.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

לפחות זאת צריכה להיות מערכת יותר קלה. גם לפי החוק הזה – אם נקבל אותו – נשיא ייבחר פעם אחת ולא יותר, אבל בעצם הבחירה הוא יעבור אותו תהליך.

אופיר פינס-פז (העבודה):

ייבחר נשיא פעם אחת ולא יצטרך לעבור את הווייה-דולורוזה שאנחנו העברנו את הנשיא בפעם השנייה. אני חושב שבדיוק לכן ההצעה הזו היא הצעה טובה.

כפי שאמרתי, הצעת החוק הזו מחזקת את הנשיא, מחזקת את מעמד נשיא המדינה. אני חושב שזה גם חשוב במסגרת האיזונים והבלמים שקיימים בדמוקרטיה הישראלית, שהרי חוק-יסוד: הממשלה חיצק באופן מובהק את ראש הממשלה גם מול הכנסת.

אני לא מתרגש מזה שנשיא המדינה אומר אמירות פוליטיות. נשיא המדינה הוא לא בובה, הוא לא בובת ברבי, הוא לא קישוט שאנחנו מציבים במשכן הנשיא ומצפים ממנו שרק יחייך וילחץ ידיים. נשיא מדינה הוא אדם פוליטי, לא מפלגתי. לא רק שזכותו, אלא גם חובתו להתערב בלי שהוא יהיה כבול באזיקי הבחירה המחודשת.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו אמונים על האמירה: נשיא בעמך לא תאור. אם הנשיא מתערב פוליטית, זאת אומרת שהוא הופך להיות לעומתי לפחות לחלק מהעם, ואז – –

אופיר פינס-פז (העבודה):

תשאיר את זה לשיקולו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – הוא פוליטי, ולכן אני בעד.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, יש לי בכל זאת הרגשה שיש פה התרגשות מופרזת מול תפקיד לא מרכזי כל כך.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, מי יודע לאן יובילונו דרכינו. למה להגיד דברים שאחר כך יזכרו לך אותם בהקשר הספציפי הזה?

היו"ר ש' וייס:

אני כבר אומר את זה, לקראת האפשרות שלי. אני כבר מכין את זה. זה תפקיד מעניין, חביב, לא מרכזי.

נואף מסאלחה (העבודה):

שבח הוא המועמד שלנו לנשיא הבא.

היו"ר ש' וייס:

נשיא מועדון יוצאי הכנסת. מזכרתם מאוחר.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אני מציע לחברי חברי הכנסת להסכית ולשמוע מניסיונו של הנשיא המכהן. אני חושב, שהצעת החוק הזו היא צודקת, היא מתאימה, היא עונה על המציאות הקיימת היום בחברה הישראלית ובפוליטיקה הישראלית. אני מציע לתמוך בה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אופיר פינס-פז. חבר הכנסת נואף מסאלחה.

נואף מסאלחה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, אני רוצה לברך את הנשיא. אין הרבה אנשים כמו רובי ריבלין ובני אלון וקצת מהמפד"ל שאפילו לא רוצים פעימה שנייה. אני מבין את העניין העקרוני. לנשיא מותר לעסוק רק בחינות, ובהתחלה הוא אפילו סירב לתת חנינות. הוא אמר: אני לא רובוט.

אתם יכולים לשאול: מה אמרת אז, כשהיו פיגועים? גם כשהיו פיגועים – אני לפחות מדבר בשם עצמי – נקרעתי גם בגלל הרג אזרחים וגם בגלל הקיצונים שהרגו את השלום. הייתי אז סגן שר הבריאות, וכך אמרתי. אני לא חכם מדי, אבל לפחות כך הרגשתי.

אני חושב שההצעה ראויה, שהיא טובה. דווקא הנסיבות של הצהרות הנשיא מחזקות את הצעת החוק של חבר הכנסת מאיר שטרית. קדנציה אחת, שבע שנים, הכנסת תבחר אולי נשיא פחות פוליטי. אני מרוצה אישית מהנשיא עזר ויצמן, אבל אולי זאת דוגמה פחות פוליטית. זה עניינה של הכנסת.

אני בוודאי תומך בהצעת החוק הזאת. כל המהומה שקמה על הנשיא, ללא קשר עם הצעת חוק זאת, אני חושב שהיא לא מוצדקת. אני חושב שאף שחבר הכנסת חיים רמון וגם אני תוקפים לפעמים את ראש הממשלה – אני פחות ממך – נראה לי שהוא מהתל בכל העולם, אבל הוא רוצה את הפעימה ולא יכול; לא יכול בגלל קומץ אנשים, כלומר רוב הקואליציה.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת מסאלחה, לא יכול זה לא רוצה.

נאף מסאלחה (העבודה):

אני מסכים אתך. הוא ראש הממשלה, והוא נבחר אישית. הוא רוצה, אבל הרוב המכריע של הקואליציה, אני בטוח שרוצה בפעימה, אבל הוא לא יכול לכפות עליו. כל האופוזיציה רוצה. לא מדובר עדיין על 13% ולא על כל ארץ-ישראל.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת מסאלחה, אתה אומר דברים חמורים מאוד על ראש הממשלה.

נאף מסאלחה (העבודה):

למה?

חיים רמון (העבודה):

אתה אומר, שהוא רוצה, אבל בגלל לחץ קטן של קבוצה קטנה בתוך הקואליציה שמאיימת על שלטונו הוא מפקיר את ביטחון ישראל. תאמין לי, זה יותר חמור. זה לא מן העניין.

נאף מסאלחה (העבודה):

היות שאתה נציגי בוועדת החוץ והביטחון – אני לא הייתי וכנראה לא אהיה בה – התפיסה הביטחונית שלך, חבר הכנסת רמון, מקובלת עלי. אתה יודע, אף שבסך הכול הייתי, או אתה עדיין סרן במילואים.

על כל פנים, אני אומר שוב שהנשיא חש. הוא לא בא לשאול את ערפאת ולא את מובארק. הוא הזכיר אותם בהקשר של יחסי אמון ביניהם. הוא עדיין נשיא מדינת ישראל, הוא לא נשיא פלסטין ולא נשיא מצרים והוא לא מלך ירדן. קשרי האמון ביניהם התחילו מקמפ-דייוויד, עוד כשמנחם בגין, זיכרונם לברכה, היה ראש הממשלה. הם בנו את השלום, ואנחנו עזרנו להם.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

האם לפי דעתך נשיא יכול לומר לראש ממשלה שאין לו אמון בו?

נאף מסאלחה (העבודה):

לא. לא הייתי רוצה שהנשיא יגיד זאת לראש הממשלה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לא אמרתי שהוא אמר.

נאף מסאלחה (העבודה):

לא. אבל דע לך, שגם הנשיא הוא לא דוור, הוא לא דואר. הוא נשיא מדינת ישראל, והוא עזר ויצמן, עם כל הזכויות שיש לו, לא יותר מדי, אבל מי שבחר בעזר ויצמן ידע במי הוא בוחר. אני הזכרתי גם את הפיגועים שהיו, ואז רבין אמר: נמשיך במשא-ומתן, וויצמן קם ואמר: לא, חכו. לי זה לא נראה אז. לליכוד זה נראה וגם לביבי נתניהו זה נראה.

זה, לדעתי, עזר ויצמן. הוא לא חרג מסמכויות. אני מסכים שזה לא מקובל. אני תומך בהצעת החוק הזאת. מספיקה קדנציה אחת של שבע שנים. אני אצביע בעד הצעת החוק. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אחמד סעד. סגן היושב-ראש חבר הכנסת מסאלחה יודיע מי יהיה אחריו. בבקשה.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, הצעת החוק החדשה אינה טובה, לדעתי, ואני לא אתמוך בה. אני חושב, שאם נאריך את כהונת הנשיא לשבע שנים, יכול להיות שהוא יעשה מה שבא לו והוא לא ייתן דין-וחשבון לאיש. אם יהיה נשיא גרוע, למה לנו לסבול אותו שבע שנים?

חיים רמון (העבודה):

כל מלה אמת. אדוני היושב-ראש, תקשיב. אני חושב שיש לו טיעונים מעניינים שעשויים לשנות את דעתך.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

לכן אני חושב, שכשיש שתי קדנציות, הוא מוכרח להביא בחשבון שבקדנציה השנייה הוא ייתן דין-וחשבון למי שבחר בו, ולהיפך, זה יחזק את מעמד הנשיא.

בקשר להצהרות הנשיא ויצמן, אתמול בירכתי אותו על ההצהרות שלו. אמרתי שיכול להיות שזה לא בסמכותו, אבל כנשיא המדינה, כאזרח המדינה, הוא גם כן מודאג מהמצב שהגענו אליו. הוא מייצג לא רק חצי בית או חצי עם אם הוא אומר שהגענו למצב של הידרדרות, אם בתחום המדיני ואם בתחום החברתי-הכלכלי. כולנו נפגעים, תומכי הליכוד, תומכי מפד"ל או תומכי חד"ש. אנחנו הגענו למבוי סתום שיכול להביא לאסונות שיפגעו בכל עם ישראל ולא בחלק מהבית.

הדבר השנוא עלי ביותר הוא הצביעות. אני הייתי עד, ואני בזירה הפוליטית לא חדש.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה מחד"ש, אבל לא חדש.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אני מחד"ש, אבל לא חדש. אני זוכר, שכאשר לנשיא היתה ביקורת על המנוח יצחק רבין בעניין תהליך אוסלו והפיגועים, אתם בימין שרתם הללויה לנשיא על כך שהוא ביקר את רבין. למה היום יש לכם עמדה מנוגדת?

הנשיא רואה במו עיניו ומרגיש יום יום; הוא במפגשים עם ראשי המדינות הערביות, הוא יודע את העמדה שלהם, שהם כן רוצים להגיע להסכם שלום ולגמור את הסכסוך הישראלי-הערבי. אתם רואים שהגענו למצב שהמדיניות של הממשלה הזאת מחבלת בסיכוי להגיע לשלום. אתם חושבים שאין לו רגש? הוא לא אזרח המדינה? לכן הוא התבטא, ואני בירכתי אותו על כך.

היו"ר נ' מסאלחה:

ואתה לא תתמוך בחוק.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אני לא אתמוך בחוק. הבנתי את הרמז. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת רובי ריבלין. אחריו – חבר הכנסת שבח וייס.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני לא בטוח כלל וכלל שצריך לשנות את החוק רק בגלל אותה מערכה שהתנהלה כאן בבחירה האחרונה של נשיא המדינה. השאלה היא אם השיטה בעניין זה דווקא לא היתה ראויה ורצויה ואפשר לנהל מערכות בחירות אחרות, אבל, בהחלט, אם באים היום ומבקשים לתקן את חוק-יסוד: נשיא המדינה, ייתכן מאוד שאנחנו צריכים לתת את דעתנו, לאור אמירתו של כבוד נשיא המדינה – אחד האנשים האהובים על אזרחי ישראל, עזר ויצמן, אשר אמר אתמול בצורה המפורשת ביותר איך הוא מפרש את תפקידו של נשיא המדינה.

נשיא המדינה קבע, שחובתו ומחויבותו היחידה של נשיא המדינה היא לגור בירושלים; כל שאר הדברים נתונים לשיקול דעתו. ומשעבר לגור בירושלים – וזה אחד המעשים הטובים, ומקום מושבו של הנשיא, כמובן, בירושלים – מפרש נשיא המדינה את התחייבותו כלפי הציבור עקב בחירתו כהתחייבות גמורה. מכאן ואילך הוא ראש המדינה, כמובן, ובהיותו כזה, הרי הוא יכול לנהוג כראש מדינה. השאלה היא, האם כראש מדינה יכול נשיא המדינה – ונשיא המדינה אינו דווקא עזר, הוא יכול להיות גם נשיא אחר; זאת אומרת, עזר ויצמן, בלי כל ספק אדם בעל זכויות רבות בעם ישראל ובמדינת ישראל, לגבי כל אזרחי ישראל, פעילותו רבה, עברו עשיר, ובאמת הוא קנה את כל תפקידיו הציבוריים בזכות ולא בחסד. קטונתי מלבוא לבקר או לפאר או לשבח אותו.

עם זאת, עזר ויצמן, כבוד נשיא המדינה, היה איש פוליטי לכל דבר, וכאיש פוליטי הוא התמודד בשלוש מפלגות. הוא היה פעם במפלגה זו ולאחר מכן היה איש מרכזי במפלגה אחרת, הקים תנועה, ויחד אתה עבר והצטרף לתנועה אחרת – איש פוליטי לכל דבר, איש פוליטי שגם ידו בכול ויד כול בו, ופעילותו על טהרת האיש הפוליטי, האמין והאמון, ולא היה בו רבב.

שבח וייס (העבודה):

טוב שלא אמרת את ההמשך של ידו בכול ויד כול בו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מייד הלכתי לצד התשבחות. הבנתי לאן זה מוביל ועברתי מייד לפסוק שרק יכול להסביר את כוונת דברי, לשבח ולהלל. אבל בסך הכול הוא היה איש פוליטי.

והנה, אותו איש פוליטי קיבל את אדרת נשיא המדינה, שלמשרתה הוא נבחר לא פעם אחת אלא פעמיים, ויש לי מקום אפילו להאמין שהיו אנשים בכנסת זו שהצביעו עבור עזר ויצמן בקדנציה זו או בקדנציה אחרת, לא בגלל דעותיו אלא למרות דעותיו.

שבח וייס (העבודה):

זה וידוי, לא?

היו"ר נ' מסאלחה:

לא רק הוא. קח לדוגמה את אהוד אולמרט.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת שבח וייס, אינני רואה בכך כומר ואני יהודי, בן יהודי, בן בנם של יהודים. אינני נוהג לעשות וידוי. אני בא ואומר: יש לי מקום להאמין, שהיו בהחלט אנשים שהצביעו בעד הנשיא עזר ויצמן, כפי שהצביעו אנשים בעבר בעד נשיא זה או אחר, לא בגלל דעותיהם אלא למרות דעותיהם, משום שבאו ואמרו: מרגע שנתנו לו את שלמת הנשיא ואמרנו לו: שמלה לך, נשיא תהיה – גם זאת היתה נבואה שאני לא יודע אם היא נבואת נחמה או נבואת תוכחה.

שבח וייס (העבודה):

שמלה לך קצין תהיה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אז אני אמרתי: שמלה לך נשיא תהיה.

חיים רמון (העבודה):

למה, היית בשבוע הגאווה?

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא לא היה. מה אתה מלביש עליו?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני מגן על החלכאים והנדכאים. אני לא חושב שצריך לשאת את נס הצלחתם.

שלא באותו עניין, אני בא ואומר: ייתכן מאוד שמרגע שנשיא המדינה בא ופירש את חוק נשיא המדינה כפי שהוא מפרש אותו, לאמור: חובתו היחידה של נשיא המדינה לגור בירושלים, ומכאן הוא ינהג על-פי פרשנותו הבלעדית כראש המדינה, לאמור: ראש המדינה הוא מעל ראש הממשלה, או יכול להיות, חלילה, לעומתי לראש הממשלה – האם ראש מדינה יכול לבוא אל ראש הממשלה, שהוא נבחר על-ידי כלל הציבור, ולומר לו, למשל, אני לא מצטט, חלילה: אין לי אמון בך? ומשאמר: אין לי אמון בך, והוא איבד את אמונו בראש הממשלה, צריך לצפות שגם ראש הממשלה, חלילה, ואני מדבר על דבר תיאורטי, על מקרה שלא קרה ואני מקווה שלא יקרה, אבל מקרה תיאורטי כזה, שעל-פי פרשנות כזו יכול להיות מצב שבו יתעמת נשיא המדינה, ראש המדינה, לעומת ראש הממשלה, שהוא ראש הממשלה הנבחר ישירות על-ידי כלל עם ישראל, והנה זה עומד מול זה. אם אין לזה אמון בזה, כנראה גם לזה אין אמון בזה. ואם כך הדבר, האם לא היה מן הראוי שאותו נשיא, שאינו יכול לפטר את ראש הממשלה, כאשר אין לו אמון, יבוא וימצא מקום להתפטר?

אני לא חושב שכל הנושאים הראויים לדיון והראויים לתיקון מצויים בתיקון של חבר הכנסת מאיר שטרית. אני לא בטוח כלל, שבעניין זה, המנהג שנהגנו עד היום לא היה מנהג ראוי. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה מצביע בעד או נגד?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני חושב שאלך הביתה.

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת רובי ריבלין, למרות דעותיך קיבלת כפול זמן.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש מפלה לטובת היהודים.

היו"ר ל מסאלחה:

אני מפלה אותך לטובה.

חיים רמון (העבודה):

זו אפליה מתקנת.

שבח וייס (העבודה):

זה תקדים כדי שגם אני אוכל להתבטא.

היו"ר ל מסאלחה:

בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שאתייחס לחוק עצמו, אני רוצה לומר משהו בשולי הריאיון שהעניק היום ראש הממשלה בטלוויזיה בעניין הנשיא.

היו"ר ל מסאלחה:

מה אמר, אדוני?

שבח וייס (העבודה):

כמה אמירות שהן ביקורתיות מאוד נגד הנשיא ונגד עמדתו. בסדר.

אני רוצה לספר לכם סיפור. מדי פעם בפעם אני מנסה לשלב בפרוטוקול הכנסת דברים שקשורים ליצחק רבין, זיכרונו לברכה.

ב-1 בנובמבר 1995 ביקר כאן, בכנסת, הנשיא סוארש, נשיא פורטוגל, ונאם את נאומו. ראש הממשלה יצחק רבין נאם את נאומו, נציג האופוזיציה אז היה משה קצב, ויושב-ראש הכנסת – כמקובל. אגב, זה היה נאומו האחרון של יצחק רבין בכנסת, אבל את זה לא ידענו אז. לעת ערב נערכה במשכן הנשיא סעודה, כמקובל. על-פי המסורת, יושב-ראש הכנסת יושב שם בשולחן הכבוד, בדרך כלל ליד רעיית ראש הממשלה או ליד ראש הממשלה. באותה סעודה היתה לי זכות גדולה לשבת ליד יצחק רבין, לא בפעם ראשונה. שוחחנו. היה ערב מעניין.

בשעה 22:00 אמרתי לראש הממשלה: יצחק, אני הולך. אומר לי ראש הממשלה יצחק רבין: שבח, זה הנשיא. אל תלך, זה לא נימוסי. זו שיחה בארבע עיניים. אמרתי לו: יצחק, אני צריך לצאת לארצות-הברית בעוד שעה, לטקס שייערך למחרת בהצבת מונומנט לזכרו של ראול ולנברג בגבעת הקפיטול ולנאום שם. והוא אמר: זו סיבה, תיגש לנשיא ותתנצל. אמרתי לו: ודאי שאתנצל. תזכרו את הסיטואציה: זה ראש ממשלה בישראל, שתתם תרומה גדולה מאוד לבחירתו של עזר ויצמן לכהונה ראשונה כנשיא המדינה. אנחנו, השמאל, בחרנו בו, בהתנגדות נחרצת של הימין כולו. וזאת אחרי שהנשיא ויצמן העיר כמה הערות קשות מאוד נגד קצב יישומו של אוסלו וגרם צער רב וכאב ליצחק רבין, ואני יודע זאת. איזו מידה של ריסון, תרבות, והייתי אומר אדיבות אצילה גילה ראש ממשלה מול נשיא, כי מדובר בנשיא. ויצחק רבין לא היה אדם חסר יצרים, כידוע, והוא ידע לא פעם אחת להעיר הערות קשות. היה בו משהו ממלכתי בתחום הזה ובהרבה תחומים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הוא היה גם בן-אדם.

שבח וייס (העבודה):

אני מציע לאנשים שמתהדרים בהוד ובהדר ממלכתי, לאנשים שמתהדרים בהיותם תלמידים או תלמידי תלמידיו של ז'בוטינסקי ומתהדרים בממלכתיות, שילמדו מיצחק רבין מידה של כבוד כלפי מוסד הנשיאות כל עוד הוא קיים, גם כאשר הנשיא מעיר איזה שהן הערות.

אני חושב, שמה שקורה בימים האחרונים הוא תהום של צביעות. אתם הפכתם את הנשיא ויצמן באותה תקופה למלך שלכם. השתמשו בו בתעמולת הבחירות, השתמשו בו בשלטים בחוצות, השתמשו בו בכל מקרה, כדי לבוא ולומר: הנה, תראו מה דעתו של הנשיא על הסכמי אוסלו. ועשה זאת בעיקר בנימין נתניהו, ראש האופוזיציה דאז. גייסתם את הערותיו של הנשיא לתעמולה קטלנית

ביותר נגד אוסלו. אולי זה אפילו סייע לכם בבחירות; מה שהנשיא ויצמן ודאי שלא התכוון לו, כך אני מניח. עכשיו, לפתע, ממלכתיים, והנשיא יחזור להיות ממלכתי.

צבי הנדל (מפד"ל):

לקרוא לבחירות זה אותו דבר?

שבח וייס (העבודה):

תסלח לי, חבר הכנסת זאב בויס, תיכף אזכיר לך איזה עוד נשיאים קראו לבחירות, מי, מתי ומי גייס אותם. אם היושב-ראש ייתן לי זמן אעשה זאת, ואני מקווה שהוא ייתן לי דקה או שתיים. וזה מניסיוני ומדיעתי.

הסכם אוסלו, המאורע הפוליטי המשמע ביותר את הציבור, בכנסת שהרוב בה נשען על קוצו של יו"ד – או על קוצו של גימ"ל או על קוצם של קולות – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

על קוצו של "מיצובישי".

שבח וייס (העבודה):

תפסיקו עם ה"מיצובישי", משום ששניים עברו מצד זה וחבר הכנסת זיסמן וחבר הכנסת קהלני עברו לצד השני. זה התאזן. תפסיקו עם זה כבר. זה פשוט התאזן. אבל את זה נוהגים לשכוח. זה התאזן בדיוק. שניים עברו מפה לפה ושניים עברו מפה לפה, וזהו.

עכשיו, כשבא נשיא ומול הרוגי טרור אומר את האמירה הזאת – זו יותר מביקורת קטלנית כלפי ראש ממשלה, בעניין תהומי, והוא משסע. אז אמר. וכעסנו. למרות זאת בחרנו בו בפעם השנייה, כולנו או רובנו. מספיק. מה שהספקתי לראות עכשיו בטלוויזיה זה איזה חזיון מתעתע של צביעות, של שכחה והשכחה, של העמדת פנים. זה לא עושה רושם בכלל. התעתוע הזה הוא דבר נורא. לפני שנתיים-שלוש שנים היתה התנהגות כזאת, והיום זה הפוך לגמרי.

עכשיו, אעבור לחוק, רבותי. משטרים דמוקרטיים – – –

בנימין אלון (מולדת):

אם כך, נתניהו רק מגשים את מה שהוא אומר.

שבח וייס (העבודה):

תראה, אני יודע שהנשיא מעורר מחלוקת. הוא מעורר, הוא עורר אז והוא מעורר עכשיו. אז יש לנו נשיא מעורר מחלוקת. אני לא אומר שאי-אפשר להעיר לנשיא. אני רק מדבר על הפוזה הזאת של ערגה לממלכתיות היום. באמת. הסיפור ברור לגמרי.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

פרופסור וייס, אני מבקש לומר רק משפט אחד.

שבח וייס (העבודה):

ברשות היושב-ראש.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

פעם אחת שבה שמעתי את ויצמן בעניין אוסלו היתה כשהיה פיצוץ בבית-ליד. הוא ביקר אצלי בקריית-גת. על רקע הפיצוץ ובעקבות מה שהיה באותו יום, הוא אמר: רבותי, צריכים לעצור ולעשות חושבים.

שבח וייס (העבודה):

כן, זה בדיוק מה שהליכוד אמר פה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

בעקבות אמירה זו, לקרוא לבחירות זה אצלך – – –

שבח וייס (העבודה):

אדוני, כבר היו נשיאים שאמרו שצריך להקים ממשלת אחדות והיו נשיאים שאמרו דברים קשים מאוד בנושא החנינה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

וממשלת אחדות.

שבח וייס (העבודה):

תסלח לי, זה אותו דבר.

היו"ר נ' מסאלחה:

הנשיא ויצמן אמר: ממשלת אחדות.

שבח וייס (העבודה):

מה ההבדל בין זה לזה?

צבי הנדל (מפד"ל):

חבר הכנסת וייס, לא הבנתי, האם אתה בעד החוק או נגדו?

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת הנדל, תשמע, ניהלתי ישיבה אחר-הצהריים. הקצו לך שלוש דקות ונתתי לך תשע דקות, ולא הערת לי שום הערה.

היו"ר נ' מסאלחה:

צבי הנדל, אתה שומע? נתנו לך שלוש דקות והיושב-ראש נתן לך תשע דקות.

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת בויס, אני לא תומך בנשיא שמעורב יותר מדי פוליטית, שלא תהיינה אי-הבנות. אני רק רציתי להעיר הערה על גלגולה של צביעות, ולא של הנשיא במקרה זה.

חברים, במשטר דמוקרטי לא בוחרים לקדנציות ארוכות. תזכרו זאת. בארצות-הברית, בבית התחתון, בוחרים לשנתיים. בבחירות לסנאט אומנם בוחרים לשש שנים, אבל עם רוטציה, וגם שש שנים זה יותר מדי, ויש היום ויכוח אם צריך שש שנים. בצרפת זה שבע שנים. נטפלו לצרפת. זה מודל גוליסטי, שהיו לו כל מיני רעיונות סביב העניין הזה. זהו המודל.

דווקא כשמדובר במשרות סימבוליות כאלה – או שנולדים מלך וזה בסדר, אבל אם לא נולדים מלך או מלכה, ואם המשטר איננו מונרכיה קונסטיטוציונית, או מונרכיה, רוצים מדי פעם בפעם לבדוק את האפשרות לכבד איש ציבור אחר, או אשת ציבור אחרת בתפקיד הזה. אבל יש פה עוד דבר. הניסיון מלמד אותנו, שחלק מהנבחרים לתפקידי נשיא הם אנשים מבוגרים, ואני מאחל להם חיים ארוכים מאוד. שלא יהיו פה איזה חששות שאני רוצה לקצר את תקופת כהונתו של ויצמן מתוך איזו מחשבה אישית. לא. אגב, זה גם לא פשע לחשוב מחשבה אישית.

צבי הנדל (מפד"ל):

אף אחד לא חושב על זה.

חיים רמון (העבודה):

לא חשבנו כך.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

זה לא רלוונטי.

שבח וייס (העבודה):

להיפך, אני מקצר את תקופת הכהונה שלי על-ידי כך שאני מתנגד התנגדות נחרצת לחוק.

היו"ר נ' מסאלחה:

האם אתה נגד החוק?

חיים רמון (העבודה):

הוא נגד החוק.

שבח וייס (העבודה):

אני נגד באופן נחרץ. כל פעם שקורה איזה מקרה עושים מניפולציה חוקתית פה. מה קורה לחברים פה? פעם שפרינצק אמר, שכל אינצידנט מוליד פרצדנט. עכשיו כל אינצידנט מוליד פרזידנט. מה יש פה? אז הנשיא הבא או הנשיאה הבאה יכהנו חמש שנים. אם הוא יהיה טוב – נבחר בו עוד הפעם. אם לא נהיה מרוצים – לא נבחר בו עוד הפעם. אינני מבין את כל הסיפור המתעתע הזה.

עכשיו, מה הפחד ממערכת בחירות של נשיא? תמיד היו מערכות בחירות של נשיא. מה יש? בית פוליטי פתאום משחק בפחד מפני מערכת בחירות של נשיא? אגב, אופיה של מערכת הבחירות האחרונה היה קצת חם, קצת לא נעים, היו דברים מעולם גם בפרשיות אחרות. כל החיים הציבוריים שלנו הם קצת יותר חמים וחשופים. אפשר לחיות עם זה. כל השינוי הזה הוא שעשוע בעקבות משהו שבעיני חלק היה אינצידנט. זהו. אפשר להשאיר את החוק הקיים, אין שום בעיה.

היו"ר ל' מסאלחה:

תודה רבה, חבר הכנסת וייס. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון, ואחריו – לחבר הכנסת צבי הנדל.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בתחילת הדיון אני רוצה להעיר הערה שאיננה קשורה להצעת החוק, שלה אני מתנגד בתוקף.

הנשיא אמר את מה שאמר, ואינני רוצה להיכנס כרגע לשאלה האם הוא חרג או לא חרג; אומר את הדברים בהמשך. אבל תראו את התגובה הכמעט-אופיינית, שגם נשיא, נשיא של מדינת ישראל, שעד לפני זמן לא רב היה בן יקר של הימין, זכה לה. מה היתה התגובה בגדול, גם אתמול על-ידי שליחיו של ראש הממשלה, שרי ממשלה מסוימים, והערב על-ידי ראש הממשלה? התגובה בגדול: אתה משת"פ של האויב. זאת התגובה. זאת אומרת, כל מי שמעז במדינת ישראל – ולא חשוב מי הוא, קטן כגדול, גדול כגדול מאוד, גדול מאוד כנשיא – לא להסכים עם הוד רוממותו ראש ממשלת ישראל, נתניהו, הוא משת"פ של האויב ומשרת את ערפאת. זו צורת הוויכוח במדינת ישראל.

אני אומר לכם: בסגנון הזה אין מי שמשרת את ה"חמאס" יותר מאשר ראש הממשלה הזה, כי הוא וה"חמאס" שותפים לרצח השלום והביטחון של כל עמי האזור. אבל אני לא רוצה לרדת לסגנון הזה, כי אני מאמין באמונה שלמה, שמה שעושה נתניהו, על-פי שיטתו, הוא חושב שזה טוב לעם ישראל;

אני חושב שזה רע. ומה שעושה הנשיא, וגם חברי הכנסת באופוזיציה, הם, על-פי שיטתם, חושבים שהם משרתים את עם ישראל – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

שאלה אם זה נכון – – –

חיים רמון (העבודה):

אני תיכף אגיע. אני אגיע.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת ריבלין, אנא ממך.

בנימין אלון (מולדת):

אמר מישוהו שהליכוד – – –

חיים רמון (העבודה):

מה?

בנימין אלון (מולדת):

כבר אמר מישוהו, שהליכוד – – –

חיים רמון (העבודה):

אני לא חושב שזה היה נכון, אבל זאת לא שיטה. זה לא היה. אתה מציין: אמר משהו. זאת שיטה. כל יום אתם עולים פה על הדוכן, נציגי הממשלה, ומה הביקורת שיש לכם לספסלים האלה? – אתם משרתים את האויב. פעם אחר פעם. בביקורת שלנו על ראש הממשלה האמיץ והגיבור, שעומד מול האויב – אנחנו מחזקים את האויב.

שבח וייס (העבודה):

— — —

חיים רמון (העבודה):

ואתם? מילא, חשבנו שרק אנחנו זוכים לכך. אבל הנשיא, אותו נשיא שאני אגיד לך, חבר הכנסת בויס — — —

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

בדיוק הפוך. מה שנאמר — — —

חיים רמון (העבודה):

לא, לא, תיכף אני אגיד מה מותר לנשיא. קודם כול, אני אומר – הביקורת. גם אם הנשיא חרג, אפשר להתווכח אתו, אבל אי-אפשר להגיד עליו שהוא סייען של אש"ף — — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הוא לא אמר את זה.

חיים רמון (העבודה):

חברים — — —

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אתם נותנים פרשנות — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת זאב בוים, אתה רשום – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה רשום. חבר הכנסת רובי ריבלין, אתה דיברת.

חיים רמון (העבודה):

אני רוצה להגיד לכם, ששמעתי אתמול שרי ממשלה שהסבירו בדיוק, והיום ראש הממשלה, בגדול, חזר על זה – – –

היו"ר ד' תיכון:

איפה שמעת את זה?

חיים רמון (העבודה):

קיבלתי דיווח. בכוונה נשארתי פה וביקשתי לקבל דיווח.

קריאות:

– – –

חיים רמון (העבודה):

בשביל זה אני רמון; אתה ריבלין. אני אומר לך, שמי – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

חיים, רק רגע. כן, אדוני היושב-ראש. אדוני היושב-ראש, בבקשה.

היו"ר ד' תיכון:

אני שמעתי מה אמר ראש הממשלה. אתה ישבת כאן, מישהו סיפר לך משהו, ואתה מצטט את – – –

חיים רמון (העבודה):

אני לא מצטט, אני אומר מה סוג הביקורת. מה הביקורת? שראש הממשלה – ואתם לא תכחישו – עומד במשא-ומתן, ואם יש עליו ביקורת, זה מחזק את הצד השני.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת רמון, תענה לי על שאלה אחת: האם לפי דעתך לנשיא מדינה – – –

חיים רמון (העבודה):

תיכף אני אגיע לזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חיים, אין לך זמן בלתי מוגבל. אתה צריך – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

האם לפי דעתך לנשיא מדינה מותר להביע אי-אמון בראש ממשלה?

חיים רמון (העבודה):

הנה אני עונה על זה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

במקרה היפותטי כזה – – –

חיים רמון (העבודה):

אני עונה. במקרה לא היפותטי, לנשיא מדינה, על-פי השקפתי – תקשיב, חבר הכנסת ריבלין – אסור להתערב התערבות פוליטית. אני חושב שהנשיא עזר ויצמן טעה בזמנו כאשר הוא התערב התערבות פוליטית בוטה במהלך מדיני שני במחלוקת שנקרא הסכם אוסלו, ואני חשבתי אז כך, אבל חרקותי שיניים מפאת כבודו של הנשיא. אני חושב שגם היום זה לא נכון, אבל אתם לא יכולים לדבר, כי מי שהיה אז ראש האופוזיציה לא רק שאמר את מה שאני אומר עכשיו – הוא בא ואמר: זוהי זכותו של הנשיא – – – חבר הכנסת הנדל, אתה מפריע לי. יושב-ראש הכנסת לעולם לא מפריע לי אבל אתה כן.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חיים רמון, עוד לא נולד בן-אדם שיפריע לך.

חיים רמון (העבודה):

נולד. יושב-ראש הכנסת. אבל ראש האופוזיציה דאז, שהיום הוא ראש הממשלה, בא ואמר: הקשיבו טוב למה שהנשיא אומר, הוא צודק. הוא אומר בדיוק את מה שאומר ראש האופוזיציה והוא מבטא את רחשי לב העם. מי שאז בירך על כך ועודד את הנשיא ולמעשה אמר שדפוס הפעולה הפוליטי של הנשיא מקובל עליו – איבד את זכותו המוסרית, הציבורית, הפוליטית, לצאת נגד הנשיא, בשום פנים ואופן, ואתו כל האגף שלכם.

זאב בוים (הליכוד-גשר-צומת):

חיים רמון, מה אמר אז הנשיא? – – –

חיים רמון (העבודה):

סליחה, הנשיא אמר. היה ויכוח בין הספסלים, בין הממשלה לבין האופוזיציה, האם יש להמשיך בתהליך אוסלו למרות הטרור. היה ויכוח נוקב, זה היה לב לבו של הוויכוח הציבורי אז. היו אנשים, מתו באותה תקופה, אנשים נהרגו, והיה ויכוח לוהט, לגיטימי. בא נשיא מדינה אז ופסק את פסוקו –

היו"ר ד' תיכון:

לסיים, לסיים.

חיים רמון (העבודה):

חשבתי שבאת להתחיל את הוויכוח אתי.

היו"ר ד' תיכון:

תשמע, זה – – –

חיים רמון (העבודה):

אני מייד אגיע לחוק. – – אמר וקבע צד וצידד בעמדה שנויה במחלוקת של האופוזיציה. בדיוק, בדיוק מה שהוא אומר היום. מה אומרת האופוזיציה? – צריך ללכת לבחירות כי יש ראש ממשלה מתעתע ומאחז עיניים – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

חיים רמון (העבודה):

– – – אמר את זה הנשיא, מה אני יכול לעשות?

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

היו"ר ד' תיכון:

אבל לו אסור לומר את זה.

חיים רמון (העבודה):

לו. אני אומר – – –

היו"ר ד' תיכון:

אבל לך מותר. לו אסור.

חיים רמון (העבודה):

אבל היה אסור לו גם אז, ואמרתם שמותר. אם היה ראש האופוזיציה – – –

היו"ר ד' תיכון:

אל תדבר בהכללה.

חיים רמון (העבודה):

ראש האופוזיציה. ראש האופוזיציה דאז וראש הממשלה דהיום.

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת דן תיכון, חבר הכנסת משה נסים ועוד כמה חברי כנסת באופן שיטתי לא היו שותפים – –

חיים רמון (העבודה):

אני מסכים. אני בא ואומר כראש האופוזיציה וראשי האופוזיציה; ולעניין החוק, כי לא נתתם לי לדבר על החוק. אני אומר לכם, שאסור לקבל חוק של שבע שנים לשום כהונה – – –

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, אז נשנה את זה – – –

חיים רמון (העבודה):

סליחה. דבר אחד. דבר שני – מה שלמדנו ממה שקרה בימים האחרונים זה, שכאשר בוחרים אדם הוא רשאי לקבוע את דפוס הנשיאות כנראה לפי דעתו. אם אין עליו מורא ציבור מינימלי הוא יהיה משוחרר לחלוטין, ואני אומר שזה חוסר אחריות. אפשר לטעות בבחירה – – –

שבח וייס (העבודה):

שבע שנים.

חיים רמון (העבודה):

אפשר לטעות בבחירה. עכשיו, גם אם לא צריך להיבחר – – –

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, אני רוצה לשאול אותך שאלה – – –

יונה יהב (העבודה):

רחמנות; שלוש דקות הפכו ל-30.

חיים רמון (העבודה):

אלה שלושה רגעים, לא שלוש דקות.

היו"ר ד' תיכון:

אני רוצה לשאול אותך שאלה; נניח שיחליטו, בסופו של דבר, להסתפק בחמש שנים – קדנציה אחת, זה מקובל עליך?

חיים רמון (העבודה):

קודם כול – – –

היו"ר ד' תיכון:

אולי נקטין את זה לשלוש שנים – – –

חיים רמון (העבודה):

לא, לא, חמש שנים זה סביר, אבל עם זאת אני חושב, שיש נשיאים – – –

היו"ר ד' תיכון:

כמו במקסיקו.

חיים רמון (העבודה):

שם זה שש שנים, נדמה לי. יש נשיאים שראויים אפילו לשתי קדנציות, וזה שנשיא מדינה לא היה לו נעים להתמודד – זה עניינו. הוא יכול היה לנהל מערכת בחירות אחרת. אומרים שהנשיא השפיל את עצמו. הוא יכול היה להגיד: אני הנשיא, לא מצלצל לאיש, בחרו בי או לא. הוא בחר לנהל מערכת בחירות, אבל אני רוצה לומר בעניין, שראוי שנשיא יכהן גם שתי קדנציות אם הוא ראוי לכך או אם רוצים. עשר שנים זה בשתי קדנציות, ואם הוא יודע שהוא צריך להיבחר עוד הפעם, גם את דפוס הנשיאות שלו הוא יקבע באופן שהוא ירצה להגיע לקונסנסוס בדרך כלל – – –

שבח וייס (העבודה):

יותר סולידי.

חיים רמון (העבודה):

הוא יהיה יותר סולידי, מה שאני מצפה מנשיא. הוא יהיה פחות מעורב פוליטית.

היו"ר ד' תיכון:

להיפך.

חיים רמון (העבודה):

נדמה לי, שאחרי הניסיון של הנשיא ויצמן שני חלקי הבית מבינים, שנשיא פוליטי זאת בעיה, כי לעולם אינך יודע לטובת מי הוא. אז לפני שלוש-ארבע שנים אנחנו חרקנו שיניים, אבל בכבוד, ותאמינו לי, הלוואי שראש הממשלה הנוכחי נתניהו היה לומד מראש הממשלה רבין כיצד לנהוג בנשיא, גם כשהוא מאוד מאוד כעס עליו. אבל עכשיו למדנו. אז פעם אחת אתה מאושר, ואחרי שלוש שנים – אתה לא מאושר.

בואו לא נשנה את החוק, החוק הוא טוב, ולא כל – איך אומר ידידי שבח וייס? – לא כל אינצידנט צריך להוליד במקרה הזה פרזידנט לא טוב. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

חיים רמון (העבודה):

הייתי במסגרת הזמן, לא?

היו"ר ד' תיכון:

כן, כן. חבר הכנסת זאב בויס, שלוש דקות.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול – – –

היו"ר ד' תיכון:

כן.

שבח וייס (העבודה):

אולי טוב שזה – – –

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, עכשיו אני מקפיד.

קריאות:

– – –

היו"ר ד' תיכון:

הלכת על קו התפר.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

היו"ר ד' תיכון:

היא לא ברחה לך.

שבח וייס (העבודה):

אם אפשר, לשנייה. ברשות היושב-ראש, הערה למה שאתה אמרת ומה שלפי דעתי חבר הכנסת זאב בויס עומד לומר, כי הוא העיר את זה בקריאות הביניים שלו. האם נשיא יכול לומר משהו בענייני בחירות? אני חושב שנשכח מאתנו, שבחוק החדש, חוק הבחירה הישירה, בפעם ראשונה בתולדות

מדינת ישראל הנשיא קיבל סמכות בענייני בחירות, מדוע? יש אותו סידור חוקתי, שלפיו בעת משבר, ראש הממשלה – – –

קריאות:

שבח וייס (העבודה):

רגע, בני, תאמין לי שיש לי מושג מסוים בחוקתיות. כשראש הממשלה ניגש אליו ואומר: אני רוצה בחירות – הנשיא שוקל את העניין. יכול לומר לו: אתה רוצה ואני לא רוצה. זאת אומרת, פה פעם ראשונה שניתנה לו סמכות פוליטית – – –

היו"ר ד' תיכון:

זה המשבר של היום.

שבח וייס (העבודה):

נכון. לכן יש, על-פי החוק החדש, ברוחו הקונסטיטוציונית, מעמד לנשיא ואמירה בענייני בחירות. שוב, לא שאני אוהב שנשיא מתערב יותר מדי בפוליטיקה, זה עניין אחר.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, ראשית כול, אני רוצה לומר מעדות אישית – – –

היו"ר ד' תיכון:

תרשה לי לומר מלה אחת. חבר הכנסת וייס, אני ליוויתי את הנשיא בהתלבטויות שהיו לו אם להציג את המועמדות שלו פעם שנייה או לא, ואתה יודע שהוא עבר תהפוכות. נדמה לי שאחת הטעויות של הנשיא היא, שהוא לא הביא בחשבון את האפשרות שהוא ירוץ לקדנציה שנייה, ולכן הוא לא ויתר בעניינים שהוא חשב שהוא צריך לעמוד עליהם ולא נכנע לכל מיני חברי כנסת שביקשו ממנו שיחתום לאיש כזה או אחר. יום אחד, כשהוא החליט לרוץ לסיבוב שני, הוא פתאום גילה שהעניין היה בעוכריו. אני חושב, שבקדנציה אחת הוא יכול לעשות כפי שהוא מבין; הוא לא צריך לפזול אל הבוחר שלו, קרי חברי הכנסת, ואני מציע לך לשקול אם ההיבט הזה.

שבח וייס (העבודה):

אז הוא יהיה עוד יותר – – –

היו"ר ד' תיכון:

ברגע שיש לו שתי תקופות, הוא יכול להיבחר לשתי קדנציות – הוא נראה אחרת מאשר כשהוא נבחר לקדנציה אחת. מערכת השיקולים שלו שונה לחלוטין.

שבח וייס (העבודה):

אין נשיא רפרזנטטיבי בעולם שנבחר ליותר מחמש שנים, או פעמיים חמש שנים.

היו"ר ד' תיכון:

לא.

שבח וייס (העבודה):

אין. הדוגמה הצרפתית היא לא רפרזנטטיבית, אלא שלטונית.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, עכשיו אני רוצה לפתוח – – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שטרית מודיע, שהתשובה וההצבעה יהיו במועד אחר, וכדאי כבר להודיע לחברי הכנסת – כך הוא כותב.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, איך תהיה תשובה אם לא שמעו את הטיעונים נגד?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

שמעתי.

חיים רמון (העבודה):

שמעת.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, איך היית אומר? – הוא יקרא את הפרוטוקול.

חיים רמון (העבודה):

את כל התשובות שלי אתה כבר יודע.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני, שמעתי כל מלה. ברמקול בחדר שלי שמעתי כל מלה.

היו"ר ד' תיכון:

לא לחינם דיברתי אליך חצי שעה.

חבר הכנסת מסאלחה, תחליף אותי חזרה.

חבר הכנסת בויס, סוף כל סוף הגעת לרשות הדיבור. עכשיו אפשר לתת לך לדבר כמה שאתה רוצה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, בראשית הדיבור, קודם כול אני רוצה להעיד עדות אישית על ההתבטאות שאני מכיר שהיא היחידה שהיתה לנשיא המדינה עזר ויצמן בעניין אוסלו, וכפי שהוצג פה, בעת הוויכוח

הגדול: האם להמשיך בתהליך בתקופת הטרור? זה היה בעת ביקורם של נשיא המדינה ורעייתו בקריית-גת, ביקור ממלכתי. באותו בוקר, בדיוק בשעה שהוא הגיע לפתח העיר, היה פיצוץ תחנת האוטובוס בבית-ליד.

ואז הנשיא, ואני שמעתי באוזני, כששאלו אותו הוא התבטא ואמר: רבותי, צריך וכדאי לחשוב עכשיו. צריך לעצור. בואו ו"נעשה חושבים". צריך "לעשות חושבים". זאת היתה ההתבטאות. זה היה בעיתוי של אותו יום רע ונמהר, בדיוק באותו רגע שהגופות היו מוטלות לפנינו. זה מה שאני שמעתי מהנשיא. יותר אני לא שמעתי התבטאות בעניין אסלו. אולי הוא אמר דברים נוספים, אבל גם חבר הכנסת רמון לא העיד שנאמרו דברים אחרים. בכל זאת, גם בנסיבות שאני מתאר אותן, לתת משקל שווה לדברי הנשיא ולראות בזה איזו התערבות שווה בעניין הפוליטי שנמצא על סדר-היום – אני חושב שזה לא נכון.

אדוני היושב-ראש, הלוואי שהייתי יכול להאמין שהנשיא ויצמן חמד לצון, ובידעו שהיום נקבע הדיון בהצעת החוק של חבר הכנסת שטרית בעניין תיקון לחוק-יסוד: נשיא המדינה, זרק לחלל האוויר את העניין הזה, את הפצצה של הקדמת הבחירות, למען תינתן בידי הכנסת הזדמנות נאותה לא לעסוק דווקא בהצעת החוק אלא להתעמק בסוגיית מעמדו וסמכויותיו של הנשיא. אומרים לי, שבמקרה הזה הנשיא לא רק שלא חמד לצון – הוא אפילו לא שלף מהמותן. בקריאתו ללכת לבחירות, לדעתי, חצה הנשיא את גבול ההפרדה בין הרשויות.

שבח וייס (העבודה):

אבל, הוא לא אמר עבור מי יצביע.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת שבח וייס, בכך הוא פגע פגיעה קשה באושיות המשטר הדמוקרטי של מדינת ישראל. לית מאן דפליג, וכולנו מסכימים על זכויותיו הרבות והחשובות של עזר ויצמן, כלומר הזכויות ההיסטוריות בהקמת המדינה והחיל במדינה, בהגנה על המולדת ובהשתתפותו – ואת זה אזכיר ואדגיש, וגם הוא עושה את זה, בצדק – ביצירת השלום עם מצרים ובעיצובו. אני מנסה לשאול את עצמי, מה גורם לו לעזר ויצמן כנשיא המדינה להטיל את עצמו בצורה כזו לתוך החיים הפוליטיים? מה מניע אותו להוביל מהלך פוליטי שלחלוטין אסור לו והוא מנוע מפורשות מלהתערב בו?

בגין כינה את ויצמן "מון ג'נרל". מון ג'נרל ויצמן נעלב ונפגע, לפי דבריו. הוא אמר, ואתמול הודה בכך בגלוי, שלא מדברים אתו וכבר חודש לא נפגשים אתו. נדמה לי, שמול היצר הטבעי, ודווקא על-פי ניסיונו הטוב מהשלום עם מצרים, להטביע עכשיו חותם נוסף בדפי ההיסטוריה, הוא אולי כילד שלקחו ממנו צעצוע. מה עושה ילד שלקחו ממנו צעצוע? – הוא צועק, הוא בוכה והוא רוקע ברגליים. מדוע? – כי לקחו לו את הצעצוע שלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת בוימ, אין לי שום סמכות וזכות להתערב בדברך.

זאב בוימ (הליכוד-גשר-צומת):

למה? אדוני היושב-ראש, יש לך. אתה היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

אחרי מה שאמרת על עזר ויצמן, אתה אומר: ילד שלקחו לו צעצוע?

זאב בוימ (הליכוד-גשר-צומת):

כמו.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני במקומך הייתי משנה את זה, אבל זו זכותך, ואין לי שום זכות ולא סמכות.

זאב בוימ (הליכוד-גשר-צומת):

הרי זה ברור. אני רוצה לתת איזה דימוי כדי לנסות, כמו שאני מבין, לפרש איך יכולה להיות כך התבטאותו של ויצמן, הנשיא שלנו. אם אני הולך על-פי הקו הזה, שהתחלתי להסביר אותו, אני חושב שזאת הבעיה: הנשיא ויצמן משוכנע, שהצעצוע הזה – שהוא לא כל כך צעצוע, הוא תהליך השלום וכל מה שקשור בזה, וזה עניין הרבה יותר כבד מאשר צעצוע – הוא חושב שזה עניין שלו, או לפחות יש לו חלק חשוב בעניין הזה. הוא היה רוצה שיהיה לו. אני חושב שהפרשנות המרחיקה-לכת הזאת של הנשיא, שלפיה סמכויות הנשיא ותפקידיו מכונסים במסגרת משפט אחד, הפותח בחוק, ולפיו בראש המדינה עומד נשיא, היא פרשנות מתחמקת ואף מתעלמת מהחוק עצמו, שכן בחוק-יסוד: נשיא המדינה יש סעיפים ברורים, מפורטים ומוגדרים של סמכויות הנשיא, ומדובר על הפעולות שלו ועל הסמכויות שלו.

לפיכך, הקריאה של עזר ויצמן אתמול ללכת לבחירות היא מעשה חמור מנקודת ראות קונסטיטוציונית. זוהי התרסה כלפי העם בישראל, אשר קיים לפני שנתיים בחירות דמוקרטיות ובחר בבנימין נתניהו כראש ממשלה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

מתי זה היה?

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

זוהי קריאת תיגר על המוסד הזה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

על המדיניות.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

זו קריאת תיגר כלפי האקט הדמוקרטי ביותר שקיים במשטר דמוקרטי.

היו"ר נ' מסאלחה:

תאפשר לו לסיים. כבר מזמן הוא סיים את הזמן החוקי.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הוא מסיים ממילא.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

קורות תאונה. היתה תאונה. אי-אפשר לתקן תאונה?

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

כן, אפשר. יש כללים לתיקון.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

שהעם יתקן. למה ארבע שנים? הוא לא אדם? – – – אדם אחד במדינה.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת טלב אלסאנע, בכללים של התיקון לנשיא אין עמדה. זאת הבעיה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת בויים, אני מבקש שתסיים.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אני אומר לך, שההתערבות הזאת שלו – לו הייתי חריף הייתי אומר, ואולי אני אגיד, שהתערבות כזאת, לקרוא לעם ללכת עכשיו לבחירות, זה ניסיון ל"פוטש" נשיאותי.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

להציע הצעה – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, לא.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

זה ניסיון לכפות – – –

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

"פוטש" למי? – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני לא מסכים.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

זה ניסיון לכפות על העם מהלך פוליטי.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, הוא ברשות הדיבור ולא אתה. אתה אחריו. בבקשה.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

עצם ההתערבות של הנשיא — — —

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת בויים, אני מבקש שתסיים. אתה נואם כבר כמעט עשר דקות.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

הוא נואם יותר מעשר דקות. — — — להשתתף בדיון.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אני עוד דקה אגמור, אם חבר הכנסת טלב אלסאנע — — —

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת טלב אלסאנע – – –

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

עצם ההתערבות של הנשיא והניסיון להוביל מהלך פוליטי כזה אינם מדרך הטבע הדמוקרטי.

העם בישראל אוהב את נשיאו. אנחנו נהגנו מנהג של סלחנות כלפי מה שכונה "השובבות הויצמנית" הידועה, ותחת מטרייה זו אפשרנו לנשיא ויצמן לחרוג בפעולות שקודמיו נמנעו מהן. אמרנו לעצמנו, שזה עניין של אופי וטמפרמנט. אבל לא ייתכן שהנשיא – – –

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

היו"ר נ' מסאלחה:

קיבלתי את רשות הדיבור משבח וייס. חרגתי אולי בדקה. אתה נואם כבר עשר דקות. גם לפניך נתתי. אני מבקש ממך, כי אנחנו הולכים לתוך הלילה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

תתקן את הצעת החוק, שלא ידבר הנשיא ולא יעשה כלום.

היו"ר נ' מסאלחה:

דבר אלי.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

לא ייתכן שנשיא המדינה יתנהג כראשון או כאחרון הפוליטיקאים. כי מה שמותר לקרוא באיציטדיון-טדי, או מה שמותר לחבר הכנסת יוסי שריד – לעשות פרפראזה פוליטית ובלשונו מעל הדוכן הזה לומר "יאללה ביבי הביתה", אמירה כזו אסורה בתכלית האיסור על נשיא המדינה. ומה שויצמן עשה אתמול, במלים אחרות זו בעצם אותה אמירה. אותה גברת בשינוי של אדרת נשיאותית.

היו"ר ל מסאלחה:

יש לך עוד שני עמודים? זה בלתי אפשרי. אני מבקש שתתייחס לחוק.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת פורז, אין יותר סלחנות. אני מבקש לסיים במשפט אחרון.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מתייחס לחוק-יסוד: נשיא המדינה. אני חושב, שעל רקע מה שאירע, חובתנו, חברי הכנסת, לחזור אל חוק-יסוד: נשיא המדינה, ולהסיר מהחוק את ערפולו, אם הוא קיים. החוק זקוק בדחיפות לחידוד הניסוחים ולמתן בהירות לסמכויות ולתפקידים, בלי להשאיר ספק לגבי מקומו או מיקומו של מוסד נשיא המדינה במערכת הפרדת הרשויות של מטרנו הדמוקרטי.

היו"ר ל מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צבי הנדל. חברי הכנסת, אני מבקש לדבר שלוש דקות. אני אוריד כל אחד שיעבור ויחרוג. אחרי חבר הכנסת צבי הנדל – חבר הכנסת טלב אלסאנע. כך רשום, ואף אחד לא שיפץ את הרשימה. בבקשה.

צבי הנדל (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני לא מבקש את הזמן שדיבר חבר הכנסת שבח וייס, וגם לא את הזמן שדיבר חבר הכנסת חיים רמון, אבל רבע מזה אני רוצה.

היו"ר ל מסאלחה:

יושב-ראש הכנסת נתן לחיים רמון. הוא החליף אותי בדיוק בהתחלת דבריו. אני מבקש ממך, תגיד את דבריך. אם אתה צריך עוד דקה או חצי דקה, תקבל.

צבי הנדל (מפד"ל):

לא יותר מזה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

תבקש רבע מחבר הכנסת בויים.

צבי הנדל (מפד"ל):

חברי חברי הכנסת, אני מבקש, מאחר שהיושב-ראש יעמוד על הזמן, להשתדל לא להפריע.

אני חייב להגיד, שראש הממשלה הולך למהלך קשה ומסובך למדינה, לארץ, לעם היושב בציון, ואני, כידוע לכם, לא מסכים לו, כי אין לי ספק שהוא לא יביא לשלום.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת גדעון עזרא, אתם מפריעים לו.

צבי הנדל (מפד"ל):

אין לי ספק שהמהלך הזה לא יוביל לשלום. ובעת כזאת של משא-ומתן, שהוא קשה מאוד לנו, לא רק לי, גם לאלה שמצדדים בו, מופיע נשיא המדינה ונותן בעצם תחמושת. לא, הוא לא משתף פעולה. יש לי כל הכבוד הראוי לנשיא, למוסד הנשיאות. קטונתי מלבקר אותו. תרומתו למדינה, אין לה תחליף. אבל בסופו של דבר צריך להבין את הסיטואציה שבה אנחנו נמצאים.

משא-ומתן זה נמצא כרגע במצב, שאם יתבצע מה שהאמריקנים דורשים, אנחנו בעצם מעבירים לערפאת ולפלסטינים 70% משטחי יהודה ושומרון.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

זה שלהם. מה אתה מעביר להם? אתה עושה טובה למישהו?

צבי הנדל (מפד"ל):

70% משטחי יהודה ושומרון.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לא להפריע.

היו"ר נ' מסאלחה:

אל תתייחס. לך יש רמקול, לו אין. בבקשה, דבר.

צבי הנדל (מפד"ל):

אני לא יכול, הוא צועק. יש לו קול חזק. לבדואים בנגב יש כוח לצעוק.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אתה יושב על אדמות שלא שלך.

צבי הנדל (מפד"ל):

אחרי ששמעתי אותך אני חוזר ואומר, אנחנו נותנים לערפאת ולפלסטינים – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אתה יושב על אדמות שלך?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

של אבא של אבא שלי.

צבי הנדל (מפד"ל):

אנחנו נותנים לערפאת ולפליסטינים 70%. חבר הכנסת טלב אלסאנע, כדאי שתלמד. אתם מקבלים מתנה עצומה – 70% מיהודה ושומרון. 13% והאחוזים הנוספים, אין מבינים על מה מדובר. בקונטוציה הפוליטית של מה שאנחנו קוראים לו יהודה ושומרון, בלי הבקעה, 70% מהשטח יהיו בידינו. מה זה ה-30% שנשארים בידינו? רמות, פסגת-זאב, גבעת-זאב, ירושלים, היישובים מעלה-אדומים, גוש-עציון. כמעט שלא נשאר לנו מעבר לזה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

מה עם כל יתר – – – ?

צבי הנדל (מפד"ל):

ובמהלך כזה עומד ראש הממשלה ומנסה. מה הוא מנסה? הוא מנסה שהצד השני יקיים התחייבויות מינימליות – לא לנהוג ביושר בבנייה, לא לנהוג ביושר בשלטון הרגיל, אלא מה? להכניס רוצחים לכלא, לבטל אמנה פלסטינית שאומרת להשמיד את מדינת ישראל, ועוד כהנה וכהנה, לא אמנה. הוא עומד על קוצם של דברים שהם מינימליים, שהם מהות, בסיס, לב ונשמה של שלום. בעת כזאת – – –

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אם הם יבצעו את זה, תתמוך בפעימה?

צבי הנדל (מפד"ל):

אני מבין שזה מרגיז אותך, חבר הכנסת פורז, אבל האמת צריכה להישמע.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת פורז.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

זה לא מרגיז אותי.

צבי הנדל (מפד"ל):

לכן, אני אומר לכם – – –

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אם הם יבצעו, תתמוך בפעימה?

צבי הנדל (מפד"ל):

אם בעת כזאת, כשראש הממשלה מנהל משא-ומתן רגיש ועדין, שהוא חשוב לביטחון כל העם הזה, גם לימין, גם לשמאל, לכולם, בא נשיא המדינה ונותן תחמושת בלתי רגילה ליושבים בעזה, בקהיר ובכל מקום אחר, והוא אומר להם: חבר'ה, תלחצו, אתם צודקים, גם אם לא הסגרתם רוצחים – הוא לא אמר את זה, זה הפירוש – גם אם לא ביטלתם את האמנה הפלסטינית, אתם צודקים, שומו שמים, זה דומה לאמירה שלו כשהוא אמר לרבין, זיכרוננו לברכה, תעצור רגע, תחשוב, אם מתפוצצים אוטובוסים באוויר? זה דומה? אפשר להשוות? אפשר להקיש מאמירה כזאת לאמירה כזאת?

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

צבי הנדל (מפד"ל):

עוד דקה ואני מסיים.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא. נתתי לך כבר שלוש דקות.

צבי הנדל (מפד"ל):

עוד דקה ואני מסיים. הם הפריעו.

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה. תסיים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

צבי הנדל (מפד"ל):

הנה, עכשיו הם מפריעים לי. עוד דקה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תסיים.

צבי הנדל (מפד"ל):

אני יודע שמאוד מרגיזה אתכם האמת, אבל זאת האמת. אני מציע לנשיא מדינת ישראל, לפני שהדברים יתגלגלו למזק הרבה יותר גדול למדינה ולביטחונה – חזור בך. מן הכבוד ומן הראוי שנשיא מדינה יודה בטעותו, ולא ייגרר לווכחות עם ממשלה שעושה מאמצים עילאיים, בסבך הגרוע הזה של הסכם אוסלו, לעשות אי-אלו תיקונים לביטחון כל העם היושב בציון.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת טלב אלסאנע. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

היום תהיה הצבעה?

היו"ר נ' מסאלחה:

ההצבעה במועד אחר.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

רבותי חברי הכנסת, אני באמת לא מבין על מה כל המהומה. אני סבור, שכאשר צריך להרעיש עולמות ולהתקומם על דברים מסוימים, כולנו מקבלים אותם כמובנים מאליהם. כשהדברים הם מובנים מאליהם, משתוללים. יש כאן איזה טירוף מערכות מושלם.

הרי בא ראש הממשלה והחל לדבר על משאל עם. במדינת ישראל זה 50 שנה לא היה משאל עם. זה לא מקובל. אומנם זה קיים בעולם, אבל לא מקובל לקבל הכרעות בדרך זו, ובמיוחד על קיום הסכמים חתומים, שהממשלה חתמה עליהם, ומנסים למצוא איזה נתיב מילוט על-ידי משאל עם. זה דבר לא סביר, אבסורדי לחלוטין. את זה מקבלים, אומרים שצריך לשקול את הרעיון הזה, שהוא כאילו מבריק. לדעתי, אין בו כל תוכן.

אבל, מה בסך הכול אומר הנשיא? הוא אומר שצריך לחזור לעם. הרי מי הריבון כאן, במדינת ישראל? – העם. הוא לא אומר: אני מחליט. הוא לא אומר: תקבלו את הרעיון שלי לגבי תהליך השלום, לגבי הממשלה, לגבי ראש הממשלה. בסך הכול הוא אומר: מה יותר טוב ומה יותר הגון ומה יותר צודק מאשר לחזור לעם, אשר בחר את ראש הממשלה? הוא הקובע, הוא המחליט. והנה כולם משתוללים. מה הוא בסך הכול אומר?

לא רוצים לחזור אל העם? לא העם בחר את ראש הממשלה? הוא לא זה שנתן בו את האמון? בכל דבר ובכל עבודה קורות תאונות עבודה. במדינת ישראל, במשך 50 שנה, מותר שתהיה תאונת עבודה דמוקרטית, במסגרת הבחירות. היתה תאונת עבודה והעם נכשל. רוצים לתת לעם לתקן את הבחירה שלו ולבחור את האדם הראוי והמתאים.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

על איזה בחירות אתה מדבר? '92?

שבח וייס (העבודה):

הוא מתכוון ל-'96.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

בסופו של דבר אני רוצה לומר לכם, רבותי, יש כאן מצב מאוד מסוכן, ואנחנו, מתוך קלות דעת, לא מתייחסים אליו, או שאנחנו מתחילים להיות מהופנטים על-ידי ראש הממשלה ולא שמים לב לאן הוא מוביל את המדינה, לאן הוא מוביל את האזור. הוא חושב, שעל-ידי הרחבת ירושלים הוא יקנה את

תמיכתו של אולמרט ואת תמיכתו של הימין. אנחנו לא שמים לב שירושלים מאחדת את כל העולם הערבי, מאחדת את כל העולם המוסלמי, והאחדות הזאת בנושא ירושלים לא ניתן לערער אותה. בעולם הערבי והמוסלמי יש מקום מאוד מיוחד לירושלים, ודווקא במקום הרגיש הזה, המיוחד והמאחד הזה, הוא הולך ופוגע, וזה קורה מדי פעם.

אני רוצה לומר לכם, שנשיא המדינה, שראה את הסכנות הטמונות, יצא בקריאה הזאת, כי בעצם אין שלטון רוב. מי אמר שמי ששולט היום בממשלה זה הרוב? מי ששולט היום בממשלה זה לא הרוב, חבר הכנסת זנדברג. ראשית, יש אופוזיציה, ומצד שני בתוך הקואליציה יש אופוזיציה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

מאוד מסוכן מה שאתה אומר.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

הנשיא ביטא את דעתם של לפחות 100 חברי כנסת. מי ששולט בממשלה זה לא ה-61 שיש לראש הממשלה. מי ששולט בממשלה אלה תשעה חברי הכנסת של המפד"ל ואחד של צומת ושלושה חברי כנסת מתוך הליכוד; אולי 15 חברי כנסת.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אתה יודע, שכאשר אמרו דברים דומים על חברי הכנסת הערבים, קמה צעקה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת זנדברג, הוא מדבר על קבוצה של חברי כנסת, לא על עניין אתני או לאומי, שמונעים מראש הממשלה לעשות את הפעילה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אני לא פוסל אותם בגלל השייכות הלאומית או הדתית. אני מתייחס לדעות שלהם באופן ענייני. אני עושה הבחנה בין הדעה שלך לבין הדעה של קליינר. אני עושה הבחנה בין הדעה שלך לבין הדעה של סלומינסקי. יש הבדל. מי שקובע היום, מתוך 120 חברי כנסת, מי שמחליטים הם עשרה או 15 חברי כנסת, שהם במיעוט, אבל ראש הממשלה, בין השלום לבין שלום הכיסא, בוחר בשלום הכיסא. שלום הכיסא מחייב אותו להיגרר או להיות משועבד לאותו מיעוט של עשרה חברי כנסת קיצוניים, שמובילים את האזור הזה לאבדון. לדעתי, זה דבר מסוכן, ולכן צריך להקשיב טוב טוב למה שאומר הנשיא, לחזור אל העם ולהקדים את הבחירות.

לגבי הצעת החוק, אנחנו מתנגדים להצעת החוק הזאת. היא מיותרת ואין בה כל היגיון.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, ואחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק הזאת איננה דמוקרטית ואיננה מגיעה לשום מטרה חיובית. באים ואומרים לנו, נבחר את הנשיא לשבע שנים תמימות. כל זה כאשר אנחנו יודעים, שיש נשיאים שהם שניים במחלוקת, גם בתפקודם, גם בדעותיהם וגם בהתבטאויותיהם. בשביל מה שבע שנים תמימות? למה לא יהיה חמש שנים, כפי שהיה, או אפילו ארבע שנים? ואז, אם הנשיא הזה לא ממלא את תפקידו על הצד החיובי, או לא כל כך מתאים לתפקידו, או לא נראה לציבור, לכנסת ולעם, ניתן להחליף אותו. אדרבה, אם הנשיא כל כך טוב, נבחר בו שוב לארבע או לחמש שנים נוספות. ההצעה הזאת חסרת כל היגיון, היא חסרת רוח דמוקרטית בכלל.

לדברים שנאמרו בימים האחרונים – מה רוצים שהנשיא יהיה? אילם? חירש? אטום לרחשי הלב בציבור? אטום לאינטרסים ציבוריים מהמעלה הראשונה, לאינטרס של המדינה כולה? הרי מה בסך הכול אמר הנשיא? הוא אמר, שתהליך השלום תקוע, שמר נתניהו לא מנהל שום משא-ומתן, והשתמש בו ככלי לכיוונים שונים, מזרחה, מערבה, לכל הנשיאים, והוציא אותו שקרן. לא רק שנתניהו עצמו משקר לכל נשיאי המדינות ולכל הצדדים למשא-ומתן וגם לארצות-הברית, הוא גם משתמש בנשיא, וגרם לו בושה וחרפה. איך לא יתקומם הנשיא על הדבר הזה?

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

רק ערפאת לא משקר.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זה לא עניין של רק. תשאל את כל העולם. ארצות-הברית אומרת שערפאת מילא את כל התחייבויותיו, גם שר הביטחון אומר זאת, גם הנשיא עכשיו אומר כך, חצי מהכנסת אומרים, 70%–80% מהעם אומרים, רק אתם אומרים "לא מילא". מה אתה רוצה מערפאת? ערפאת ויתר מראש על 73% משטח המחלוקת, ועכשיו, על ה-27% הנוספים, אתם עושים לו שיגעונות. אתה זוכר שהיתה פעם פעימה ראשונה? היא בוצעה?

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

ערפאת לא רצה אותה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

עכשיו הוא אומר, ששתי הפעימות יחד 14%, 13%, ושוב נסוג מזה. כאשר מקבלים את זה, הוא שוב חוזר בו. עכשיו הוא אומר: לא, 13% מתוך ה-27%, ואז יהיו שלוש פעימות יחד. במי הוא משחק? ילדים קטנים שמשחקים במחבואים? הוא ראוי להיות ראש ממשלה? כאשר הנשיא בא ומתריע על הסכנה הזאת, לאחר שהוא עצמו אמר: אני רוצה לשמוע את רחשי לב העם – בשביל מה? רק כדי לאחז את עיני הציבור עוד שבועיים-שלושה. בשביל מה רחשי לב הציבור, אדון ראש הממשלה? אתה רוצה לשמוע? בסדר. הנשיא קיבל את זה. בוא נשמע את רחשי לב הציבור בבחירות; למה דווקא במשאל עם, שאף אחד לא רוצה בו ואף אחד לא מסכים לו? הוא ירד מזה, ובכל פעם מחפשים אמתלה אחרת.

לכן אני אומר, שהצעת חוק זו איננה נכונה ואיננה דמוקרטית ואיננה צודקת, והתנהגותו של הנשיא היתה טובה ביותר. בכל אופן, ההצעה הזאת דינה להידחות, ואנחנו נתנגד לה. תודה רבה.

היו"ר ל' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחריו – חבר הכנסת אברהם פורז.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לא אכנס לוויכוח שהתנהל כאן באמצעות הדוברים לפני, אף שהערתי הערות ביניים כאלה ואחרות. אני חושב, שכל הסערה הזאת היא סערה שלא במקומה, ואם אפשר לסכם את הקרב הזה או את ההתגוששות הזאת עד היום, אחרי שהיה סיבוב אחד וסיבוב שני, הנשיא נותר נשיא, ראש הממשלה נותר ראש ממשלה, והם יצטרכו לאכול עוד הרבה מאוד זיתים יחדיו, ואני מקווה שהם ימצאו את הדרך כדי להגיע מהר ככל האפשר למערכת יחסים תקינה, כי כך צריך במדינת ישראל.

שבח וייס (העבודה):

ואם לא יאכלו יחדיו, גם כן לא אסון.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

הצעת החוק הזאת לא עוסקת בסערה. אומנם התזמון היה כזה, שאנחנו באותו יום, אבל היא לא עוסקת בסערה הזאת אלא בסערה אחרת שעברה עלינו וליוותה אותנו בתקופה שלפני הבחירות לנשיא המדינה.

שבח וייס (העבודה):

איזו סערה?

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

היתה סערה. היו דיונים, היה פה ויכוח, היתה תחושה מאוד קשה, וגם חברי כנסת נתנו ביטוי לתחושה הזאת. נקודת המוצא של הצעת החוק היתה לנסות ולתקן ולשנות מצב שהגענו אליו, ואולי לא אפיין הליכי בחירת נשיא בעבר, אבל היום כך היה, לפחות בפעם הקודמת, אם נשפוט על-פי תחושות חברי הכנסת ודברים שהם אמרו, גם כאן במליאה וגם במקומות אחרים.

שבח וייס (העבודה):

בפעם הבאה יהיו שני מועמדים חדשים, אחר כך יהיו שוב בחירות ושוב יהיו שני מועמדים. אתה מצופף את הסערה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת וייס, אם נלך לפי השיטה הזאת, אם בוחרים נשיא לשבע שנים, מספר הסערות על ציר הזמן יהיה יותר קטן.

שבח וייס (העבודה):

אפשר לחפש נשיא ונמליך אותו בלי בחירות.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

לא התחושות שליוו מערכת בחירות, שבה אחד המועמדים הוא נשיא מדינה ואחר לא, כי הרי מערכת בחירות שבה שני המועמדים עדיין לא נבחרו לתפקיד, ואני חושב שיש הבדל בין הדברים.

שמעתי כאן הערות שמביאות את הביקורת לגבי פרק הזמן, שבע שנים. אני לא מדבר בשם המציע, אבל יכול להיות שטוב ונכון היה אילו קבעו תיקון לחוק, שבו הנשיא נבחר לחמש שנים, קדנציה אחת. יכול להיות שזאת הנקודה שצריך לחשוב עליה, כאיזון בין צרכים ובעיות, ויש דינמיקה, גם בפוליטיקה וגם בדרכים שבהן תהליכים מתבצעים במדינת ישראל. היום בוחרים נשיא אחרת מאשר לפני 50 שנה, זאת עובדה; טוב או רע, אבל זאת עובדה.

שבח וייס (העבודה):

אפשר לשלוש שנים.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

לא צריך להביא את זה לרמת האבסורד. קדנציה של חמש שנים קיימת ממילא, טוב או רע, אנחנו רגילים לזה. יכול להיות שצריך לחשוב על קדנציה אחת, ואחת בלבד. אני אומר את הדברים ומצפה שמציע הצעת החוק, חבר הכנסת שטרית, בבוא הזמן, כשהוא ישיב, יתייחס גם לנקודה הזאת. אני מוכרח להודות, שהדילמה או הבעייתיות גם של הליך בחירה וגם של סוגיות אחרות, שדווקא הצעת החוק המתקנת מעלה – אנחנו עדים להם יום-יום, היום ואתמול שעה-שעה. יש נקודות לכאן ולכאן, ואני חייב לומר שגם אני עצמי מתלבט כיצד לפעול בנקודה הזאת. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם פורז, ואחרון – חבר הכנסת גדעון עזרא.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הרבה דברים נאמרו פה הערב, וכמעט קשה לחדש.

אני אומר, ראשית, משהו על הצעת החוק. אני נטיתי לתמוך בהצעה, ונטייתי לתמוך בהצעה נבעה מדבר אחד, ומדבר אחד בלבד. אני חושב שיש תחושה מסוימת של מבוכה כשנשיא מכהן מנהל איזה קמפיין לבחירתו מחדש. זה איננו נשיא פוליטי במובן של ראש ממשלה מכהן, שיכולים לחבוט בו והוא יכול לחבוט בחזרה, אלא זה מין סיטואציה מיוחדת במינה, הרבה יותר עדינה, כי הנשיא אצלנו אמור לשקף קונסנסוס. ולכן נטיתי לחשוב, שאולי יש מקום לקבוע שהנשיא יכהן רק תקופת כהונה אחת. הוא לא יצטרך להתמודד מחדש, והתקופה תהיה ארוכה יותר מחמש שנים, אם כי אני מוכרח לומר, שאחרי ששמעתי את הדברים, אני לא בטוח שהדברים האלה נכונים. ייתכן שהנזק של נשיא לשבע שנים, נשיא שיש אותו בעיות, חמור יותר מהנזק של קמפיין של נשיא בתקופת הביניים. אז אולי כדאי בכלל לחשוב על שתי תקופות של ארבע שנים.

שבח וייס (העבודה):

זה רעיון לא רע.

אברהם פור (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

גם יש שאמרו, שכאשר אתה אינך בוחר בנשיא מכהן, אתה כאילו מדיח אותו; זה לא רק אי-בחירה, אלא גם מעין הדחה, שהיא דבר קשה.

אשר לנשיא ויצמן – כי בכל זאת אי-אפשר שלא לומר משהו על העניין הזה – אני יכול להבין את אלה שהתנהגותו של הנשיא ויצמן באה להם כהפתעה בקדנציה הראשונה שלו, אף שמי שעקב במהלך השנים אחרי האיש והפעילות שלו, גם בצבא וגם לאחר מכן, ידע שמדובר באדם בעל אופי סוער, דינמי מאוד, בוודאי לא דמות עצורה, מכונסת בתוך עצמה, עם ריסונים מאוד חזקים. אני מנסה לברור לעצמי מלים עדינות.

ואני מוכרח לומר, שאני הייתי בין אלה שמאוד מאוד התאכזבו מהעמדות שנקט הנשיא ויצמן במהלך כהונתה של הממשלה הקודמת. אני חשבתי אז, שאין זה תפקידו של הנשיא, כמו שאין זה תפקידו של שום נשיא אחר, להתערב בעניינים פוליטיים השנויים במחלוקת. ואני רוצה לומר לכם, שהשאלה אם צריך להמשיך בתהליך אוסלו או לעצור – כל הדברים האלה היו שנויים מאוד מאוד במחלוקת.

היו"ר ל מסאלחה:

עד היום.

אברהם פור (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

עד היום. ואני בהחלט זוכר, שפה בכנסת חברי כנסת של האופוזיציה דאז ציטטו את הנשיא ואמרו: הרי גם הנשיא אומר לכם, למה אתם לא מקשיבים לנשיא? למה אתם לא עושים מה שהנשיא אומר לכם?

היום באים ומתלוננים על נשיא ששוב אומר את דעתו, וכשהוא אומר את דעתו הפעם, זה לא שונה מהבעת דעתו בפעם הקודמת, וכל מי שמנסה לחפש את הניואנסים ולומר שיש הבדל בין כך לכך – אין הבדל. כשנשיא אומר אמירה פוליטית חד-משמעית, היא אמירה פוליטית חד-משמעית. ולכן אני מתפלא על אלה מהספסלים של מפלגות השלטון, שאז מחאו כפיים לעזר ויצמן, והיום, כשזה לא נוח –

שבח וייס (העבודה):

צועקים לו "בוז". הכול כדורגל.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

– – צועקים לו "בוז". אני יכול להגיד לכם רק שאני חושב – אני לא מתבייש לומר זאת – שלעזר ויצמן, לדברים שהוא אמר, היתה תרומה מכרעת, ואולי חשובה, לנפילת ממשלת העבודה, משום שציבור רחב שהאמין בו אמר לעצמו: אם אדם שהיה מועמדה של מפלגת העבודה לנשיאות, לא מועמד הליכוד, אדם שיצחק שמיר רצה להעיף אותו מהממשלה על רקע איזה תהליך שהוא ניסה לעשות עם אש"ף עוד בתקופה של ממשלת האחדות הלאומית, ואנחנו זוכרים את הדבר הזה – אם אדם כמוהו כבר אומר להפסיק ולעצור, נראה שבאמת כלו כל הקצים. ואז האמרה שלו, כשהוא בא משורותיך ואומר דברים שלא נוחים לך, היא הרבה יותר חמורה מהדברים שהוא אומר היום כנגד נתניהו, כי אתם יכולים לומר היום, ובצדק, אנשי מפלגת השלטון: נו, מה ציפיתם? זה איש מפלגת העבודה, אדם שהיה שר מטעם מפלגת העבודה. נכון, הוא היה גם בליכוד, אבל זה היה מזמן.

היו"ר נ' מסאלחה:

תס"ם, חבר הכנסת פורז.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

לכן, אם מותר לי לומר, בדבר הזה נקלענו לסיטואציה לא טובה, שבה יש נשיא מתערב, אבל צריך לקבל את עזר ויצמן כמו שהוא, לטוב ולרע, ומי שבפעם הקודמת מחא לו כף, אל ימחה היום.

שבח וייס (העבודה):

הוא עכשיו בשלב הטוב שלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. אחרון הדוברים בנושא זה, חבר הכנסת גדעון עזרא, בבקשה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אחרון הדוברים פה, והנושא הזה תופס את כל הכותרות בטלוויזיות, ואינני רוצה לחזור על דברים שבודאי נאמרו.

אני מבקש לומר דברים אחדים. הדבר הראשון: צריך לצאת מהמשבר הזה בין ראש הממשלה לבין נשיא המדינה, ולצאת ממנו מהר ככל האפשר, לטובת שני המוסדות המאוד-חשובים הללו. ואני

ראיתי את ראש הממשלה בהופעתו בטלוויזיה היום. הוא ניסה לאורך כל הריאיון לא לבקר את הנשיא. אני חושב שצריך לעשות צעד דחוף על מנת לשפר – – –

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

כנראה ניסה, אבל לא הצליח.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אתה יודע, אנחנו חלוקים. אני חושב שצריך לעשות צעד על מנת לאחות את הקרע הזה, ללא כל קשר לנושא הנדון.

הדבר השני: אני מבקש להעיר, שיש הבדל מאוד משמעותי, חבר הכנסת פורז, בין מה שאמר אז הנשיא לגבי הצורך, אולי, בהפסקת התהליך, לבין האמירה שלו עכשיו, משום שאז האמירה שלו היה בה כדי לחזק את ישראל בדרישותיה מהפלסטינים לקיים את ההסכם, והפעם זו הצטרפות של נשיא המדינה לאותה מקהלה שמבקשת מראש הממשלה לתת חלקים מארץ-ישראל בלי לקבל את הדברים היסודיים ביותר, שגם אתה, אני משוכנע, מסכים עם חלקם לפחות. הרי אף אחד לא מצפה שאנחנו היום ניתן את האחוזים שבהם מדובר בלי לקבל תמורה, ואין שום היענות בצד השני לתמורה. והאמן לי, אני משוכנע שראש הממשלה אומנם רוצה להגיע למצב, שתמורת הדברים שאנחנו ניתן נקבל אותם דברים שהיינו צריכים לקבל מזמן.

אני חושב, שהכנסת היתה עושה נכון – הרי זה ביטחון של כולנו – אם אנחנו, מכל קצות הבית, היינו קובעים, שאנחנו דורשים מערפאת לקיים אותם דברים הכרחיים. יכול להיות שיש חילוקי דעות כאלה ואחרים על הגודל ועל הצורה, אבל האם יש חילוקי דעות בינינו על כך שהם צריכים להילחם בטרור? האם יש חילוקי דעות בינינו על כך שג'יבריל רג'וב ומוחמד דחלאן עושים שביתה, שהיא דבר בלתי אפשרי? האם יש חילוקי דעות בינינו על כך שרוצחים לא נמצאים בכלא? האם יש חילוקי דעות בינינו, בכל הבית הזה, שאם יש אמנה פלסטינית שקוראת להשמדתה של ישראל, והמועצה הלאומית הפלסטינית היא המוסד היחיד במדינה הלא-דמוקרטית השנייה, שיכולים להגיד אולי לגביו: אלה דברי העם – שיכנס אותה? ואולי כאן יש חילוקי דעות, אבל יש קונסנזוס כזה או אחר.

לפי דעתי, בסופו של דבר חברי הבית הזה היו מספיק בוגרים, ולכן אנחנו קוראים לראש הממשלה ולנשיא המדינה: תאכלו את הזיתים השחורים שדיברתם עליהם, בראש ובראשונה. תתחילו שוב לדבר. לדעתי, אם הם היו מדברים – עזר ויצמן לא היה מזמין את ערוץ-1 ואת ערוץ-2 בצעד מתוכנן מראש.

אני חושב שאנחנו צריכים להתחיל ולהמשיך בדרך שבה אנחנו הולכים בשביל להביא שלום למדינה הזאת. שלום וביטחון הם לא אמרה סתם. ואני מחזק את ראש הממשלה, שלמרות המצב שאליו נקלענו ימשיך בדרך הנכונה של התקשות על הדברים החיוניים לכולנו. תודה רבה.

היו"ר ל מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, תם הדיון בהצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון מס' 5), של חבר הכנסת מאיר שטרית. התשובה וההצבעה יהיו במועד אחר.

יוזמת חקיקה חדשה בנושא רכוש יהודי רומניה

היו"ר ל מסאלחה:

אנחנו עוברים לנושא האחרון בסדר-היום: יוזמת חקיקה חדשה בנושא רכוש יהודי רומניה – של חבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה, אדוני.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבד להעלות בפני הכנסת את הנושא של הרכוש היהודי והרכוש של ישראלים ברומניה. חברי הכנסת יודעים, שבארץ יש למעלה מ-400,000 יוצאי רומניה. רובם הגיעו לישראל בתקופה של העלייה ההמונית של שנות ה-50.

היו"ר ל מסאלחה:

כמה מביניהם חברי כנסת?

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

רק שניים, אני וחבר הכנסת שמואל הלפרט.

שבח וייס (העבודה):

לא. במובן מסוים – גם חברי הכנסת צבי הנדל ורומן ברונפמן.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

צבי הנדל הוא מטרנסילבניה. שפת האם שלו היא הונגרית. הוא לא יודע רומנית. ברונפמן הוא ממה שהיה מולדובה. אבל מיכה גולדמן הוא ממשפחה של יוצאי רומניה.

היו"ר נ' מסאלחה:

מצד האבא?

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אני לא יודע, לא בדקתי בדיוק.

היו"ר נ' מסאלחה:

מצד האבא, כי אמא שלו אחותו של יגאל אלון.

בנימין אלון (מולדת):

מיהו רומני?

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

מכל מקום, רוב הישראלים יוצאי רומניה הגיעו לארץ בתקופת העלייה ההמונית של שנות ה-50 ושנות ה-60. באותה תקופה היה ברומניה שלטון קומוניסטי. אני לא רוצה להיכנס לדברים עוד יותר אחורה, על ההפקעה שנעשתה ליהודים בתקופת השלטון הפאשיסטי ברומניה, שגם היא סוגיה. אבל אם אנחנו מדברים מבחינה משפטית, לאחר שהקומוניסטים עלו לשלטון הם העבירו כמה חוקים שבעצם הלאימו את כל הרכוש שם. מבחינה זו הקומוניסטים היו די הוגנים, הם הלאימו לכולם, יהודים כלא-יהודים, כחלק מאידיאולוגיה קומוניסטית שהכול צריך להיות בידי המדינה.

לפני כעשר שנים היתה מהפכה ברומניה. הרודן צ'אושסקו הודח. באה ממשלה שהתיימרה להיות ממשלה דמוקרטית.

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא הודח ונרצח. הוא לא רק הודח.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

כן, הוא הודח והלך לעולם שכולו טוב יחד עם אשתו. ובאה ממשלה אחרת. ובאיזו תקופה מסוימת עמד אפילו בראשות הממשלה ברומניה פטרה רומן, שהוא ממוצא יהודי – – –

שבח וייס (העבודה):

אגב, היום הוא נשיא הפרלמנט.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

היום הוא נשיא הפרלמנט, זה נכון, ויושב-ראש המפלגה הסוציאליסטית.

כולנו ציפינו שרומניה החדשה תנהג כפי שנוהגת כל מדינה מתורבתת והוגנת ותעביר חוקים שבהם היא מחזירה את הרכוש לבנים המקוריים. והנה לתדהמתנו – זה קרה בשנת 1995 – העבירה רומניה חוק, שלפיו הרכוש נמכר לדיירים המחזיקים בדירות או בנכסים האחרים, והכול במחירים מגוחכים.

שבח וייס (העבודה):

חוק הדיור הציבורי.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אילו היה זה רכוש של הממשלה, שהיא בנתה אותו מאמצעיה – הרי לא באנו בטענה לגבי אלפי דירות שנבנו על-ידי השלטון הקומוניסטי. בתקופת השלטון הקומוניסטי נבנו אלפי דירות, אולי מאות אלפי דירות בבניינים – אנחנו מכירים את הבנייה הזאת, אומנם לא בנייה הכי אסתטית, הבנייה המכוערת של הבלוקים מבטון, אבל איש לא בא בטענה שאת זה מכרו לדיירים. זה הרכוש שהממשלה בנתה. אבל כשהממשלה הרומנית הפקיעה מאנשים, והיא חוזרת לדמוקרטיה, הכי טבעי היה להחזיר את הבעלות, ואם רוצים, אפשר גם להעביר חוקי הגנת הדייר, שגם זה אולי דבר נסבל, אבל בוודאי אי-אפשר להסכים עם מצב שבו הנכסים האלה לא מוחזרים ונמכרים לדיירים.

בעניין הזה היו פניות אל רומניה, בכלל זה של הפרלמנט האירופי, וכן החלטה קודמת של הכנסת, ב-18 ביולי 1995. לאחרונה יש שוב יוזמה ברומניה. גם היוזמה הזאת, אני מוכרח לומר, אדוני היושב-ראש, למרבה הצער, איננה יוזמה שגעשית על מנת להשיב את הרכוש בתום-לב, אלא היא שוב איזה פטנט שמטרתו ליצור סיטואציה של כאילו מחזירים ובסוף לא מחזירים.

אני חושב שעשינו את הדבר האלמנטרי, לתת אופציה. צריכים אולי לומר לאלה שיש להם רכוש: אתם רוצים את הרכוש בחזרה – בבקשה; אתם לא רוצים רכוש, אתם רוצים פיצוי – בבקשה. דברים אלמנטריים.

לכן, בסיום הדיון היום, אדוני, אני אציע לכנסת, על דעת כמה סיעות, כמעט כל הסיעות בבית, להתאחד סביב הצעת החלטה שקוראת לרומניה לשנות את מדיניותה. תודה.

היו"ר ל מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו מתחילים בדיון, במסגרת שלוש דקות. הראשון – חבר הכנסת שבח וייס, אחריו – חבר הכנסת נסים דהן, ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני יודע שדיונים מהסוג הזה הם לא פופולריים, לא מפאת השעה, הם בכל השעות לא פופולריים, ואם היינו מעלים כאן הצעה לדיון בנושא של טיפול ברכוש של יהודי פולין או הונגריה, אני חושב שגם אז היינו נקלעים לאותו מצב של מין תחושה כזאת – מספיק, זהו, מה הם מנדנדים, ניצולי השואה, וכן הלאה, או בכלל, מספיק.

זה לא מספיק. מדובר כאן בשוד בקנה מידה חסר תקדים, בצורות שונות של שוד. והאמירה הזאת היא כלפי רומניה, פולין, סלובקיה, צ'כיה, הונגריה, ליטא, לטביה, אסטוניה; במידה מסוימת כמובן קצת כלפי צרפת, קצת כלפי נורבגיה, אבל הן מתחילות לבדוק את העניין – מדובר ברכוש יותר קטן – ומתחילות להחזיר באופן מאוד מיוחד, בשווייץ ובמקומות אחרים.

יהדות אירופה היתה יהדות גדולה, של מיליוני בני-אדם. היו להם בתים ובתי-מלאכה ובתי-חרושת ושדות ועסקים וחשבונות בנקים. הם לא היו יהדות בורגנית, כמו שנוטים לתאר באופן מופרז. היו כל מיני מצבי משפחה ומצבי רכוש. היו קצת בורגנים וקצת מעמד בינוני והיו בעלי מלאכה והיו מלמדים והיו גם עניים והיו גם בטלנים, היה הכול. וכמעט אין עוד יהודים במזרח-אירופה. אירופה כולה היא במובנים רבים אגם של דם יהודי קפוא עד עצם היום הזה. המעט ששרדו נטשו. יש קהילות יהודיות די גדולות בצרפת ובאנגליה, אבל בדרך כלל אין, או שיש מעט מאוד. יש קהילה גדולה ברוסיה ובאוקראינה, בחלקה היא מתקבצת בארצה ההיסטורית, חלקה מתפזר בעולם וחלקה עוד נשאר שם, ומוסד כמו איל"ר – ארגון יהודי להשבת רכוש – ומוסדות אחרים עוסקים בטיפול ברכוש היהודי.

יש כל מיני הצעות, חלקן ציניות. אני ניהלתי משא-ומתן אינטנסיבי מטעם איל"ר או מטעם עצמי או מטעם הכנסת כשהייתי יושב-ראש הכנסת, בפולין, עם הנשיא ואלנסה ועם הנשיא הנוכחי קבשניבסקי, ועם אולקסי, יושב-ראש הפרלמנט שהוא גם ראש ממשלה. יש כל מיני תנועות, כל מיני פטנטים, כל מיני טריקים לתת מעט, מעט מאוד, או כמעט לא לתת, או כאילו לתת וכיוצא בזה. אגב, הונגריה קצת התקדמה והמצב שם יותר משופר. כבר יש הבדלים ברמת התגובה מול התביעה הדמוקרטית להחזיר חלק מהרכוש. אלה לא תחוננים, זאת היא זכות בסיסית.

לכן, הנושא שמעלה כאן בתדירות חבר הכנסת פורז הוא נושא ראוי, נושא מוסרי, ואנחנו כפרלמנט צריכים לתת לו את כל הגיבוי כדי להשפיע על הפרלמנט הדמוקרטי הרומני לעשות צעדים צודקים במידה מסוימת לפחות כלפי אותה יהדות גדולה ומפוארת שבחלקה הגדול התקבצה בארץ הזאת. אני חושב שצריך לתת לו תמיכה בנושא הזה.

היו"ר ל מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת נסים דהן – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו.

חברי הכנסת, הדיון תם. יש הצעת סיכום של חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אני רוצה לקרוא אותה.

אדוני היושב-ראש, באתי בדברים עם הסיעות הגדולות בכנסת, וההצעה מוגשת על דעת סיעות העבודה, הליכוד, מפד"ל, מרצ ומולדת. אם פסחתי על כמה סיעות, אולי הן לא היו פה הערב.

הצעת החלטה בעניין רכוש של יהודים וישראלים ברומניה:

הכנסת מציינת בצער, כי מאז ההחלטה שקיבלה ביום 18 ביולי 1995, לא היתה התקדמות בנושא החזרת הרכוש של יהודים וישראלים ברומניה. הכנסת מציינת בצער, כי רומניה ממשיכה בתהליך של מכירת הנכסים לדיירים הנוכחיים במחירים מגוחכים. מדינה דמוקרטית אינה רשאית להתעלם מזכות הקניין, שהיא זכות בסיסית של אדם, ולפיכך מוטלת על רומניה החובה המוסרית והחוקית להחזיר רכוש שהופקע לבעלים החוקיים ולירשיהם. גם אם יש הצדקה לחקיקת חוקים שיגנו על דיירים, אין הצדקה לחקיקת חוקים המפקיעים את זכות הבעלות של בעל הבית ולהעביר זכות זו לדיירים.

הכנסת קוראת לממשלת רומניה, לבית-הנבחרים של רומניה ולסנאט של רומניה לפעול בדחיפות כדי להביא למצב שבו רכוש שהופקע מיהודים וישראלים בתקופת השלטון הפאשיסטי ובתקופת השלטון הקומוניסטי יוחזר לבעלים החוקיים או ליורשיהם.

הכנסת מודה לאנשים ולארגונים המסייעים בהסדרת נושא זה.

היו"ר ל מסאלחה:

תודה רבה.

חברי הכנסת, נערוך הצבעה ידנית, לא אלקטרונית. מי בעד הצעת הסיכום? מי נגד?

הצבעה

בעד – רוב

נגד – אין

נמנעים – אין

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת א' פורז נתקבלה.

היו"ר ל מסאלחה:

אין נגד, אין נמנעים. הצעת הסיכום נתקבלה פה-אחד.

שבח וייס (העבודה):

למה לא הצבעה אלקטרונית?

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת שבח וייס, הצעת הסיכום התקבלה פה-אחד, בסדר?

חברי הכנסת, תם סדר-היום. ישיבת הכנסת הבאה תתקיים מחר, יום רביעי, בשעה 11:00 – הצהרת אמונים של מבקר המדינה הנבחר, מר אליעזר גולדברג, ואנחנו נתייצב. תודה רבה.

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:31.